

A Szöttek

40 éve

Én magyar vagyok, de nem úgy, hogy tépem a számat,
pofázok népről, nemzetről, hazáról,
hanem, hogy szíven üt, ha népzene hallok,
igézve nézem, ha látok igazi magyar táncot,
hogy értem József Attilát, akinek ezerféle nemzet
kavargott szívében, és magaménak érzem Radnótit.

Cserhalmi György

A SZÓTTES 40 ÉVE

szerkesztette Kuklis Katalin

Szóttés Kamara Néptáncegyüttes
Lilium Aurum Könyvkiadó
2008

A könyv megjelenését a Szlovák Köztársaság
Kulturális Minisztériuma támogatta.

Lektorálta Nagy Myrtil
Borítóterv: Kusy Ferenc
A borítón Amy Haught munkája látható

Nyomdai előkészítés: Urbán Zsolt
Fotók: a Fórum Kisebbségkutató Intézet könyvtára és levéltára,
a Bibliotheca Hungarica gyűjteményéből
Nyomta: Pelikán s.r.o., Egyházgelle

40 ROKOV SZÓTTES

editor: Katalin Kuklis

Komorný folklórny súbor Szóttés
Vydavateľstvo Lilium Aurum
2008

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR -
program Kultúra národnostných menšín 2008.

Lektorovala: Myrtil Nagy
Návrh obálky s použitím práce Amy Haught: Ferenc Kusy

Tlačiarenská príprava: Zsolt Urbán
Fotografie: Zbierka knižnice a archívu Fórum inštitútu pre výskum menšín,
Bibliotheca Hungarica
Vytlačila Pelikán s.r.o., Holice

ISBN 978-80-8062-381-4

TARTALOM

Előszó	3
40 éves a Szóttés – Reicher Gellért	7
A Szóttés megalapítása és első évei	9
Ág Tibor	16
Takács András	19
Gyurcsó István	21
Az alapító tagok visszaemlékezései	23
Szóttés – nosztalgiamentes emlékeim – Sebők Géza	23
Szóttés – az alapítótagok szemével – Gál György és Gál Éva	29
Útkeresés – Quittner János	31
Quittner János	33
Nyugtalan ének – Varga Ervin	37
Varga Ervin	40
Szólusváltás: értéké tette hagyomány – Richtarc sík Mihály	45
Richtarc sík Mihály	46
Füzék György	51
Új erő, új lendület – Hégli Dusan	55
Hégli Dusan	60
Méhes Katalin	65
A jelen	69
Németh Ildikó és Szabó Szilárd	73
Oláh Attila	76
Nagy Myrtil	80
Konkoly László	85
Balta Aranka	90
A Szóttés mai tevékenysége: műsorok, tánc házak, táborok, nevelőkoncertek	94
Az Apró Szóttés	98
Szóttés-zenekarok	103
Varsányi László és Varsányi Ildikó	105
Szóttés-műszak	110
Krommer Rudolf	111
40 év a műsorok tükrében: műsorfüzetek, fotók, kritikák	114
Bibliográfia	166

ELŐSZÓ

„Dehát mégis, kik ezek a fiatalok, akik fáradságot nem kímélve ápolják és terjesztik népünk ősi kultúráját, hagyományait, tényleg csak a legkevesebb jutalomért: a tapsért. Néhányan a sok közül. Diákok, kik fellépésekről hazatérve éjjel ragadják kezükbe a könyvet és tanulnak, mert vizsgára készülnek. Alkalmazottak, kik szabadságukat is hajlandók feláldozni azért, hogy részt vehessenek a fellépéseken. Házasok, akik nemegyszer töltik távol a hétvégét, az ünnepeket kis családjuktól. Fiatalok, akiknek érzéseit nehéz volna papírra vetni, vagy talán nem is lehetne, hiszen ők maguk is csak dallal, tánccal tudják ezeket kifejezni.”

A Szóttas-archívumban kutatva akadt kezembe az az írás, amelyből a fenti idézetet is kiragadtam. A négyoldalmi, írógéppel írt szöveg nagy valószínűséggel a hetvenes évek elején született, s az aláírás szerint szerzője Nagy Gábor, de ennél több bibliográfiai adat nem állt rendelkezésemre. Már első olvasás után tudtam, hogy ezzel a gondolattal fogom indítani ezt, a Szóttas negyven évét felidéző kiadványt. Hogy miért? Egyszerű a válasz: mert most, majdnem negyven év után is időszerű. Bár sok minden változott azóta: szocializmusból demokrácia, Csehszlovákiából Szlovákia lett, de a fenti sorok szerint ugyanazt jelenti Szóttas-táncosnak lenni most, mint 1969-ben. S ezt talán csak az tudja, aki már egyszer megtapasztalta.

Negyven év hosszú idő egy együttes életében: a Szóttasnál ez többek között tizenkilenc egész estét betöltő műsort, több száz Szóttas-tagot és több ezer nézőt jelent. S bár a könyv összeállításánál a teljességre törekedtem, szinte elkerülhetetlen, hogy ki ne felejtődjön valaki vagy valami az emlékezés során. Ilyen szempontból tekintsek, kedves Olvasók, ezt az összeállítást váznak, amelyre ki-ki tovább szőheti saját Szóttasét.

Köszönettel tartozom mindenkinek, aki segített a kiadvány összeállításában: elsősorban Reicher Gellértnek, hogy minden kérdésemre volt válasza; a Fórum Intézet munkatársainak – külön köszönettel Végh

Lászlónak a kutatásban nyújtott segítségért; végül, de nem utolsó sorban a jelenlegi és volt Szóttas-tagoknak – kiemelve közülük Bognár Zsuzsannát, Nagy Myrtilt, Konkoly Lászlót és Kusy Ferencet –, akik bármilyen formában hozzájárultak *A Szóttas 40 évének* megjelenéséhez.

Kuklis Katalin
szerkesztő

40 ÉVES A SZÓTTES

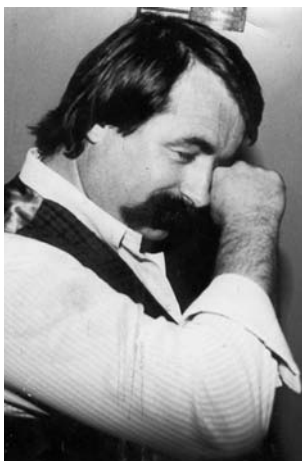

A Szóttés, a Varsányi Együttes, közén Karsay Zsigmond és neje, Mária (1987)

Egy együttes jubileumának méltó megemlékezéséhez hozzátartozik, többek között, egy emlékkönyv elkészítése is, melyben visszaemlékezünk a kezdetekre, valamint az eltelt időszak, jelen esetben 40 év – a legszebb férfikor – történéseire. Ezzel kapcsolatban megszólítandó több, az együttesben nélkülözhetetlen szerepet vállaló és betöltő egyén, mint az alapító tagok, a művészeti vezetők, táncosok... És ez az, amiért most zavarban vagyok. Ugyanis sem alapító tagja, sem művészeti vezetője nem vagyok az együttesnek, de mint az együttesben leghosszabb ideje működő szervezőtitkár, és legöregebb aktív tag, nekem is illene pár sort írnom.

Annak idején Takács András szólított meg, hogy nem szeretnék-e a Szóttésbe járni. Nem vagyok én olyan tehetséges táncos, mondtam. De kiderült, ő sem erre gondolt – szervezőtitkárt keresett az együttesbe. Elvállaltam és így kezdődött „szóttéses” karrierem, ami kisebb megszakítással, hál’ Istennek, a mai napig tart. Ezzel talán be is fejezhetném. Úgy vélem, ez a „hál’ Istennek” mindent kifejez. Kicsit bővebben? Igaz, nem mindig könnyű, de nagyon szép éveket töltöttem el az együttesben.

A Szóttés szinte megalakulásától a mai napig, meghatározó együttese a (cseh)szlovákiai magyar néptáncmozgalomnak. Köszönhető ez

Reicher Gellért –
a nyolcvanas években

mindenkinek, aki a Szóttésben ilyen vagy olyan formában közreműködött, segítette a Szóttés munkáját. Nem lehet azonban nem megemlíteni – a teljesség igénye nélkül – néhány személyt. Elsősorban talán a rendkívül szuggesztív (és alapító) Quittner Jánost. S bár többen bábáskodtak a Szóttés születésénél, azt mégis nyugodtan kijelenthetjük, nélküle nem lett volna Szóttés. Talán legjobban ezt a szintén alapító tag, Sebők Géza fejezi ki, aki a kezdetektől a mai napig Mesternek titulálja őt. Folytatva a sort a többi művészeti vezetővel – időrendi sorrendben: Ág Tibor, Varga Ervin, Richtarcsik Mihály, Hégli Dusan, Német Ildikó és Szabó Szilárd –, akik mind-mind tudásuk legjavát adva vezették az együttest. Nem

szabad kifelejtani – és itt hadd ne írjak neveket, mert nagyon sokan vannak – a többieket sem: a műszaki részleget, a zenekarokat, zenészeket és végül, de nem utolsósorban a mindenkori táncosokat. A táncosokkal kapcsolatban hadd idézzem – bár nem szó szerint –, Quittner Jánost, aki azt mondta, hogy a koreográfusoknak a táncost meg kell becsülni, a tenyerükön kell hordozni, mert a koreográfus a táncos nélkül senki és semmi. (Ezt sem addig, de azóta sem hallottam senkitől.) Bármely együttes hosszútávon való fennmaradásának az egyik záloga a tagok kölcsönös megbecsülése, a jó, szinte családi légkör, ami a Szóttésben a kezdetektől jelen van, és ami – meggyőződésem szerint – a fentiekből (is) táplálkozik. Meséljék el, tehát ezek az emberek a Szóttés 40 évét, hiszen ők azok, akik a munkásságukkal, hozzáállásukkal nagy mértékben járultak hozzá ehhez a sikeres 40 évhez.

Végezetül kívánom, hogy az elkövetkező, még sokszor negyven év is ilyen sikeres, vagy még sikeresebb legyen, mint az eddigiek. Továbbá, hogy olyan vezetők, tagok vegyenek részt a Szóttés munkájában, mint eddig. Én magam pedig köszönöm a sorsnak, hogy ennyi ideig aktívan közreműködhettem/hetek az együttes munkájában, s hogy ilyen nagyszerű emberekkel találkozhattam, dolgozhattam együtt.

*Reicher Gellért
a Szóttés szervezőitkára*

A SZÓTTES MEGALAPÍTÁSA ÉS ELSŐ ÉVEI

A Szóttes Népművészeti Csoportnak először a tánckara alakult meg 1969 novemberében stúdió jellegű kamaracsoportként. Próbái kezdetben alkalmoszerűek voltak. 1970 májusában a CSEMADOK KB Népművészeti Osztályának javaslatára a tánckar a népdalénekesek „Tavaszi szél vizet áraszt...” országos verseny győzteseivel és Vontszemű János népi zenekarával kibővülve népművészeti csoporttá alakult, miután a CSEMADOK KB Titkársága 1970. szeptember 21-én tartott ülésén hozott határozatával jóváhagyta a Szóttes szervezésére, és mint amatőr együttesnek működésére előterjesztet javaslatot.

Három erdélyi tánc – középen Quittner János

Quittner János, aki majdnem tizenhárom évig állt a Szóttes élén, így emlékezik vissza az együttes megalakulására:

„A Szóttes a JAİK-ban¹ alakult meg. Az alapítója mindenki volt, nem én. Én akkortájt Dunaszerdahelyen dolgoztam, ott vezettem a Csallóközit, de Pozsonyban a Tatra Revüben is táncoltam, hogy megéljek. Szemben volt az Ifjú Szívek próbaterme és Kvočák, az akkori művészeti vezető egyszer felkért, hogy segítsen ki, ugyanis akkor hagyta őt ott Bilek Gábor. A *Pamätník* című műsort újíttatták fel éppen, mert tévéfelvételre készültek. Vonakodtam, de végül bementem néhány próbára.

¹ József Attila Ifjúsági Klub, a Pozsonyban tanuló magyar egyetemisták és diákok klubja, mely 1964-ben alakult.

Turné 1971-ben

Nevetnem kellett mindig, mikor Kvočák mutatta, hogy mit csináljak – mindig is más véleményen voltunk a táncot illetően. Ez aztán előkerült a JAIK-ban, ahova bejártam én is, s ott volt Bilek Gabi is. Akkor megkérdezték tőlem, minden este próbálok-e Szerdahelyen. S mondták, ha szerdánként úgys benézek JAIK-ba, akkor szereznek termet,

s közösen csinálhatunk egy olyan műsort, amelyet én akkoriban Szerdahelyen. Megszervezték, s az összes ember, aki akkor a Szivekből kivált, eljött. S úgy indultunk, hogy Pozsonyi Kamara Néptáncegyüttes.

1969 szeptemberében kezdtünk el dolgozni, s decembertől júniusig összeraktunk hét számot. Nem volt próbaterem, se raktár. A Csemadok-nagyteremben próbáltunk, és Szerdahelyről kaptuk kölcsön a ruhákat. Júniusban pedig megvolt meg az ősbemutató.

S akkor felmerült a kérdés, mi legyen az együttes neve. Máca Mihály is a JAIK-ba járt, egyszer reggel bejött, s azt mondta: „Mit szólsz ahhoz, hogy Szőttes?” Én akkor nem is tudtam, hirtelen miről beszél, viccelődve meg is kérdeztem: „Miért, lesz egy hímezőkör?” Pedig én kértem, hogy gondolkozzanak, mi legyen az együttes neve. S egyszer csak „leesett a tantusz”. Ez azért volt nagyszerű név, mert nem lehetett lefordítani. S úgy, ahogy a közvélemény tudta, hogy van Lúčnica – s nem kellett tovább magyarázni, hogy milyen együttes, mert elég volt annyit mondani, hogy „a” Lúčnica, így lett „a” Szőttes. Így született a Szőttes.”

Időközben a Csemadok is felkarolta az együttest. Olyan emberek tevékenykedtek akkoriban a Csemadokban, akik még fájó szívvel emlékeztek vissza a Népes feloszlására², s nem teljesen értettek egyet az Ifjú Szivek által képviselt eszmékkal, stílussal. Köztük volt Ág Tibor, Gyurcsó István és Takács András is. Örömmel támogatták a táncosok kezdeményezését, s igyekeztek minden támogatást megadni a csoportnak. Takács András akkortájt országos titkár volt a Csemadokon belül, s a kulturális ügyek tartoztak a hatáskörébe. Erre Takács András így emlékezik:

„Elképzeltük, illetve megterveztük, hogy a Szőttes – amely akkor még nem volt Szőttes –, megtartja első bemutatóját. Az elképzelés az volt,

² Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttes, 1953. június 1-én alakult, majd 1955-ben megszüntették.

Határozat

A CSEMADOK KB titkársága mellett működő "Szöttes" Népművészeti Csoport
üzemeltetésére

/kivonat a CSEMADOK KB titkársága határozatából/

A CSEMADOK KB titkársága 1970. szeptember 21-én tartott ülésén az 1970/XXI./223. számú határozatában jóváhagyja a CSEMADOK titkársága mellett működő "Szöttes" Népművészeti Csoport működésére előterjesztett javaslatot, és az 1970. október 6-i ülésén az 1970/XXIV./225. számú határozatában megbízza a művészeti-tömegmozgalmi osztályt és a gazdasági osztály vezetőjét, hogy a CSEMADOK KB "Szöttes" Népművészeti Csoportja üzemeltetése érdekében Vontszemű János népi zenekara felvételét illetően kössön szerződést a dunaszerdahelyi Járási Nemzeti Bizottság Kultúrügyi Szekciójával, ill. a Járási Művelődési Otthon igazgatójával.

Alapelv

a CSEMADOK KB titkársága mellett működő "Szöttes" Népművészeti Csoport
működésére

1. A "Szöttes" Népművészeti Csoport küldetése:

A csehszlovákiai magyar népművészeti hagyományok /népzene, népdal, tánc/ ápolása és fejlesztése, színpadi formában való feldolgozása és terjesztése. Ennek érdekében fejti ki a csoport működését, a gyűjtött és feldolgozott anyag pódiumformái feldolgozása olyan, hogy az eljusson a legkisebb kulturális házakba is, és így a legkülönbözőbb összetételű közönséggel találja meg a művészeti forma a kapcsolatot.

Az előadások célja a közízlés növelése, a népi hagyományok iránti érdeklődés megújítása. A Népművészeti Csoport mintegy névadója, példamutatója lesz a működő együttességeknek, és egyben a járási és országos rendezvények egyik fontos tényezője.

A csoport működése példát szolgáltat arra, hogy az eredeti gyűjtött anyag pódiumra való feldolgozását hogyan kell elvégezni, hogy kialakuljon a hazai népművészeti csoportok, együttességek művészi szintű profilja. Ugyanakkor fórumot teremt a hazai magyar népdalénekeseknek, akik már eddig is kiválóan szerepeltek a járási és országos versenyeken.

E célok megvalósítása érdekében végzi munkáját a Népművészeti Csoport és a célok megvalósítása teszi szükségessé egy állandó zenekar felvételét is. A csoport táncosai és énekesei valamint annak vezetői öntevékeny formában végzik munkájukat.

A CSEMADOK KB Titkársága 1970. szeptember 21-én tartott ülésén hozott határozatának kivonata

hogy a Szóttas a Csemadok KB együtteseként fogja tevékenységét kifejezni, az anyagiakat is majd a Csemadok igyekszik biztosítani, ezért egy országos munkaértekezlethez kapcsoltuk a bemutatkozást. Évente összehívtuk a járások és kerületek apparátusának dolgozóit – 80–100 embert –, s ezek részére a Szóttas bemutatta első műsorát. Tartottam egy előzetes felvezetést is, felvázolva, mi a célunk, és kértem a járási titkárokat, hogy a következő nyáron, ha különböző műsorokra lesz szükségük, számoljanak azzal, hogy létezik egy ilyen együttes, s hívják a Szóttest.

Akkoriban Micsek István volt a szervezőtitkár, s az együttesnek több mint száz fellépése is volt egy évben. Az volt a cél ugyanis, hogy a hivatalos szerveknek bizonyítsuk: képesek vagyunk felnőni egy olyan szintre, hogy egy hivatásos együttest lehessen alakítani. A Csemadok éveken keresztül „bombázta” az illetékes szerveket. De ez nem következett be. A Kulturális Minisztérium elintézte az ügyet azzal, hogy már van egy félhivatásos együttes, az Ifjú Szivek, s ezzel a kérdés le volt zárva a részükről.”

1970. július 6-án mutatkozott be első ízben az együttes Alsószeliben. Az első bemutatón a csoport öt táncsal (Alkony, Csallóközi hangulatok, Kapuvári verbunk, Három erdélyi tánc, Cigánybotoló) és öt énekessel szerepelt. A szólóénekesek közül ketten, *Derzsi György* és *Kopál Irén* a régi Népes szólistái voltak, *Mits Klára* az 1969-es népdalverseny győztese és a „Tavaszi szél vizet áraszt” népdalverseny második helyezettje, valamint *Varga Katalin*, a „Tavaszi szél vizet áraszt” közönségdíjának nyertese volt.

Az új együttes szereplése minden bizonnyal jelentős visszhangot kelt a népművészet kedvelőinek népes táborában, hiszen hamisítatlan népművészetet láthatnak a színpadon. A kezdeményezés jelentős vonása továbbá még az is, hogy azok a fiatal tehetségek, akik eddig csak a különböző versenyeken (...) szerepelhettek a közönség előtt, most pódiumhoz jutnak, s tudásukat nemcsak a meddő versengés, hanem a közönség szolgálatába állíthatják.

Nehéz egy induló kezdeményezés, egy alig megszületett cse-csemőről véleményt mondani. Mindenesetre annyit megállapíthatunk, hogy a cél nemes, a kezdeményezés fiatalos energiája és optimizmusa biztató.

Gágyor Péter: Bemutató előtt (Új Szó)

A Szóttas második bemutatója 1970. október 17-én volt. Ezt követően fellépései rendszeressé váltak. Ennek nagy többsége két-háromnapos hétvégi tájoló előadás volt, s a Szóttas természetesen rendszeresen részt vett a zselízi és gombaszögi fesztiválon. A zselízi Országos Népművészeti Fesztivál mindig is a népzene, a népdal és a néptánc ünnepe volt, amelyet a néptáncgyűttesek országos versenyével karöltve szerveztek – kétévenként váltakozva teret adva a gyermek-, illetve felnőtt együtteseknek a megmérettetésre. A gombaszögi Országos Dal- és Táncünnepe pedig akkoriban a Csemadok legnagyobb szabású rendezvénye volt, ahová csak azon együttesek nyertek meghívást, amelyek országos rendezvényeken helyezést értek el.

(...)

1972 május 20-án szombaton Nagysallón lépett fel az együttes. Az eredeti tervtől eltérően 1 órával korábban indultunk, mivel útközben Deménden meg kellett állni a cipésznél – Huszár Józsefnél – az előző nap letört csizmasarkakat kellett megjavítania.

Nagysallón a fellépés 20,00-kor kezdődött. Az együttes nagy sikert aratott, amit legjobban az bizonyít, hogy a műsor a sok taps és ismétlés miatt 2 és fél óráig tartott. A fellépés után megvendégelték az együttes tagjait és éjfél után egy óráig beszélgettek a helyi vezetőkkel és a nézők egy részével. Nyugodtan állíthatjuk, hogy az együttes sikert aratott műsorával, és kulturált fellépésével egyaránt.

1972. május 21-én vasárnap Ipolyszakálloson a Járási Csemadok Napok keretén belül lépett fel az együttes. A műsor első részét a lévai járás néptáncsoportjai, népdalénekesei és éneklőcsoportjai szolgáltatták, a második részben pedig a Szóttas lépett fel. Annak ellenére, hogy az első rész nagyon soká elhúzódott – majdnem négy óras volt – és így már nagyon „fáradt” közönség előtt került sor a Szóttas előadására, az együttes nagy sikert aratott.

Vasárnap éjjélre érkeztünk Pozsonyba.

*Reicher Gellért
a Szóttas szervezőtitkára*

Ügyelői jelentés a Szóttas népművészeti csoport 1972. május 19., 20. és 21-i lévai járásbeli szerepléséről

Idézet az első műsorfüzetek egyikéből:

Kereken húsz éve annak, hogy első népdalgyűjtő utamra indultam. Serdülő koromban, már különböző kiadványokból ismertem az ősi magyar népdalt. Megkapott a dallamok egyszerű szépsége, az európai fülnek szokatlan de érdekes ötfokúsága. Eredeti előadásban, az élő népdal teljes valóságával és szépségével azonban csak első gyűjtő utamon – a Zobor-vidéki magyar falvakban – találkoztam... Mindmegannyi egész életre szóló élmény... Azóta már több ezer népdalt jegyeztem föl több száz faluban, de még ma is – ha egy-egy jó nótafára találunk – ugyanolyan izgalom fog el, mint húsz évvel ezelőtt.

Az ötvenes évek elején egyre-másra alakultak a népi tánccsoportok. Működésükhöz anyagra és vezetőkre volt szükség. A CSEMADOK feladata volt mindkettő biztosítása. Megszerveztük az első tanfolyamokat és ekkor döbbsentünk rá, hogy mily felületesen ismerjük a Csehszlovákiában élő magyarság népi hagyományait. Népzene terén még csak volt hova fordulni, hiszen Kodály Zoltán, Bartók Béla, Lajtha László, Vargyas Lajos, Manga János gyűjtései nyomtatásban is megjelentek, de a népi tánc vonalon, sajnos, semmi hazai anyagot sem találtunk.

A Tűznek nem szabad kialudnia (1970)

A művészeti tömegmozgalom kibontakozásával egyidejűleg egy élvonalbeli együttes létrehozásának gondolata is fölmerült, Több évi fáradságos előkészítő munka után 1953-ban megalakult a NÉPES, a Csehszlovákiai Magyar Népi Együttes. Ez a közel 70 tagból álló hivatásos együttes volt az első, mely a hazai magyar népművészet kincseit művészi fokon kívánta visszaadni. Ez az együttes azonban – sajnos – csupán nem egész két évig élt. 1955–57 között a NÉPES volt tagjai hihetetlen erővel gazdagították a népi táncmozgalmat. Az állandó zenekar, a jó zenei földolgozások hiánya, kedvét szegte a tánc csoportok vezetőinek. Újból hiányát éreztük egy élcsoporthoz, mely példaképpel szolgálhat a műkedvelő táncmozgalomnak...

1957 júniusában létrejött az akkori CSISZ SZKB³ Magyar Népművészeti Együttese: az Ifjú Szívek. Hivatásos szakvezetéssel, anyagilag jól bebiztosított, Pozsonyban tanuló diákokra épülő műkedvelő együttesként kezdte munkáját. A heti hat órnyi próbák nagyon kevésnek tűntek, néhány évig mégis sikerült a NÉPES utódjának szerepét betöltenie. Az Ifjú Szívek táncára azonban különböző befolyások, új utak keresése, a népi tánc lényegének figyelmen kívül hagyása révén idővel eltávolodott a néphagyománytól. Ezt azért említem, mert a SZŐTTES tánc csoportjának tagjai között többen évekig az Ifjú Szívekben táncoltak s most – szavaikkal élve – a SZŐTTES-ben rátaláltak a „tisztá forrásra”. Ez a „tisztá forrás” amelyből a SZŐTTES merít az itt élő magyarság évtizedek óta gyűjtött népművészetének kincsestára.

A SZŐTTES tehát a valamikori NÉPES célkitűzéseit kívánja megvalósítani, sajnos, csak műkedvelői feltételek mellett. Olyan fiatalos lendülettel, akarat erővel, önfeláldozó munkával azonban, hogy két éves működése után joggal mondhatjuk: élszerep illeti művészeti tömegmozgalmunkban!

ÁG TIBOR,
művészeti vezető

³ Csehszlovák Ifjúsági Szövetség Szlovákiai Központi Bizottsága

Ág Tibor

„Martin Gyurka, amíg élt, nagy segítségé volt a Szóttasnak, nemcsak a Szóttasnak, de általában a szlovákiai folklórnak.”

Ág Tibor

A Szóttas indulása nagyban függött a Cse-madoktól, illetve az Önök segítségétől, akik akkor ott dolgoztak. Hogyan emlékszik vissza arra az időszakra?

A Szóttas megalakulásának háttere az volt, hogy általában a táncosok, táncgyűjtők – beleértve Takácsot is, meg Quittner is – nem voltak megelégedve az Ifjú Szívek produkcióival. Ők mást szerettek volna csinálni. Viszont egy új együttesnek a létrehozása nem egy könnyű dolog – ki kell taposni az utat. Egy kis csalafintasággal élt drága barátom, Gyurcsó István, összehozott egy olyan beadványt, egy olyan tervezetet, melyben tulajdonképpen bizonyította azt, hogy a Szóttas önellátó lesz. Ugyanis a pártelnöktől, Varga Jánostól függött, hogy aláírja vagy sem. S mivel ő ezt aláírta, meg volt a lehetőség, hogy a Szóttas elinduljon.

A megalakulás után hosszú ideig Quittnerrel együttműködve Ön művészeti vezetőként és szerzőpárosként is hozzájárult az együttes működéséhez.

Ahhoz, hogy színpadra helyezzük a népi táncot, zene is kellett. A népzenei anyag, ami a táncokhoz szükséges volt, már réges-régen megvolt, mert Quittner Jancsival én többször voltam kint gyűjtőúton. Itt csupán arról volt szó, hogy a zenészek olyan harmóniát tegyenek a dal-lam alá, ami megfelel a népdal-előadás követelményeinek. Vontszemű Jánosék zenekara már akkor nagyban muzsikált, s ha jól tudom a Csal-lóközi Dal- és Táncegyüttest kísérte. Le kellett egy kicsit csiszolnom azt az előadási stílusukat, amely minden cigányzenekarnak van. Feltétlen olyan zenészekre volt szükség, akik nemcsak a megszokott kávéházi zenét ismerik, hanem tudnak népdalra is játszani, ahol meg kellett adni a zenei összhangot, illetve a stílus kialakításában kellett segíteni. Tulaj-donképpen ez volt az én feladatom: foglalkozni a zenekarral, hogy a megfelelő népzenet játsszák a tánc alá. Ez nem volt olyan nehéz, mert a zenészek nagyjából ismerték a kottát és nagyon szívesen fogadtak mindenféle új harmóniát, amit nem ismertek. Jó hangulatúak voltak a próbák, baráti viszony alakult ki közöttünk, úgyhogy jó volt velük dol-

gozni. Ők jobbra Szerdahelyen gyakoroltak, s csak a fellépések előtt találkozott a társaság, vagyis a tánckar és zenekar. Viszont nemcsak zene, hanem énekesek is kellettek, mert ugye egy ilyen együttesnél vannak olyan problémák, hogy át kell öltözni, ott pedig valamivel ki kell tölteni az időt, hogy ne unatkozzon a közönség. Hát ezért is volt szükség énekesekre. Énekkarról, közös éneklésről szó sem lehetett, hiszen a Szóttas egy kamaraegyüttesnek indult akkor is, tehát nagy létszámú csoportról nem lehetett szó. De tulajdonképpen a fő hangsúly a táncon volt.

Az énekesek többnyire a „Tavaszi szél vizet áraszt...” elnevezésű népdalversenyek díjazottjai, szereplői közül kerültek ki. Volt más szempont is a válogatásnál?

Nem mindig sikerült olyan énekeseket találni, akik tudták vállalni azt, hogy minden próbára, illetve fellépésre eljárnak. Így leszűkült az a bizonyos kör egy közeli körzetre. Pereszlényi Irénke például főiskolás volt, tehát ott volt Pozsonyban, Varga Kati pedig akkoriban Nyárasdon lakott. Kati például nem is annyira a hangjával tűnt ki, mint inkább a fellépésével, a stílusával. Neki nem kellett azt mondani, hogy a dallamok szövegeiben hol kell tájsházalással énekelni, „csallóköziesen”. Alkalmanként aztán több énekes is szerepelt a műsorban. Lehetőleg olyan népdalokat választottam az énekesek műsorába, ami nem csak kellemes hangzású, de néha a megszokottól eltérő dallamokat is, főleg a régi dallamokat próbáltuk előszedni, amelyeket abban az időben már alig énekeltek faluhelyen. S énekeseink mindig nagy sikerrel szerepeltek.

Van-e szívéhez közel álló a műsorok között, amit együtt készítettek Quittnerrel?

A régi műsorok közül tetszett nekem például a *Szerelmek és nászok*. Az egész műsor egy ipolyvarbói menyasszony-búcsúztatóra épül. Ez egy egész összefüggő, nagyon érdekes és terjedelmes dalciklus, amelyre a negyvenes években – amikor ezt a vidéket Magyarországhoz csatolták – figyelt fel egy múzeumi dolgozó, rögzítette, s így került fel a Pátria lemezsorozatra. Ha jól emlékszem, az idős asszonyt, aki a lemezen is éneklő a menyasszony-búcsúztatót, Okosi Sándornénak hívták. Quittner Jancsit annyira megfogta ez a dalciklus, hogy erre egy eredeti szép tánckompozíciót alkotott meg. Az álma volt, hogy táncszínházat csináljon – ez volt az ő vesszőparipája.

Hogyan szakadt meg az együttműködése a Szóttassal?

Lényegében akkor szakadt meg a szorosabb együttműködésem az együttesrel, amikor eljöttem a Csemadokból. 1975-ben én már sokal-

lottam az ott végzett sziszifuszi munkát, és azt, hogy egyáltalán nem kaptam kellő támogatást a gyűjtéshez. Támogatást egyébként János sem kapott eleget. Volt olyan is, hogy hazarendelték őt a gyűjtésről azért, mert a termet át kellett alakítani, a székeket ki kellett hordani... Mi tulajdonképpen a Csemadok vezetésével nem voltunk megelégedve, s én hamarabb mondtam ki a „válópert”. Utána már csak itt-ott láttam-hallottam az együtttest, főként a bemutatókon. De elmondhatom, hogy nekem mindig is szimpatikus volt a Szóttés tevékenysége.

Dramatikus tánc 1975-ből

„Tény az, hogy 68-69-70 egy olyan forradalmi időszak volt, amikor sokunknak bátrabbak voltak a gondolatai, mint a lehetőségei.”

Takács András

Ön a kezdetektől fogva máig aktív részvevője a felvidéki néptáncmozgalomnak. Hol kapcsolódott bele ebbe a folyamatba a Szóttés?

A néptáncmozgalmat, mint olyat először is meg kellett teremteni. Itt 1950 előtt nem léteztek néptánc csoportok. 1950-ben alakult meg az első. Ehhez hozzátartozik, hogy 1945 után többen átmentünk Magyarországra tanulni, s én például Miskolcon négy évig a központi tánc csoportban szerepeltem. Ahogy hazajöttem, 1950 szeptemberében Komáromban a gimnázium mellett megalakítottuk az első tánc csoportot, ez volt a Regös. Iskolakezddés után pár héttel azonban sárgaság ütötte fel a fejét, karanténba zártak bennünket, nem mehettünk iskolába se, de akkoriban forradalmi volt a hangulat: táncpróbákra eljártunk. Mire vége lett a karanténnak, kész volt a műsor, máris indultunk vele falujárásokra. Én novemberben hagytam ott a gimnáziumot, de már előtte Ógyallán és Gútán fellépése volt a Regösnek. A Szóttés pedig akkor kapcsolódott be a néptáncmozgalomba, mikor az már létezett. Már volt egy Csallóközi Dal- és Tánc együttes, ami egy járási szintű együttes volt, de létezett már a deáki, lévai, füleki, fülekpüspöki, kassai, bodrogi, és szinai együttes is, és még sorolhatnám. Vagyis felnött egy mozgalom, volt minden vagy majdnem minden járásban egy együttes, amit igyekeztünk központilag ellátni – bízni, irányítani, tanfolyamokkal segíteni működésüket. Például az 1966-ban végzett kéméndi és tardoskeddi gyűjtés az egy háromnapos szeminárium volt a csoportvezetők részére. Az egész országból meghívtunk 20-25 embert, akiknek napközben előadást tartott többek között Martin György és Borbély Jolán. S másnap az összes részvevő jelenlétében folyt a gyűjtés azzal, hogy mindenki kapott valamilyen feladatot, járták a házakat. Született belőle egy könyv is, de ezt megelőzte jó néhány kiadvány is. A pozsonyi Népművelési Intézetnek volt egy Magyar Nemzetiségi Osztálya – akinek Czingel László volt az osztályvezetője –, s ez az osztály évente kiadta az ilyen gyűjtésekből származó anyagokat.

Takács András

Ön szerint a Szóttas műsorait tekintve sikerült-e a kezdeteknél megjelölt „tisztá forrás” eszméjénél megmaradni?

A Szóttasnak is voltak próbálkozásai – s itt főleg Quittner táncszínházas kezdeményezésére gondolok. Nézzük csak meg a *Szerelmek és nászokat*, vagy a *Mese, mese mátkát*. Viszont bármelyiket vesszük, mindegyikben megvolt az a bizonyos népi nyelvezethez való ragaszkodás. Nemcsak mázként jelent meg, hanem megjelent egészében. Másrészről, ha a kosztümöket vizsgáljuk, akkor pedig éppen a Csemadok, s rajta keresztül a Szóttas szegénysége nem engedte meg, hogy olyan különleges díszben jelenjen meg a viselet a színpadon, amilyen az valójában.

A mostani együttesnek hogyan látja a helyét a mozgalomban?

Lényegében most jutott el oda az együttes, hogy egy hagyományt és színpadot tisztelő együttesé vált. Én elfogult vagyok a hagyományos kultúrával szemben, de ezt azért is merem hangoztatni, mert a magam félévszázados tevékenysége alatt rájöttem, hogy minden, ami „kitalációként” szüleik, az nagyon hamar elmúlik. De ha megfigyeljük az évszázadok alatt kicsiszolódott szokásformákat – azok megmaradtak. Ha vesszük a lakodalmi szokásokat, de akárcsak az „egyszerű” csárdást, annak saját dramaturgiája van. Emberek egymáshoz való kapcsolatai jelennek meg. De ezt is tudni kell elmondani. Hogyha ezt megtanulom, és ezt tudom úgy közvetíteni a színpadon keresztül, hogy a néző is megértse, akkor annak a hagyománynak, annak a táncnak a lelkét tettem színpadra. S a Szóttas ezt is sikerrel tolmácsolja. Hogy ki volt az alkotó, az most talán nem is annyira fontos – mindannyian a „Szóttas-iskolába” jártak.

„a határkarónak nem nő gyökere...”

Gyurcsó István

Gyurcsó István sajnos már nem érhetette meg, hogy az együttes, amelynek születésénél ő is bábáskodott, 2009-ben negyvenedik születésnapját üli. Holott – s aki 1968-69-ben ott dolgozott a Csemadokban ezt tanúsítja – Gyurcsó érdeme volt, hogy a Csemadok vezetősége elfogadta a Szóttes megalakulásáról szóló javaslatot, mivel egy olyan tervezetet állított össze, amelyben felvázolta, hogy az együttes önellátó tudna lenni, s a Csemadoknak ezért az alakuló együttes nem járna semmilyen anyagi megterheléssel. Ág Tibor így emlékezik egykori barátjára:

Gyurcsó István

„Valóban sokat segített a csapatnak, s nagyon lelkesen fogadta az ötletet, sőt, sürgette a megalakulást. Nagyon közeli barátság alakult ki köztünk Gyurcsóval már a Csemadokban. Remek ember volt, nemcsak mint költő, hanem mint ember is. Elejétől fogva figyelemmel kísérte a Népesnek is az alakulását. Miután megalakult a Népes, nagyon gyakran eljött az akkori székhelyünkre, Hódiba. Azt is mondhatnánk, együtt lélegzett a Népesrel. S talán ezt a szeretetet „mentette át” a Szóttesbe is.”

Gyurcsó István költőként és publicistaként tevékenykedett. 69 évesen, 1984-ben hunyt el, s kortársai úgy emlékeznek rá, mint kivételes költőre és barátira, aki szívén viselte a felvidéki magyarság sorsát. Ez a szeretet tükröződik verseiben, írásaiban, s ha Ő maga már személyesen nem nyilatkozhat, valljon helyette prózája:

„A Garam vashídján állok, és nézem a falut, a falumat. A Kis-rétet, a Nagyrétet, a szilváskerteket és a híd alatt a vizet...

Szemben velem a Szkala. A Kőhegy. Kecsepasztorkodásom tanyázó helyeit keresi kutató szemem a hegy oldalán. Öreg cse-resznyefákat keresek. Nincs sem ez, sem az. Lábnyomainkat benőtte a gizgaz, a gacsos, öreg fákat meg eltüzelték. Nincs humusz a kövek fölött, hogy termőre érjen a szőlő, mint hajdan, száz évvel ezelőtt, amikor híres borok értek itt a nemes szőlőtőkéken.

A hegy megkopott.

Megkopott a hegy, a völgy, a lapos rétság meg felöltözött. A pázsitokon, a gyermekjátszóteren, a csodálatos szérűskert he-

lyén, mindenfelé házsorok. Elűtő építkezés a falu régi képétől. Magasak, furcsák a házak. Televíziós antennákat mozgat a szél a kémények mellett.

A víz fölött, a hídon állok, és nézem a falut, a falumat. Deres hajnalok jutnak eszembe, korai felkelések, futó kecskék, tinók a domboldalon, tövisek, akáctövis, számartövis, királytövis ...

Boldog gyermekkor: kökényt és galagonyát rágtunk elvásott foggal, és krumplit süttünk így ősz idején.

Most senki nem szedi a fanyar gyümölcsöt: a csipkebogyó is elszárad, lehull, nem kell senkinek.

Itt a rét, a Nagyrét: sós-kázó gyerekek seregét nem látom rajta, a nagy viháncolások, sóskaevések is elmúltak. (...)

Tűnődöm itt a vashíd korlátjához dőlve, és szívem körül az emlékek motoszkálnak. Sok éves, harminc éves emlékek. (...)

Jómagam is felszállok az idő szekerére. Az őszi, a téli idő szekerére. Az autóbusz kerekei alatt zörög a háborús fahíd pallódeszkája. Visszanézek a kosaraki partokra, és apámat látom a nyikorgó utcaajtóban. Sokáig ott áll még, anyámmal együtt, sokáig és sokszor. Talán akkor is, amikor már a gömöri hegyek felé fut velem a vonat."

(Részlet Gyurcsó István *Egy pillantás vissza és előre* című prózájából.)

AZ ALAPÍTÓ TAGOK VISSZAEMLEKEZÉSEI

Szöttes – nosztalgia mentes emlékeim

Épp szivekes (Ifjú Szivek) barátunk diplomaosztójára indultam, amikor sógorom, Bilek Gábor azt kérdezte, én is a táncpróbára megyek-e. Milyen táncpróbára? Új együttes alakul, mondta ő, a CSEMADOK dísztermében tízkor kezdődik a próba, a diplomaosztás után nézzek be. Nagy kedvem nem volt, hiszen tizenkilenc évesen már úgy gondoltam, befejeztem aktív táncos pályafutásom, és „Szivek-extáncosként” számomra jobb már nem jöhet, de Matyi megkapta a diplomáját, szétszéledtünk, a Műszaki Főiskola díszterme nem esett messze a CSEMADOK-székháztól, hát benéztem. Volt ott vagy 20 ember, ki próbaruhában, ki civilben, ismerősként Bilek Gábor meg a Szivekből Sárszögi Csilla, Éliás Éva – a többiek számomra ismeretlen alakok (később kiderült, ők a Csallóközi Dal- és Táncegyüttes tagjai) voltak, meg egy nagybajuszos, göndör fiatalember, Quittner János, akit csak látásból, fesztiválokról ismertem. Épp egy csapásolássort gyakoroltak, mutatták nekem is, sikerült, maradtam.

Az első próbákon voltunk még vagy húszan, a létszám azonban rohamosan csökkent, hiszen a Szöttesben nem volt kincstári próbaruha, nem lehetett a próba után zuhanyozni, a szerdahelyieknek meg rohanni kellett a vonatra, így azután hamarosan megszületett a Szöttes máig tartó profilja: kamaraegyüttes lettünk. Néha ez a kamarajelleg túl jóra sikeredett, volt, hogy a nyári két-háromhetes turnéra négy párral indultunk és az utolsó 5-6 előadást már csak két pár táncolta végig.

Minden nehézség, anyagi gondok, a fenntartó szerv meglehetősen passzív magatartása ellenére (a Csemadok nem nagyon akarta támogatni a Szöttest, vezetősége jobb szerette volna, ha békében megszűnik az együttes,

Három erdélyi tánc, előtérben Varga Ervin és Sebők Géza – Gombaszög 1977

meg is tettek mindent ennek érdekében) a Szóttos fennállásának első évfordulójára országosan ismert, elismert, követendő példaként emlegetett együttesé vált. A néptácmozgamon belül Quittner szavát szentírásként értelmezték, mi táncosok a fesztiválok ünnepelt sztárjai lettünk, ami bizony akkor jólesett, élveztük, kis idő múlva vissza is éltünk vele.

Na de térjek vissza a kezdetekhez: miért is kellett Pozsonyban új táncsoportot alakítani, amikor két ifjúsági fórum is volt: a Szivekben lehetett énekelni-táncolni-zenélni, az ifjúsági klubban (JAİK) meg vitázni, novellákat felolvasni, szilveszterezni, ráadásul a Sziveket az egész ország ismerte. Volt viszont egy maroknyi csapat, amelyik ezt a működő valamit nem fogadta el. Tagjai rájöttek, hogy a korabeli együttesekben a színpadra állított táncoknak semmi köze az eredeti néptáncához, hogy a szimfonikus zenekarra átirrt népzene bizony már nem népzene, hogy a kórusban énekelt dalok nem azonosak a népdalokkal. Ráadásul a Szivek – az énekkar kivételével – már nem nagyon volt magyarnak mondható. Maga a műsor meg... hát... nagy adag tolerancia kellett már akkor is hozzá, hogy elfogadható legyen néptáncként. Tudni kell persze, hogy az ötvenes évek kezdetétől Európa keleti felén mindenütt ez volt a divat, hiszen a követendő példa a Mojszejev meg az Alexandrov együttes volt, ahol a tánc meg az ének alárendelt szerepet játszott, fontosabb volt a látvány és a hangzás. Harmonikával a kézben szaltót ug-rani – ez volt az orosz, ukrán, de akármilyen néptánc és jó erős tenorokkal „Kalinkát” énekelni – ez volt a népdal.

Ezt, a hatvanas években is divatos szemléletet változtatta meg Quittner János és a Szóttos megjelenése. Nem magyarországi együttesektől ellesett rossz másolatokat mutattunk be, hanem Quittner önálló alkotásait. Táncokat. Sőt, majdnem néptáncot. Ha nem is mai mércével mérhető eredeti táncot, mégis valami olyat, ami közelített hozzá – szerkezetében, motívumkincsével egy-egy Quittner-koreográfia emlékeztetett a néptáncban oly természetes improvizációra. Quittner János – noha rengeteg faluban gyűjtött – soha nem vette magának azt a fáradságot, hogy egy eredeti anyagot pontosan megtanuljon, zabolátlan természete erre talán nem is tette volna alkalmassá, de sok esetben jól ráérezett egy-egy vidék táncának jellegzetességeire, és ennek alapján próbálta a koreográfiát úgy alakítani, hogy a néző az eredetihez hasonlólt láthasson.

A Szivekben megszoktuk, hogy amint kilépünk a színpadra, mosolyra torzul a szánk. Megszoktuk, hogy mindenki ugyanazt csinálja, egy-egy alacsonyabbra emelt láb már hibának számított. A Szóttosban Quittner ránk bízta, mosolyogni van-e épp kedvünk, hogyan tartjuk a

Bodrogközi szvit – előtérben Varga Mária, Sebők Géza, Gál Éva, Quittner János, Bungyi Erzsébet és Gál György

kezünket – a legfontosabb elvárása az volt, hogy a fiúk férfiként, a lányok nőként táncoljanak.

A Szóttos megalakulásának egyik fontos célja a népi kultúra újralfelfedezése és terjesztése volt. Az eredeti célkitűzés hamarosan egy Szóttos–Szivek egészségtelen rivalizálásába, sőt ellenségeskedésébe csapott át, természetesen a tagság mindkét oldalon meg volt győződve saját együttesének egyedül üdvöztető voltáról. Ma már mosolygunk azon, hogy bár a két próbaterem bejáratát csak centiméterek választották el egymástól, egymás próbáit nem látogattuk, be sem tettük a lábunkat az ellenségnek tartott csapat felségterületére (az egyetlen kivétel az akkori szólótáncos Mészáros András – akkor még Bandi – volt, aki be-benézett a Szóttos próbáira, de azért arra ő sem vetemedett, hogy beállt volna táncolni).

A Szivekben előadott akkor divatos, dramatikusnak mondott táncok után elemi erővel hatott rám az, hogy a Szóttosban tanult-előadott műsor „csak” a táncról, a táncolásról szól. Annyira más volt, mint az addig ismert színpadi alkotások, annyira nem akarta elmesélni a tánccal elmondhatatlant, egyúttal annyira el is mesélte a tánccal elmondhatót, hogy még nagyon sokáig, majd tíz évig hatása alatt voltam. Kritikátlanul

elfogadtam, lelkesedtem, igyekeztem minden támadásnak vélt bírálat ellen megvédeni.

Most másként látom, de úgy gondolom, nem szabad mai ismereteinkkel értékelni a negyven évvel ezelőtti történeteket. Persze, könnyű azt mondani, hogy a Három erdélyi táncban a mezőiségi jellegű lassú (legalábbis zenéjében-tempójában) keveredett a korondi(szerű) forgatóssal. De ki tudta ezt akkor? Ki ismerte az erdélyi zenék harmóniavilágát? Ki tudta, hogy az a forgatós hasonlít ugyan arra, amelyet mi táncoltunk, csak épp a lényege egészen más? Nem zavarta ez sem a korabeli sajtó munkatársait, sem az akkori kortárs egyéb művészetek képviselőit, a hetvenes évek eleji szlovákiai magyar értelmiségiek általában elfogadták, a lehetőségekhez mérten támogatták az együttest. Nem így a hivatalos, a nemzetiségi kultúra ápolására szakosodott szervezet. A Csemadok kezdetben legfőljebb azt engedte meg, hogy a dísztermében próbáljunk. Mi természetesen nem panaszkodtunk, hiszen biztosak voltunk abban, hogy az, amit csinálunk, jó. Ezt a meggyőződésünket igazolta a lelkes közönség is, mindegy, hogy a kassai színházban vagy a vereckyei búcsúban, pótkocsiból összetákolt színpadon léptünk föl, ezt igazolta a Szóttos óriási sikere az akkor még több ezres tömeget vonzó gombaszögi és zselízi fesztiválokon, később a szlovák szakma elismerése is.

Mi volt a Szóttos-siker titka? Elsősorban az, hogy más volt. Nagyon más volt, mint az addig megszokottak. A csapatot összetartó erőt pedig a rendkívül szuggesztív Quittner János jelentette, akinek a táncsal kapcsolatos nézeteit mi táncosok fenntartások nélkül fogadtuk el, hosszú ideig legtöbbünkben fel sem merült, hogy a látottakon-hallottakon el kellene gondolkodni, utána kéne járni, valóban ilyen-e a csallóközi verbunk vagy a zoborvidéki leánytánc (mit ad Isten, pont a Zoboralján ismeretlen a táncszüneti karikázó...).

„A tűznek nem szabad kialudni”, később a „Csak tiszta forrásból” műsorcímek azt sugallták, hogy a Szóttos előadásában hamisítatlan folklórt láthat a néző, mégis sok minden belefért egy-egy előadásba – a felismerhetetlenségig stilizált néptáncról a kupléig (Hallod-e, te kőrösi – ott nyárasdi – lány). Ha viszont stilizált volt a tánc, szedett-vedett a viselet, népies műzene stílusban húzta az öttagú zenekar a népzenei, kuplé énekelt a Tavaszi szél vizet áraszt vetélkedő győztese, akkor jogos a kérdés: mi volt ebben az új. Mitől volt ez más? Nos, a korabeli szlovákiai magyar folklorizmus a magyarországi nagy együttesek műsorszámainak jobb-rosszabb másolásából élt. A módszer egyszerű volt: a koreográfus, együttesvezető zenész barátjával megnézte az Állami Népi

Együttes műsorát, és a zselízi vagy gombaszögi fesztiválon máris saját alkotásként mutatta be, némi címmódosítással az ott ellesett koreográfiát. Persze, nemcsak azért, mert ez volt a lehető legegyszerűbb alkotási mód, hanem azért is, mert a hazai vezető alkotók nem nagyon tudtak mintával szolgálni, hiszen ők is csak ugyanonnan merítettek. Persze, a hetvenes évek elején már volt valami kis mozgás, a magyarországi módszerek szerencsére jó értelemben is el-eljutottak a kies Felvidékre. A táncgyűjtést, leírást komolyan támogatta a Magyar Tudományos Akadémia, ha nem is intézményesen, annál intenzívebben személyesen, lelkes tudós munkatársai révén. Martin György, Borbély Jolán, Pesovár Ernő, Lányi Ágoston mifelénk is komoly gyűjtéseket végeztek a hazai kisszámú szakma és lelkes műkedvelők segítségével. A kölcsönösség eredménye volt azután a pozsonyi Népművelési Intézet néhány eredeti táncot tartalmazó kiadványa – Takács András fáradhatatlan munkálkodásának eredményeként. A gyűjtések és kiadványok segítségével már lehetett volna önállóan alkotniuk a honi mestereknek is, de ehhez el kellett volna sajátítani legalább a szöveges táncleírás értelmezésének tudományát, némi kottaolvasási ismeretet, s bizony hiába végezték el többen a pozsonyi Népművelési Intézet tanfolyamait, ezek nem szolgáltattak elegendő tudásanyagot az önálló alkotáshoz.

Ne feledjük, ez akkoriban történt, amikor a magyar nyelvterületen a táncház kifejezés jelentése csak néhány hagyományőrző közösség tagjai és a tudomány művelői előtt volt ismert. A városi táncházmozgalom születése idején a Szőttes már ismert, rutinos együttes volt, tagjai könnyedén kapcsolódhattak volna be a magyarországi mozgalomba, hiszen a Szőttes kezdeti célkitűzései közt szerepelt az eredeti anyag tanulása, sőt az eredeti anyag színpadai improvizatív alkalmazásának gondolata is. Ilyesmi akkor még a magyarországi együttesekre nem volt jellemző, a táncházmozgalom előtti koreográfiák a kötött formák betanulását követelték meg a táncosoktól.

A kezdeti lelkes, az újdonság erejével ható Szőttes sokáig a szlovákiai magyar néptáncmozgalom példaképe volt, ami kis részben szerencsés, nagyrészt viszont szerencsétlen helyzeteket teremtett. Szerencsét abban az értelemben, hogy kezdtek kihalni a sosem létezett, csak a koreográfusok mérsékelten képzett agyában született kompozíciók, nem született több kuruc verbunk, elmaradt a korábban gyakran szereplő falubolondja, a hangszerrel táncoló cigány figurája. Ez ugyan nem jelenti azt, hogy eredeti néptánc került volna a színpadra, de voltak már biztató kísérletek. Ezek estek bele a példakép Szőttes saját célkitűzései-

nek csapdájába. Mert a célkitűzéseknek nem sikerült megfelelni, hiszen mi sem eredeti néptáncot táncoltunk, csak a jól-rosszul megkomponált zenére jártuk a koreográfus motívumkincséből összeállított – stilizált-nak nevezhető – táncokat. Ami nem volt nagy baj, a baj az volt, elhittük magunkról, hogy mi többet tudunk, mint a mozgalom többi résztvevője és amit tudunk, azt náluk jobban tudjuk. Ennek a csekély tudásnak a birtokában jártunk tanítani a tanfolyamokra, ültünk be a zsűribe, ezt a szerény tudást kényszerítettük rá szinte az egész szlovákiai magyar mozgalomra. Tevékenységünk következményeként a hetvenes évek közepén a zselízi fesztiválon csupa Quittner-szerű alkotás szerepelt, mert mi ezt tartottuk egyedül üdvöztetőnek. Pedig ekkor már módunk lett volna rá, hogy kritikus szemmel nézzük a mintát is, illetve választ-hattuk volna jobb példát is. A hetvenes évek közepére már közismertté vált a táncházmozgalom, a budapesti néptánc-antológián a szlovákiai alkotók is láthatták – látták –, milyen is az, ha valaki eredeti néptáncot állít a színpadra, de sajnos a hazai mozgalom nem ezt a trendet követte, maradt továbbra is követendő példának a Szóttés. Pedig akkorra már a Szóttés mintha teljesen elfelejtette volna eredeti célkitűzését, egyre inkább közelített a vetélytárs Szivek munkamódszeréhez, volt komoly balett-bemelegítés, ami még nem lett volna olyan nagy baj, de sajnos egyre-másra születtek a rosszabbnál rosszabb – dramatikusnak mondott – kompozíciók, egyre inkább feledésbe merültek az eredeti célok, egyre kevésbé lehetett a Szóttést követendő példaként emlegetni.

A Szóttés mégis mind a mai napig – talán nem túlzás azt mondanunk, hogy Reicher Gellért munkájának köszönhetően – fennmaradt. Az együttes túlélte Quittner kiválását, az őt követő tanítványok művészkedését. Alakult, változott, egy-egy kivételes egyéniség vezetése mellett vissza-visszanyerte a felismerésben és újításban rejlő erejét, ami a kezdetekkor élcsapattá, követendő példává tette.

Sebők Géza

Szóttes – az alapító tagok szemével

Egy jubiláló együttes alapító tagjaitól vajon mit szeretne megtudni a mai generáció? – tettük fel magunknak a kérdést. Talán, hogy kik alapították és miért.

Az úgy történt, hogy a pozsonyi Csemadok nagytermébe összegyött egy maroknyi ember. Ezek a fiatalok két nagyon különböző közegből érkeztek ide. Itt találkoztak a pozsonyi Ifjú Szívek egykori táncosai és a dunaszerdahelyi Csallóközi Dal- és Táncegyüttes néhány tagja. Mindkét résznek mások voltak az indítékai. Ekkorra mi, az Ifjú Szívekben az eredeti magyar néptánctól meglehetősen eltávolodtunk. Sem hazai, sem magyarországi színpadi néptánc produkciót nem nagyon láttunk. Önbizalmunkat viszont alaposan felduzzasztották. Mást sem hallottunk, mint hogy mi már félprofi szinten műveljük a magyar néptáncot és tudásunknak a környéken nincs párja.

A dunaszerdahelyiek viszont már nagyon szoros kapcsolatba kerültek a magyarországi szakmával. Merészen részt vettek seregszemléken és bár sok kritika érte szárnybontogatásukat, egyértelműen jó úton jártak. Ezt nem csak szorgalmuknak és lelkesedésüknek köszönhetnék, hanem elsősorban annak, hogy koreográfusuk Quittner János volt.

Amikor ő Szerdahelyről Pozsonyba került, akkor táncosai nem sajnálva a gyakori vonatozás fáradalmait és az útiköltséget, folytatni akar-

Csallóközi hangulatok – Dudek Ferenc, Gál György és Spalek Ferenc

ták az eddigi táncolást. Szorgalmasan jártak a próbákra, pedig kevés esély volt arra, hogy egyszer ebből valamilyen együttes lesz.

De lett. Azért is, mert az „ifjúsívesek” ráébredtek, hogy többéves táncolásuk után jól esik olyat művelni, ami eddig hiányzott. Ezt a többletet Quittner János karizmatikus személye és táncfelfogása kínálta. Rajta keresztül a magyar néptánc és népzene iránti szeretet volt tehát az az erős kapocs a két helyről verbuválódott tagok között, ami hallatlan lelkesedést szült. Újoncokkal is bővült a társaság, hisz nem mindenki maradt azok közül, akik az első próbákra eljöttek.

Amikor cigányzenekart is biztosított a Csemadok, már együttes formát öltött a lelkesen gyakorló csapat. Jöttek az első fellépések. Nemcsak viseletet vettünk kölcsön, hanem a Csemadoktól pénzt is az összes kiadásunkra. Annyi fellépést abszolváltunk, hogy bevételünk fedezze a kiadásainkat. Mi voltunk tehát az első és eddig egyetlen önellátó néptáncegyüttes az országban. Igaz, működésünkhöz előteremtettük a pénzt, de a tagok nem kaptak egyetlen fillért sem.

Ez nem is volt téma. Az állandó telt házas előadások, a közönségünk szűnni nem akaró tapsa, a magyar és a szlovák szakma pozitív értékelése motivált bennünket. Mégis állandóan bizonyítanunk kellett, hogy működni engedjenek. Biztosan nem akadt köztünk senki sem, aki hitte volna, hogy 40 év után is olvashatjuk a plakáton, hogy itt és ma bemutatja legújabb műsorát a SZÓTTES.

Most viszont nagyon jól eső érzés tudni, hogy az a tűz, ami fűtött bennünket, nem aludt ki még ma sem.

Gál György és Éva

ÚTKERESÉS – QUITTNER JÁNOS

Az 1976-ban bemutatott *Szerelmek és nászok* címet viselő, nyolc tételből összeállított táncest a Szóttos és Quittner János számára is tulajdonképpen útkeresést jelentett a néptáncszínház felé. Ez a műsor volt ugyanis az első néptáncanyagra készült táncszínházi előadás – de nem csupán a Szóttos történetében. Quittner célja ezzel a műsorral – illetve az ezt követő *Tavasztológia*val – több volt „puszta” néptáncolásnál: társadalmi és emberi problémákat próbált feszegetni, boncolgatni a folklór nyelvezetén keresztül.

Ugyanakkor nem csak táncszínházi műsorok szerepeltek a Szóttos repertoárjában akkoriban sem. A hagyományos szerkezetű néptánc, népdal és népzenei összeállításokban helyet kaptak a hazai és magyarországi néptáncok és népdalok. Quittner továbbá egy nevelőműsorral is járta az országot: egy előadás keretén belül bemutatták Dél-Szlovákia néptáncait, amiben általában segítségére volt két táncospár, valamint Varsányi László zenekara.

A Szóttos 1970-es és '80-as évekbeli működéséről rengeteg dokumentum áll rendelkezésünkre. Az akkori társadalmi viszonyok megkövetelték a rendszeres jelentéseket – s mai szemmel nézve ez már pozitívumként értékelhető, hiszen van miből meríteni. Az évről-évre elkészített értékelések, továbbá az ötévente megjelenő *Adalékok* a Csemadok országos közgyűléseihez aprólékosan beszámolnak többek között a Szóttosról is. Átlapozva ezeket sokat megtudhatunk az együttes sikereiről, de ugyanakkor a működési problémákra is rávilágítanak. Sokáig megoldatlan volt például az együttes státútumának kérdése – nevezetesen az, hogy a már hosszú évek óta sikeresen működő együttes milyen státusszal rendelkezik. Az alábbi, 1982. évi értékelésből kiragadott részlet is ezekről a problémákról számol be:

„A Csemadok KB Elnöksége évről évre javította az együttes működési feltételeit. Sajnos azonban, csak saját keretei között. Így született például 1975-ben olyan elnökségi határozat, mely szerint a Szóttos tagjainak a fellépésekkel kapcsolatos kiadásait a KB saját költségvetéséből fedezi. Ez lényegében megfelelt a félprofi

státuszban lévő táncosok jutalmazásának, ugyanakkor azonban nem dolgozta ki az Elnökség sem a népművészeti csoport statútumát és hivatalos beleegyezést sem kért a felsőbb szervektől / akkor már az SZSZK Kulturális Minisztériuma/ az említett pénzbeli juttatás kifizetéséhez.

Az 1980-as gazdasági ellenőrzés rámutatott a fogyatékosagra és leállította az ún. kalóriapénz fizetését a táncosok részére. Hosszas utánajárással annyit sikerült elérni, hogy az SZSZK Kulturális Minisztériuma a folyó év szeptemberében eljuttatta a Csemadok KB-ra határozatát, mely szerint fizethetjük a két hivatalos dolgozót, szerződésre pedig a táncpedagógusokat, a zenekarvezetőt, a tánckarvezetőt és a technikusokat. Kizárta azonban a táncosok fizetésének lehetőségét, amivel újra aláhúzta, hogy hajlandó tudomásul venni a Szótttes létezését, azonban csak mint a m a t ő r együttesét.”

Reicher Gellért:

A Szótttes munkájának értékelése (h.sz. 1652-56/82)

LUDOVOMELECKÁ SKUPINA
Ústredného výboru
CSEMADOK
Központi Bizottsága
NÉPMŰVÉSZETI CSOPORTJA

SZÓTTES
BRATISLAVA

Mierová námestie 3-4, tel.: 523-94, 528-07, 571-47

VYPISUJE

KONKURZ

DO TANEČNEJ ZIOŽKY
v dňoch 9. a 10. októbra 1975 od 16.00 do 20.00 hodín
11. októbra 1975 od 9.00 do 13.00 hodín

DO HUDOBNEJ ZIOŽKY
husle, viola, kontrabas, cimbal, klarinet a klavír (korepetítor)
v dňoch 6. a 7. októbra 1975 od 16.00 do 20.00 hodín

PRE SOLOVÝCH SPEVÁKOV
v dňoch 6. a 7. októbra 1975 od 16.00 do 20.00 hodín

MIESTO KONKURZU: Bratislava, Námestie 1. mája 30. (Oporný kľam
HVEZDA). Informácie na horevzostnej adrese
a tel. číslach denne od 8.00 do 16.00 hodín

TAGFELVÉTEL

HIRDET

TÁNCARÁBA
1975. október 9-én és 10-án 16.00–20.00 óráig
1975. október 11-én 9.00–13.00 óráig

ZENEKARÁBA
bongoli, viola, nagybőgő, cimbalom, klarinét és szoprán (korepetítor)
1975. október 6-án és 7-én 16.00–20.00 óráig

SZÓLÓÉNEKESEKRE
1975. október 6-án és 7-én 16.00–20.00 óráig

A TAGFELVÉTEL HELYE: Bratislava, Námestie 1. mája 30. (a HVEZDA
mellől szemben). Érdelklátás a front című és
telefonárakban lehet naponta 8.00-16.00 óráig.

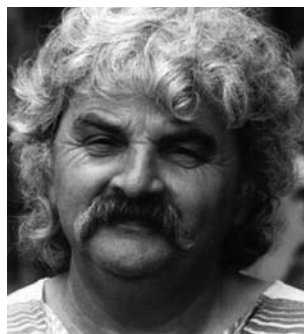
27-48 814.71

A Szótttesnek ekkorra, vagyis 1982-re már öt – korban és felkészültségben különböző – előkészületi csoportja volt, ebből három az Apró Szótttes kategóriába tartozott. Vagyis az együttes amatőr jellegéből adódó problémák – a nagymértékű fluktuáció, egy összeforrt törzsgárda kialakításának problémája és egyéb műszaki nehézségek – bár megnehezítették, de nem ásták alá a Szótttes sikeres működését.

Felhívás 1975-ből

„Két ember van, akiknek mindent köszönhetek: Martin György és Rábai Miklós. De van más is mellettük: Strieženec Rudolf volt az első mesterem.”

Quittner János

Quittner János

A Szótttes-archívumot böngészve felkeltette a figyelmemet az a rengeteg előadás, amelyet a megalakulás utáni években produkáltak. Mi hajtotta, motiválta az együtttest?

Azóta is eszembe jut, hogy létezik az, hogy tíz éven keresztül évente átlagban nyolcvan előadást csináltunk? S eszembe jutnak emberek, akik ott voltak 6-7-8 évig, és némelyikük azért járt nyolc évig az egyetemre, hogy ott legyen a Szótttesben. 1971-ben 112 előadás volt. Megszállott emberek voltak ott, akik abban bíztak, hogy a Szótttes egyszer hivatásos együtttest lesz. Ez 1968–69-ben így indult. Kinéztük a helyet is: Bélyben lett volna az „új Népes”. A Szótttes ugyanis nem azzal indult, hogy Szótttes lesz. Akik a Szótttest alapították, azok fiatal, mindenre képes emberek voltak. Három-négyszer dolgoztunk egy héten: a szólistáknak négy, a kartáncosnak három próba... Nagyon nagy hajtás volt. Ez a sok előadás – s emellett a Csemadokban táncszakelőadó voltam, s a Csemadok úgy gondolta, mindenhol kell, hogy oktassak. Ezen kívül jártam az országot, és gyűjtöttem. De oda is csak az jöhetett velem, aki valamit tett, főleg előző este a színpadon. Bélyben Biacsó Jani bácsi volt egy kedves adatközlő, akihez visszajártuk. Mindig azt mondta, mikor mentünk: „Nekem három fiam van, de az egy szülött táncos fiam csak a Quittner Jancsi.” A fiamat is később unokájukként szerették.

Mindig a vezető az, aki a legnagyobb mértékben hozzájárul egy csoport arculatának kialakításához. Ön pedig az első volt a Szótttes művészeti vezetőinek sorában.

Én elképzeltem egy olyan együtttest, amit Rábai Miklóstól tanultam. Nekünk olyan együtttestnek kellett lennünk, amire az államalkotó nemzet táncosa is fölnéz. A Szótttes-bemutatókra eljártak magyarországi szakemberek és szlovák művészek is. És ez jó volt. Nemcsak a Szótttesnek, de a magyarságnak is. Ha végignézzük a műsorokat, a Szótttes nőtt, s ezzel nőtt a tekintélye. Nem csak a mozgalomban, hanem a csehszlovák táncművészetben. És én ettől boldog voltam, s a táncosok meg azért, mert nem hazudtam nekik, mikor azt ígértem, hogy ők jók

Három erdélyi tánc - középen Quittner János

lesznek... Persze ehhez nekik is akarniuk kellett. Én például nem tűrtem el, hogy egy próbán viccből mást csináljunk. Arra ott volt a szünet, s akkor persze én is szórakoztam velük együtt. Még a szlovák hivatásos koreográfusok – mint Nosál és Kubánka – is ismerték és elismerték a táncosaimat. Mert ezek univerzális táncosok voltak, olyan képzésük volt, hogy bármit eltáncoltak. A Szőttesben először mindig táncost neveltünk, kezdve a balett rúdnál – ha tetszett, ha nem. Mert úgy tartom, hogy a világban olyan mesterség nincs, hogy néptáncművész. Olyan van csak, hogy táncművész.

Milyen volt vezetőnek lenni egy ilyen lelkes csapat élén?

Egyrészt nehéz volt, mert rengeteget dolgoztunk. Nekem akkoriban az élet délután négykor kezdődött, s minden, ami előtte volt, az kényszer volt. Másrészt egyfajta szigort kellett képviselnem, az apa vagy idősebb báty szerepét. Ahogy vége volt az előadásnak, beültünk a buszba, és elmondtam, hogy ki mit teljesített az aznapi fellépésen. Aztán ha megállt a busz a szállás előtt, akkor kihirdettem a takarodót, amikor elvártam, hogy mindenki a saját ágyában legyen. Aki nem, azt hazaküldtem.

Külön érdekessége ennek a műsornak az, hogy a zene, a dal, a tánc és a verses szövegek egyetlen szövévé gyúrva formálják, közlik a nézővel a szerző: koreográfus-rendező költői gondolatait. Ez a komplexitás iránti vágy természetes emberi igényből ered, valaha mindezek a művészetek egymástól elválaszthatatlan egy-

ségben éltek a klasszikus művészetek világában. Egymástól való elkülönítésük későbbi eredetű. A kifejezőmód sokszínűsége és az egymással jól összeférő művészetek újra találkoztatásának vágya tehát indokolt, s ezúttal is sikeresen jött létre.

Quittner János ebben a műsorában bizonyosságát adja annak a művészeti elképzelésnek, hogy a népművészet elemei nem pusztán saját, szokásos funkciójukban tudnak nagy hatással lenni a nézőre, hallgatóra, de alkalmasak a mai emberek mai gondolatainak, érzelmeinek tolmácsolására is.

Vásárhelyi László: Szerelmek és nászok (Népművelés, 1976)

Az első néptáncanyagra készült táncszínház a Szóttos mutatta be 1976-ban, ez volt a Szerelmek és nászok. Hogyan jött egyáltalán a táncszínház ötlete?

A Rábai-iskola azt mondja, hogy valamit kell, hogy közvetíts. S így kerültem én a táncszínházhoz: valamit mindig közvetíteni akartam. A kezdet kezdetétől ott volt ez a fejemben, csak nem tudatosítottam. Ezért is csináltuk a Szóttos-színházat vasárnaponként. A Csemadok nagyteremben akkortájt volt színpad. Ott volt a Szóttos-táncszínház. A hetvenes évek elején minden hónapban egy vasárnap játszottunk a pozsonyi magyaroknak. Először a *Tűznek nem szabad kialudni-t*, aztán a *Mezőkapuban-t*, de mindig csak három-négy párral, még akkor is, ha eredetileg többen táncolták, mert csak annyian fértek a színpadra.

Van-e a szívének legkedvesebb a műsorai között?

Igazándiból mind kedves. A *Mezőkapuban-t* azért szerettem, mert abban még én is táncoltam. A '74-ben szóttük-ben már volt színházi elem, a Katonakísérő. És akkor világos volt számomra, hogy ezt az utat akarom járni. Amikor pedig a *Szerelmek és nászok* kész lett, én már akkor tudtam, hogy milyen lesz a következő műsor. Tudtam, hogy dráma lesz, de olyan dráma, ami egy eposzt dolgoz fel – így született meg a *Tavasztörlió*. Ma is talán az áll legközelebb a szívemhez. Kitaláltam egy történetet, ami biztos volt már, létezett valahol, de én találtam ki: egy magyar mitológiát. Ez egy 58 perces táncszínház volt.

„Évente 50-60-szor lépnek fel. Más-nagyjából ugyanennyiszor szereplő – félhivatásos vagy profi népművészeti együttes esetében tíz-tizenöt tagú adminisztratív személyzet intézi az ügyeket. A Szóttosnál kettő.”

Quittner János: „Az a baj, hogy lassan elfáradok, sokszor már úgy érzem, nem győzöm ezt a hajszát, mert mindez a művészi munka rovására megy. (...) Az egyik szlovák barátom azt mondta, hőskölteménybe illő, amit csinálunk. Nem jó a hasonlat, mondtam neki, mert ezeknek rendszerint szomorú a végük.”

Szilvássy József: Hősköltemény – kérdőjelekkel (Új Szó, 1982)

Tizenkét évadon keresztül vezette a Szőttest, a tizenharmadikban emigrált.

Az egész helyzet '82-ben már bírhatatlan volt. Egyrészt el voltam rettenetesen fáradva – elkészítettük az *Ugorjunk a táncba* című műsort. Meglehet, hogy egyik kedvenc műsorom lenne, de nagyon keveset ment. '82-ben pedig jött egy levél a Csemadokba, hogy engem „át-rak” a Kulturális Minisztérium a Sluk-ba másodkoreográfusnak azzal az indoklással, hogy a tudásom itt nincs kellőképpen kihasználva, s a Csemadok meg sem tud rendesen fizetni. Én pedig szintén kaptam egy levelet, ami arról értesített, hogy – mivel a Zeneművészeti Főiskola hallgatójaként kötelességem volt részt venni a Sluk munkájában – '83 őszétől áthelyeznek. S akkor hirtelen hoztam egy döntést... Máig nem emésztettem meg, hogy nincs a Szőttesem. Sokat gondolkodok arra az időszakra, elevenen él bennem. A feleségem azt mondja, hogy egyszer fölébredek, és kiderül, hogy ez mind csak álom volt. Pedig bánnám, ha csak álom lenne minden, amit eddig csináltam.

NYUGTALAN ÉNEK – AZ EGYÜTTES VARGA ERVIN VEZETÉSE ALATT

Ezt a valamivel több, mint négyéves időszakot a két pozsonyi néptáncegyüttes művészeti vezetőinek emigrációja határolja körül: Varga Ervin akkor került a Szóttos élére, miután 1983-ban Quittner János elhagyta az országot, s akkor búcsúzott a Szóttostól – és lett az Ifjú Szivek vezetője –, amikor Kátona István, a Szivek akkori művészeti vezetője emigrált. Varga Ervin személye nem volt ismeretlen a Szóttosban, hiszen táncosként kisebb-nagyobb megszakításokkal már 1972-től jelen volt az együttesben. A Szóttos művészeti vezetőjeként két egész estét betöltő műsor kötődik a nevéhez: a *Hej, révész, révész*, valamint a *Nyugtalan ének*.

A goriziai díjak és az oklevél

A Szóttos sikereit 1986-ban egy olaszországi aranyérem tette meg. A Castello di Gorizia elnevezésű nemzetközi folklórfesztiválon Goriziában a Szóttos elnyerte az „Eccelente” – a kiváló együttesnek kijáró – címet, s ezzel együtt a fesztivál aranyplakettjét, valamint a női tánckar, illetve a Varsányi Együttes is különdíjban részesült. A díjak értékét az is emeli, hogy ez az olaszországi fesztivál volt a Szóttos első – nem magyarországi – külföldi szereplése. S akkoriban nem(csak) anyagi okok játszottak közre ebben, s ilyen tekintetben a goriziai útnak is „kalandos” a története. Varga Ervin emlékezik vissza:

„Az egyik jó barátomnak, Orsovsky István zalaegerszegi koreográfusnak köszönhattuk a meghívást. Ugyanis abban az időben nagyon nehéz volt kijutni külföldre. Az akkori Csehszlovákiából külföldre a szlovák együtteseket küldték, s a Kulturális Minisztériumba érkeztek a meghívók. Ők tudták, hogy hol, mikor vannak a fesztiválok, s cserélték az együtteseket. Quittner többször is megpróbálkozott külföldi szereplés szervezésével, de Magyarországon kívül addig máshova nem

Szöttes-próba, előtérben Mede Vences és Fekete Ilona

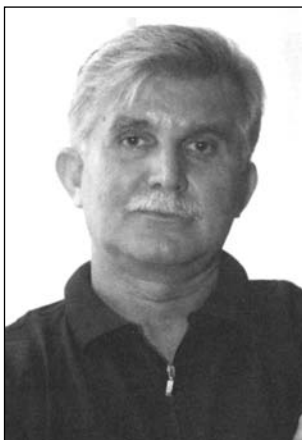
járt az együttes. S mikor éppen Orsovsky Istvánnal együtt zsűriztünk egy fesztiválon, Csornán, ez is szóba került. Hamarosan eljött a bemutatónkra, s mivel Istvánnak tetszett a műsorunk, felajánlotta, hogy segít egy külföldi út megszervezésében. Ez volt a goriziai fesztivál, ahol Csehszlovákiát is minden évben képviselte egy együttes, István pedig a nemzetközi zsűri tagja volt. Javasolta a Szöttest a fesztivál szervezőinek, s a meghívót is már úgy fogalmazták meg, hogy nem egy csehszlovákiai együttest, hanem konkrétan a Szöttest várják. Kérésünkre a meghívót két példányban küldték: egyet a Kulturális Minisztériumba, egy másikat pedig hozzánk, a Csemadokba – abból a megfontolásból kértük ezt, hogy tudjunk mivel érvelni, ha arra kerülne a sor. Az illetékesektől természetesen semmilyen reakció nem jött. S mikor Sidó Zoltán, az Csemadok KB akkori elnöke érdeklődött a Minisztériumban, azt a választ kapta, hogy idén a csehek vannak soron, vagyis azzal magyarázták ki magukat, hogy idén nem szlovákiai, hanem egy csehországi együttesnek kell mennie Goriziába. A csehországi szervezőktől ugyanakkor megtudtuk, hogy ez sem igaz. Hosszú utánajárások, és személyes ismeretségek révén sikerült végül megoldani a problémát, s utazhatott végül a Szöttes Olaszországba.”

Varga Ervin érkezése után hamarosan a tánckar összetétele is változott. Középiskolás diákokkal töltődött fel a csapat, akik jórészt a Duna

Goriziai fesztivál, 1986 - felvonulás

utcai gimnáziumban tanultak akkoriban. Ez az a gárda, amely később az Ifjú Szivekbe is követte vezetőjét. 1988-ban ugyanis a két együttes „mezt cserélt”: az addigi Szóttos táncosok alkották az Ifjú Szivek új tánckarát, és fordítva.

Varga Ervin

„Ahhoz, hogy egy csoport jól működjék, először is tehetséges emberek kellenek, óriási kitartás, kemény munkafegyelem és jó közösségi szellem. A csoportnak szinte együtt kell lélegeznie. Egyetlen egy kívánságom van: nagyon szeretném, ha sikerülne megőriznünk mindazt, amit az utóbbi két évben létrehoztunk. Beleértve egymás megbecsülését is. Minden erőmmel ezen dolgozom, hogy a csoportszellemet tovább erősítsem.”⁴

Varga Ervin

Szinte a kezdetektől jelen volt a Szóttésben táncosként, holott ez akkoriban nem kis áldozatokkal járt: a kezdeti időszakban Kassa és Pozsony között ingázott.

1969-ben Fülekpüspökin a Palócban táncoltam, s akkoriban találkoztam először Quittner Jánossal, aki egy koreográfiát készített az együttesnek. Majd '70-ben elkezdtem Kassán a gépipari szakközépiskolát, s beléptem az Új Nemzedékbe. Jánossal beszéltem, hogy szeretnék a Szóttésben táncolni. El is vittek egy turnéra '72 nyarán, ahol megtanultam a műsort, s onnantól kezdve, ha voltak fellépések, akkor hétvégeként utaztam Pozsonyba. Ezt persze csak úgy lehetett megvalósítani, hogy a tanárok is segítettek, támogattak. Majd 1974-ben leérettségiztem, s Pozsonyba kerültem. A következő évben felvettek a Zeneművészeti Főiskola Tánctagozatára, s a tanszék vezetője, Štefan Nosál „javasolta”, hogy jelentkezzek a Lúčnicá-ba, vagyis kötelezően felvételiznem kellett. S így tulajdonképpen akkor tudtam csak elmenni a Szóttés-fellépésekre, amikor a Lúčnicá-nak nem volt előadása, vagy nem voltunk éppen turnén. S mivel időközben a diószegi táncscsoport vezetését is átvettem '75-ben három együttesben voltam jelen párhómosan: az Új Hajtásban, a Lúčnicá-ban és a Szóttésben.

Majd jött a kötelező katonai szolgálat, amit táncosként a Szlovák Katonai Művészegyüttesben⁵ töltött le. S miután a két év letelt, utána is ott maradt táncosnak.

Ez egy balettkar volt, de mivel a főiskolán kemény balettképzést kaptunk, ez számomra nem jelentett gondot. Egy év után pedig felkér-

⁴ Varga Ervin; (b-k): *Szót tesek a Szóttésről* (Új Szó, 1985)

⁵ VUS – Vojenský umelecký súbor

Varga Ervin és a tánckar a 'Hej, révész, révész...' próbáján

tek, hogy táncoljak továbbra is az együttesben, s mivel akkor a Szótttes élén Quittner állt, az Ifjú Sziveket pedig Kvočák vezette, nekem pedig ez volt a hivatásom – úgy döntöttem, maradok. '82-ben pedig Štefan Nosál felkérésére elfogadtam a Lúčnicá-ban a másodkoreográfusi állást. Nem sokkal ezután ősszel keresett meg Kulcsár Tibor, az Ifjú Szivek igazgatója, mert akkoriban már gondolkodtak azon, hogy valakit felvesznek Kvočák mellé vagy helyette művészeti vezetőnek. Nekem kellemetlen lett volna azt mondani a Lúčnicá-ban két vagy három hónap után, hogy „ennyi volt”. Javaslatomra szólították meg Katona Istvánt, aki a komáromi Hajós együttest vezette, s el is vállalta a felkérést.

Nem sokkal ezután pedig a Szótttes élére hívták művészeti vezetőnek, amire igent mondott.

1983 tavaszán emigrált Quittner, ekkor jött a Szótttesből a felkérés. Elvállaltam ugyan, de egy bizonyos fokon kompromisszumot kellett kötnünk. Amikor ugyanis Nosál-nak jeleztem a szándékomat, akkor ő nem szívesen engedett. A Szótttest félállásban vállaltam, s mellette dolgoztam a Lúčnicá-ban. Nosál azt ígérte, hogy részemről mindent fog tolerálni, hiszen jól ismerte a Szótttest: ő is, Kubánka is eljártak a Szótttes-bemutatókra Quittner idejében is. János ugyanis bevezette abban az időszakban, hogy minden bemutató után tartott egy szakmai értékelést – mai kifejezéssel élve úgy mondhatom, hogy nagyon jó PR menedzser volt,

a bemutatókra sokan jártak szakmabeliek Magyarországról is. Vége volt a műsornak, s a szakmai meghívottak leültek és „szétszedték” a műsort. Ez egyébként jó is volt meg rossz is volt – rossz azért, mert a bemutatóra már elkészült, összeállt egy komplett műsor, amelyen utólag már nehéz volt változtatni. De persze egy következő műsor szempontjából minden észrevétel segítségnek számított.

Mit jelent a tánc a számukra:

Bojtos Andrea: *Felszabadulást, örömet, kikapcsolódást.*

Botlik Ági: *A színpad nekem a világot jelenti. Ilyenkor elfelejtem minden gondomat, bánatomat. Táncolni a dunaszerdahelyi Csallóközi Dal- és Táncegyüttesben kezdtem. Ott ismerkedtem meg a Szőttes tagjaival, ők hívtak az együttesbe. Nagy álmom: hivatásom legyen a tánc. Három éve vezetem az Apró Szőttest, kimondhatatlanul szeretek foglalkozni a gyerekekkel.*

Fekete Ilona: *A tánc nálunk családi hagyomány. Már gyermekkoromban el-eljárogattam a próbákra, nővérem ugyanis itt táncolt az együttesben. Én már akkor is szívesen táncoltam volna, de az Apró Szőttes még nem létezett. (...) Tizenhárom éves koromtól táncolok, és nem tudom elképzelni az életemet nélküle.*

Mészáros Gábor, Mede Vencel, Bölcs Ferenc, Solymos László: *A gimnáziumban egyszer fiúkat toboroztak a Szőttesbe. Véletlenül közéjük álltunk, és itt maradtunk. Most imádunk táncolni. A fiúk általában véletlenül kerülnek a csoportba. Valaki szól nekik, jöjjenek el a próbára, tagfelvételre. Eljönnek, megtetszik nekik a tánc, és többségük marad. A lányok saját elhatározásból jelentkeznek.*

(b-k): *Szőttesek a Szőttesről (Új Szó)*

Amikor átvette a vezetést, új tagokat is toborzott, és sok fiatal jött akkor a Szőttesbe Duna utcai gimnáziumból is.

Volt egy erős váltás, szinte generációváltásról beszélhetünk. Jöttek gimnazisták: Mede Vencel, Solymos Zoltán, Bölcs Ferenc, Mészáros Gábor, Mede András, Nagy Tibor, akikre aztán később épült a csapat. De mivel teljesen újak voltak, nem lehetett mindjárt a régi koreográfiákat megtanítani velük, rájuk kellett szabni valamelyest a műsort. Például első koreográfiaként egy „könnyű” ugróssal indítottunk. Van is egy kedves történet abból az időszakból. A myjavai fesztiválon a Szőttesnek a Varsányi zenekar muzsikált, s a szám közepén egy más dallamba

Szőttes próba

kezdték bele. A gyerekek pedig úgy meg voltak szokva a koreográfiához, hogy egyenként a tánc közben vigyázzba álltak, s amíg nem jött a következő dallam, amit már ismertek, s folytathatták a koreográfiát. De addig meg sem mozdultak, fegyelmezetten álltak – improvizációról akkor még szó sem lehetett.

Alkalma adódott több együttesben megfordulni, tapasztalatot gyűjteni. Miben volt más a Szőttesben dolgozni?

A Szőttesben – mivel nem hivatásos együttes volt – nem volt meg az a nyomás, az a kényszer, hogy koreográfiát „kell” csinálni, hanem akkor készítettünk új műsort, amikor azt éreztük, hogy valami újat szeretnénk. Tulajdonképpen kaptam egy nagy lehetőséget az alkotói munka terén: volt egy csapat, aki pozitívan állt ehhez a műfajhoz, s ők maguk is sokat segítettek az alkotói folyamatban – úgy a táncosok, mind a zenekar, de ugyanúgy Gellért is, aki minden szervezéssel járó gondot levett a vállamról. Szerettem együtt dolgozni más koreográfusokkal is. A *Hej, révész, révész...*-hez Varga Zoltánt hívtam Magyarországról, ő készített egy bonchidai koreográfiát, a *Nyugtalan énekben* pedig már Hégli Dusannal és Mészáros Gáborral dolgoztunk együtt. Nálam mindig a zene volt a fontos – s ezért volt jó dolgozni a Varsányi zenekarral, mert ők mindig tudtak egy szép zenei-dramaturgiai ívet adni a műsornak, gondoskodtak arról, hogy az ne legyen zeneileg egysíkú és monoton.

A tánc feladata szerintem, hogy a mozgásművészetben belül gondolatokat, érzelmeket váltson ki az emberekből. (...) A mondanivalót úgy viszem be a táncba, hogy a táncos maradjon jó hangulatú, s lényegében önkifejezésre törekvő egyéniség a színpadon, az én mondanivalómat a terek, s a terek egymáshoz való viszonya fejezze ki. Nem szeretek konkrét cselekményt táncoltatni, koreográfiáimban az emberek közötti viszonyt próbálom kihangsúlyozni. (...)

Ez egy nagy közösségi munka, amit mi végzünk. A legtöbb, amire törekedhetem, hogy a csoporton belül becsüljék és szeressék egymást. Jelenleg valóban az a helyzet, hogy kitűnő a csoportszellem, s jó a viszony a tánckar és a zenészek között is. 1983 óta állandó zenekara van a csoportnak, a Varsányi László vezette zenekar valóban színvonalas és az igényeinket teljes mértékben kielégítő kíséretet biztosít. Sikereink részben az ő érdemük.

Varga Ervin; Csanaky Eleonóra: „Hej, révész, révész...” (Hét)

Mészáros Gábor és Bandl Ferenc

Amikor Katona István emigrált, 1988-ban átvette az Ifjú Szívek művészeti vezetői posztját. Amennyiben figyeli az együttes jelenlegi működését, műsorait, Ön szerint milyen irányba halad ma a Szóttas?

Úgy gondolom, hogy a Szóttas azon az úton halad, amit a kezdetekben megfogalmazott, s abban a szemléletben, amit felvállalt, mindenképpen az elsők között van, mindenkor szem előtt tartva, hogy az eredeti anyaggal ahhoz méltóan foglalkozzon.

STÍLUSVÁLTÁS – ÉRTÉKKÉ TETT HAGYOMÁNY – RICHTARCSÍK MIHÁLY

Zobor-vidéki pütkösdőlő

Tizenkilenc éves fennállása alatt többször szárnyra kapott az országban a kósza hír: „Megszűnik a Szóttés!” Legutoljára tavaly ősszel hallottam úton-útfélen: „Nincs már Szóttés! Nincs akit vezessenek, mert a tagság mind egy szálig kilépett! A zenekar, sőt a műszaki gárda is követte Varga Ervint a Szivekbe!”

S, hogy mi ebből az igazság? Ahogy az már lenni szokott: a fele.

Csanaky Eleonóra: Mi újság a Szóttésben? (Hét, 1988)

Ilyen és hasonló hírek kaptak szárnyra 1987 őszén, amikor kiderült, hogy Varga Ervin, a Szóttés addigi művészeti vezetője elvállalta az Ifjú Szivek vezetését, s 1988-tól már ott tevékenykedik tovább. Mindez azonban pletykának bizonyult. A Szóttés nemcsak, hogy nem szűnt meg, hanem új és friss erővel kezdte meg munkáját az új művészeti vezetővel, Richtarc sík Mihállyal. Személyében a Szóttésbe nem csak új koreográfus és vezető érkezett az együttesbe, de Richtarc sík egy új szellemiséget is hozott magával. Nemcsak táncosokat akart nevelni, hanem Furik Ritával együtt azon igyekeztek, hogy a Szóttés egyfajta alkotó műhelyként is működjön. Hogy a csoport munkájában a néptánc mellett a népművészethez, a néprajzhoz is értő emberek nevelődjének. Azt vallották, hogy mindez szükséges ahhoz, hogy a Szóttésből majdan kikerülő táncosok otthon, saját falujukban képesek legyenek egy valamirevaló amatőr csoport vezetésére – nézeteik szerint ugyanis a Szóttésnek ez is a feladata. S az általuk összeállított két műsor – az *Ünnepeink* 1989-ből, valamint a *„Nem menünk a másvilágra...”* 1991-ből – is erről a szellemiségről tanúskodik.

1989-ben ünnepelte az együttes fennállásának huszadik évfordulóját. Ez alkalomból ünnepi műsor készült, illetve megjelent egy képeskönyv, amely a Szóttés húszéves munkáját foglalta össze.

Richtarcsik Mihály

„Mindössze” azt szeretnénk elérni, hogy az emberek tanuljanak meg táncolni, szeressék meg azt, amit elfelejtettek, elhagytak, ami majdnem eltűnt az életükből. Az öregek a megmondható, hogy ahogyan mi táncolunk olyan, ahogyan valaha ők táncoltak.”⁶

Richtarcsik Mihály

Mindjárt a kezdetekre kérdeznék rá: hol kezdődik a Te „táncos múltad”?

A táncolás is véletlenül indult, mint ahogy szerintem annyi minden az életben. A nővérem táncolt az Új Nemzedékben, s egyszer beteg volt. Elmentem a próbájukra, hogy szóljak, Katona Pistának: nem tud jönni a nővérem. Pista pedig azt mondta, hogy maradjak, s nézzem meg legalább, mit csinálnak. Persze ottragadtam.

A Szóttas tehát a második állomás volt ebben a folyamatban. Hogy történt a „nagy találkozás”?

Quittner János az Új Nemzedékkel látott engem táncolni Zselízen és Gombaszögön, s megszólított, lenne-e kedvem táncolni a Szóttasban. A Szóttas volt az „etalon” az országban, arra mindenki felnézett. Ezért, amikor Quittner közénk hívott, gondolkodás nélkül mentem. Akkor megbeszéltük, hogy a nyári turnéra, ami akkor rendszeresen volt a Szóttasban, megtanulom a műsor, s megyek velük turnézni – Kassáról távúton, mert akkor még nem érettségiztem le elvileg. Aztán közbejött, hogy Pozsonyba nem vettek fel a népművelési iskolába, nem tudtam Pozsonyba menni. Elmentem a vasgyárba dolgozni, majd kerülőúton – édesanyám közbenjárására – elkerültem Eperjesre a népművelés szakra, ott meg elintéztük, hogy átlépjek Pozsonyba. Tehát 1977 szeptemberében már ott voltam a Szóttasban.

Az időszak, amit Te táncosként töltöttél az együttesben éppen egybeesett Quittner táncszínházi próbálkozásaival. Később, vezetőként pedig egy teljesen más irányvonalat képviseltél.

⁶ Richtarcsik Mihály (A Szóttas Népművészeti Együttes képekönyve, 1989)

Szöttes a kisszínpadon, Gombaszög 1989

1977-től 1980-ig három évadot húztam le, s akkor ment a *Szerelmek és nászok* és a *Tavasztörölő*. Én szerettem a táncszínházat. Abban az időszakban az, amit Jancsi akkor kitalált, egy nagy „durranás” volt. Mindenkinek tetszett lényegében: annak is, aki részt vett benne, meg a közönségnek is. A *Trilógiában* én voltam a Sámán, s én hálás vagyok Quittnernek, hogy ebben részt vehettem. Azt gondolom, az embernek nyitottnak kell lennie új és más dolgokra. És hozzá kell tenni, hogy akkoriban ez az autentikus irány még nem volt sehol. Jancsi mindig is azt mondta – s erről persze lehet vitatkozni, hogy igaz, vagy sem –, hogy az eredeti anyagot ő eszköznek tekinti, ahhoz, hogy valami mást produkáljon belőle. Én úgy táncoltam le három évet a Szöttesben, hogy nem láttam eredeti anyagot. Akkor ugyanis sokkal erősebb volt az előadóművészeti vonal. S ekkor sem „csak” táncoltam. Végigmentem szinte minden stáción a Szöttesben: voltam verselő, kartáncos, szólótáncos, műszakos és művészeti titkár. Volt majdnem egy egész év, amikor úgy mentem előadásokra, hogy kiutaztam a műszakkal, építettem a díszletet, leadtam a műsort, be is pakoltam és mentem haza. Fárasztó volt, de nagyon sokat adott, mert iskola volt. Mindig azt mondom, amit átvészel az ember az életben, abból tanul.

Miért búcsúztál el a Szöttestől 1980-ban, illetve hogyan kerültél vissza 1988-ban?

Amikor ’80-ban berukkoltam, akkor két évig el voltam zárva a tánctól. Leszerelés után lehetőségem lett volna visszamenni a Szöttesbe is, illetve Komáromba a Hajósba, de úgy döntöttem, hogy a saját utamat akarom járni. Visszamentem Kassára, ahol működött félig-meddig a táncsoport: volt csapat, csak – úgymond – szakember nem volt hozzá. Persze én sem voltam még akkoriban szakember, csak több volt a tapasztalatom. ’82 tavaszán elkezdtek a munkát, s ehhez képest ’84-ben megnyertük Zselizt, ’86-ban másodikkok lettünk, ’87-ben pedig megcsináltuk önálló egész es-

Richtarcsik Mihály és Bitter Péter

tés műsorunkat. S akkor jöttek a különböző emigrálások: Quittner elment, akkor Ervin átvette a Szóttest, amikor aztán Katona emigrált, akkor meg a Sziveket. De ezt teljesen nyilvánvaló volt: Ervin táncművészetit végzett, ki ment volna, ha nem ő. Mikor ez kiderült, akkor szinte biztos voltam benne, hogy engem fognak hívni a Szóttésbe. A felkérés megtörtént, s ezt akkori nejemmel, Furik Ritával vállaltuk is. És jött egy szép időszak.

Amikor átvetted a vezetést, egy teljesen új csapattal kezdtél dolgozni: hárman maradtak az akkori Szóttésből, jöttek újak, illetve a Szivekből is kaptál táncosokat. Nem okozott

gondot, hogy a csapat nem volt egységes?

Akkor nagy vándorlás volt: Ervin csapata átment az Ifjú Szivekbe, a Szivek csapata lényegében átjött hozzám, ami jó volt, mert volt kivel dolgozni. Akkoriban az újságok cikkeztek is erről sokat, túl nagy jelentőséget is tulajdonítottak ennek, de szerintem egy teljesen természetes folyamat volt ez. Azokat az embereket, akik átmentek a Szivekbe, Ervin maga nevelte ki tizenöt-tizenhat éves koruktól. Mit kezdtek volna ők egy Richtarcsikkal? Ervinnek is meg volt a maga irányzata, meg nekem is. Az én irányzatom pedig, amit én képviseltem, inkább megfelelt az akkori Sziveseknek, mert ők Katona Pistával hasonlóképpen dolgoztak. Lényegében az egymás melletti két próbaterem cserélődött ki. Majd körülbelül másfél éven belül lecserélődött újra a gárda. Hamar kiderült, hogy nekem is más a stílusom, mint Katona Pistának, illetve a táncosok is másként gondolkoznak.

Richtarcsik Mihály: „Két dolog játszott közre abban, hogy most itt vagyok. A Szóttés neve fogalom az országban, és én szeretném, ha továbbra is az maradna. S ami ugyancsak fontos számomra: végre én is hivatásszerűen dolgozhatok egy együttessel. (...)

Ami boldogít: látom, hogy mindenki élvezi a táncot. Ez nagyon fontos. A többi már megy magától.”

Szabó G. László: A Szóttés új – a cél változatlan (Új Szó, 1988)

Richtarcsik Mihály: *Igyekszem az autentikus folklóron keresztül a koreográfiákba becsempészni a mondanivalómat úgy, hogy a néptánc eredeti stílusjegyei megmaradjanak, de benne legyenek a napi problémáink is. S valóban láttatni akarok, mert a jó koreográfia szerintem az, amit csak akkor lehet igazán érteni, amikor táncolják, amikor színpadon látjuk, szavakban nem nagyon lehet, hisz akkor versbe vagy prózába, nem pedig mozdulatokba öntenénk a mondanivalónkat.*

Csanaky Eleonóra: *Mi újság a Szóttésben?* (Hét, 1988)

Két bemutató kötődik a nevedhez: az Ünnepeink, valamint a „Nem menünk a másvilágra...” Majd 1992-ben befejezted a művészeti vezetői tevékenységed a Szóttésben, felmondtál.

1991-92-ben volt egy rossz korszakom, így nem tudtam az együttessel sem érdemben törődni, s ez meg is bosszulta magát. Nem tudtam azt nyújtani művészeti vezetőként, amit szerettem volna, illetve, amit – teljesen természetesen – a táncos is elvár a vezetőtől: a táncos dolgozni akar, új élményeket vár. S erre én akkor nem voltam képes, ezért úgy döntöttem, hogy beadom a felmondásom és átadom a stafétát. Semmiképpen nem akartam „csak úgy” cserbenhagyni az együttest: egyrészt, mert a Szóttés az Szóttés, s másrészt, mert a „szívem csücske”.

Ez azt jelenti, hogy gondoskodtál az „utódodról”?

Lényegében az én javaslatomra jött Dusan. Fiatal, 20 éves volt akkoriban, de mertem azt mondani, hogy nyugodtan vegye át, mert már akkor látszott, hogy ezzel a feladattal meg tud birkózni, s a többiek is ismerték. Ő abban az időben itt is, ott is volt: Ervinnél a Szivekben, de táncolt a Szóttésben is. Utólag az ember gondolkozik azon, hogy vajon jól tettem, vagy sem, de én azt gondolom, jó döntést hoztam.

Visszatekintve, mit adott Neked az az időszak, amit a Szóttésben töltöttél?

Egyrészt lehetőségeket fejlődésre: bár az Új Nemzedék után még itt sem profi szinten dolgoztam, de már egy teljesen más minőségben. Azt, hogy a Szóttésben napi 24 órában tudtam foglalkozni ezzel és nem kellett mást csinálnom, illetve a heti három próba rengeteg lehetőséget adott a munkára. Másrészt Pozsony akkor is centrum volt: az ismeret-ségek, a lehetőségek, a szakmai továbblépés terén ez is sokat számított. Saját műsorokat, koreográfiákat lehetett készíteni. Ennyi. Az érzelmi részéről pedig nem beszélek, mert az adott. Én nem úgy jöttem a Szóttésbe, hogy idegen helyre jövök, mert én eleve hazajöttem. Persze, más volt a társaság, mikor vezetőként visszajöttem, de aki a Szóttésben

Füzék Ildikó, Furik Rita, Horkay Katalin

volt valaha a negyven év alatt, az tudja, hogy a Szőttes az Szőttes: oda nem lehet úgy menni, hogy idegen az ember.

Manapság nincs saját csoportod, viszont gyakran hívnak az együttesek táncot tanítani. Nem hiányzik az, hogy csoportot vezess?

Az, hogy én az Új Nemzedékben, meg a Szőttesben koreo-

grafáltam, egyfajta útkeresés volt. Azzal, hogy elhagytam a Szőtest, s nem volt meg a „kényszer”, hogy színpadra kell dolgozni, egyre inkább előtérbe került a táncitanítás, úgy érzem, ez az, ami manapság sokkal inkább foglalkoztat, semmint a koreográfiák készítése. Persze így is születik egy-egy koreográfia, de nekem sokkal nagyobb sikerélményt okoz az, ha ötven ember megtanul egy anyagot, tisztességesen táncolja, vagy megérti – mert az én táncitanításom is olyan, hogy nem elsősorban a figuráról szól, hanem a viszonyokról, meg arról, hogy mitől lesz az a tánc olyan, amilyen – s ezek is belső dolgok. A néptánc nem sportgyakorlat, nem arról szól, hogy mennyire tudom „kitekerni” a lábam.

Milyen változást érzékel az akkori és a mostani Szőttes között?

Belülről nem ismerem a mostani Szőtest. Kívülről látom őket táncolni itt-ott, versenyeken. Látom, hogy szinte teljesen új gárda van. Ami változás van – és ezt nem tudom megítélni, hogy jó, vagy rossz –, hogy az egyfajta kiemelt pozíciója a mozgalmakon belül már kevésbé érzékelhető. Ez abból kifolyólag történik, hogy elveszett az a félprofi státusz, egy „sima” amatőr együttesé kellett, hogy váljon. S ahhoz képest, amit azóta láttam, hogy ilyen helyzetben van a Szőttes, még mindig ott érzem azt a szellemiséget a produkciókban, amitől szerintem Szőttes a Szőttes. S én mindig azt mondtam, hogy lehet amatőr együttesben profi dolgokat csinálni, csak hozzáállás kérdése. A pénz kérdése az egy másik téma: fontos, de a munka elsősorban a hozzáálláson múlik.

„A néptánc egyfajta kapocs az emberek között – nemzetiségtől függetlenül.”

Füzék György

Tizenévesként már otthon, Rozsnyón is táncoltál. Majd az Ifjú Szivekbe kerülél, végül a Szóttésben „kötöttél ki”.

A Búzavirágban 1983-ban kezdtem táncolni, akkor még különböző külső „nyomások” hatására. Édesanyám nővéremmel együtt sokáig győzködtek, hogy járjak a próbákra, aminek az lett az eredménye, hogy rá fél évre, hogy elkezdtem, édesanyám csak annyit mondott: „Mert te mindig csak a Csemadokban vagy és otthon sosem!” Abban az időben pedig nővérem már az Ifjú Szivekben táncolt, ami Katona István vezetésével éppen akkoriban az autentikus néptáncra tért át. S mivel nővérem otthon mindig a Szivekről mesélt, számomra teljesen természetes volt, hogy én is ott fogom folytatni a táncolást. Ez így is történt, de összesen körülbelül négy hónapot táncoltam a Szivekben, mert Katona Pista emigrált, s mi ott álltunk vezető nélkül ’87 decemberéig. Akkoriban már hallottuk, hogy a Szóttésbe Richtarcsík Misi fog jönni művészeti vezetőnek, s így ’88 januárjában átléptünk ebbe az együttesbe.

Gyakran látni, hallani Téged énekesként is a Szóttés műsoraiban. Hogyan indult az éneklés a tánc mellett?

Sosem tartottam magam kimondottan énekesnek, s színpadra is szólóénekként először 2000-ben kerültem a Hacacaré műsorában. Szabó Szilárdnak volt az ötlete, hogy a rétközi koreográfiába a juhászbetoló előtt kellene egy ének, s valahogy rám esett a választás. Egyébként mindig nagyon jó énekesek voltak a Szóttésben, csak igazat megvallva abban az időben nem volt divat, hogy a táncosok kiálljanak mikrofonba énekelni – esetleg jobban el volt különítve: voltak az énekesek, akik nem is táncoltak, hanem kíséret nélkül vagy a zenekarral énekeltek, illetve voltak a táncosok, akik legfeljebb a koreográfiában, tánc közben énekeltek.

Füzék György

Na és persze nem csupán a színpadon jeleskednek a Szóttos táncosai, hanem a táncházakban is ők a hangadók. Főleg Füzék Gyuri, az együttes egyik legszélesebb torkú énekese. Ha ő belezendít a dalba, a szó szoros értelmében megszűnnek a határok, hét határon túl is hallani énekét, amelyet a legszigorúbb vámosok sem tudnak tőle, tőlünk elvenni.

-ó -ő: A pozsonyi Szóttos missziója (Új Magyarország)

A legutóbbi bemutatón is – ami a „...s tették szépen, figurásan” címet viselte – egy hallgatót énekelsz a bodrogházi juhászbortól előtt. S azt is mondhatjuk, hogy ilyenkor egy juhász „bőrébe bújva” állsz ki a színpadra. Amikor gyakorolsz, gondolsz-e arra, hogy megformálj egyfajta karaktert is éneklés közben?

Nálam az éneklés egyrészt családi vonás, mert mindenkinek erős hangja van a családban: messzire elhallatszik – ha énekel, ha nem. Szerencsés vagyok, mert gyerekként részem volt abban, hogyan mulattak a bálokban, emlékszem lakodalmakra, mulatságokra, amikor hajnalig nótáztak az emberek. S biztosan ez az élmény is segít, de ezen túl gyűjtésen is láttam, hogy a juhászok – például a felsőráski gyűjtésen Cselényi Józsi bácsi – hogyan énekelnek, hogy mulatnak. Ott nincs szó színészkedésről, csak egyszerűen kitörnek az érzelmek. Nekem is csak erről szól az éneklés: ha énekelek, akkor jókedvből teszem, mert jól esik – vagy éppen bánatból, de azt viszont csak magamban, soha nem társaságban. Emlékszem, Füle Józsi, aki hosszú ideig sofőrködött a Szóttosban azt szokta mondani, hogy „ahogy rálépek a gázpedálra, a Füzék Gyuri már el is kezd énekelni”. S volt, hogy a buszban végigénekeltük a Gombaszögtől Pozsonyig tartó jó néhány órás utat. Ilyen szempontból néha gondot

Füzék György tánc közben

jelent számomra, hogy a színpadon úgymond „parancsra” kell énekelni.

Visszatérve a tánc-hoz: máshogy kell-e táncolni a fellépéseken, illetve a próbákon?

Színpadon táncolni oly módon nehezebb, hogy ott nem lehet azt mondani, hogy „bo-csánat, ezt most elron-

tottam, menjünk még egyszer” – hanem akkor és ott kell teljesíteni. S ez sokkal fárasztóbb tud lenni, mint próbán táncolni, mert száztíz százalékot kell nyújtani, és hozzá jönnek egyéb nehezítő körülmények: rajtunk van a viselet, melegítenek a reflektorok, esetleg szabadtéren hőségben

Füzék György és Péter Tímea

kell táncolni. A másik oldalon pedig hihetetlen erőt tud adni a közönség, engem legalábbis mindig jó érzéssel töltött el főleg a hazai közönségnek táncolni. Mindig jobban örültem a hazai fellépéseknek, mint a külföldi fesztiváloknak, mert sokkal többet adott egy ilyen fellépés, mert fel tudott tölteni. A próbák viszont azért fontosak számomra, mert egyfajta rendszerességet adnak a mindennapoknak – s ha a színpadi táncolást abba is hagyom, a próbákra még be szeretnék járni – azért is, mert úgy gondolom, a táncot nem lehet abbahagyni egyik pillanatról a másikra. De alapjában véve mindkettő egyformán fontos, a különbség, hogy más módon nyújt többet az egyik illetve a másik.

1996-ban, amikor itt állt a csoport vezető nélkül, akkor Te felvállaltad a vezetői szerepet is.

Pontosabban Péter Tímeával, feleségemmel együtt – bár akkor még nem házasokként – vállaltuk ezt el, ami tulajdonképpen egy közös meg-egyezés volt, hogy addig vezetjük az együttest, a próbákat, amíg szükség van rá. Ekkor kértük fel Németh Ildikót és Szabó Szilárdot is, hogy legyenek a Szóttas művészeti vezetői, mi pedig lényegében tánckarvezetőkként tevékenykedtünk. S ez egy jó ötletnek bizonyult, bár akkoriban nem is gondoltuk, hogy ez a kezdeményezés ilyen hosszú távú együttműködést fog eredményezni Szilárdék és a Szóttas között.

Házasságotok Péter Tímeával mondhatjuk úgy, hogy egy következő „Szóttas-házasság”. S bár hosszú évekig együtt táncoltatok a Szóttas-ban, az utóbbi öt évben már csak Te táncolsz aktívan, míg Tímea inkább egy-egy bemutató alkalmával áll újra színpadra.

Gyakran láttam azt a táncosoknál házasságuk után, hogy ha partnerük nem táncolt, hamarosan ők is abba is hagyták az aktív táncolást, de

ugyanaz előfordult akkor is, ha mindketten táncosok voltak, de az egyik leállt a táncolással. Tímea ilyen szempontból is rendkívül toleráns volt, mert nem könnyű otthon lenni és várni, amíg a másik két napra elmegy táncolni. Kevés embernek adatik meg, hogy olyan társra akadjon, aki „hasonszőrű”, s számomra ez nagyon fontos dolog.

Mi az, amit szívesen felidézel a táncos emlékek közül?

Imádtam a régi fesztiválok – mind Zselíz, mind Gombaszög – hangulatát, főleg amiatt, hogy azokkal az emberekkel is találkozhattunk, akikkel évközben ritkábban. S itt főleg a más együttesek táncosaira gondolok. A táncházak, tánctáborok – anélkül, hogy ezt így konkrétan kimondtuk volna –, arról is szóltak, hogy megmutattuk egymásnak, ki mennyit dolgozott, fejlődött táncosként, mi újat tanult abban az évben, természetesen amellet, hogy voltak sörözések, nagy beszélgetések, mulatás is. Ez most nekem hiányzik, s nemcsak magam miatt, hanem azt sajnálom, hogy a mostaniak, a fiatal táncosok nem élik meg ezt, mert nincs, vagy kevés alkalom van a találkozásra. Ebből kifolyólag pedig a felvidéki együttesek tagja nem ismerik egymást, így nem olyan szoros a kapcsolat a táncsoportok között sem.

Mit adott – s most a táncolás részét félretéve – emberileg az az im-már húsz év, amit a Szóttésben töltöttél?

Azt is lehet mondani, hogy egy második otthont. Munkahelyemen látom a fiatalabb generációkat, s azt érzem, hogy nincs hova járniuk, nem tartoznak sehova. Van egy szűk ismeretségi körük, akikkel eljárnak néhanapján diszkóba, vagy ide-oda, de úgy látom, mindig az a probléma, hogy mit csináljanak, hova menjenek. Nekem húsz év alatt nem volt azzal gondom, hogy mi legyen a programom a következő héten, mert volt két stabil nap, a próbanapok, ahol meg volt a helyem, s ezen kívül havonta egy-két, néha több hétvége, amikor fellépések vagy egyéb akciók voltak. Egyszerűen hovatartozást adott. De ugyanakkor megtanultuk azt is, hogyan kell emberek között létezni, hogyan lehet, vagy éppen hogyan nem kéne viselkedni. Ugyanis egy húszfős társaságban mindenféle ember van, még ha van is a tánc szeretete, ami összeköt. És megtanított arra is, hogy néha be kell fogni a szánkat, néha pedig igenis ki kell mondani dolgokat. De nem utolsó sorban húsz év alatt sok ember megfordult a Szóttésben, s ez sok ismerőst és barátot adott. Szinte akárhova megyek az országban, ismerősökre találok, s nem egyszer a munkahelyemen is segített ez kapcsolatok kialakításában. És nemcsak a magyarok, hanem szlovákok között is.

ÚJ STÍLUS, ÚJ LENDÜLET – HÉGLI DUSAN

*Életünket aki irigyli, tudja meg: asz-
szonyt ha ölelünk, gyermeket ha jární, be-
szélni tanítgatunk, sört ha kortyolgatunk,
gondolatunk egy nyugodtabb élet látomása.
Élni úgysem tudnánk véle...*

*Izületeink kopása megállíthatatlan és
legfontosabb tárgyunk egy nagy vászonta-
risznya.*

(A ...Bál műsorfüzetéből)

Richtarcsik Mihály távozása után 1992 őszétől a Szóttos új művé-
szeti vezetője Hégli Dusan lett, aki fiatalon, huszonegy évesen vette át a
Szóttos irányítását. S ez a lépés mind a táncosok, mind a vezetőség szá-
mára természetes volt, hiszen Hégli Dusan már akkor kitűnt táncosként
és koreográfusként egyaránt. Azidáig éveken keresztül párhuzamosan
mindkét együttesben, a Szóttosban és az Ifjú Szivek munkájában is ki-
vette részét. A Szóttosban két műsort állított össze: 1993-ban a ...Bált,
illetve az 1995-ben bemutatott *Régi szokás szerint* című és kizárólag
felvidéki táncokat bemutató előadást.

1995-ben az együttes
két külföldi fellépésen is
részt vett: Venezuelában,
illetve Portugáliában.
Caracasba a Szóttos az
akkoriban ott tartózkodó
Richtarcsik Mihály köz-
benjárásával jutott ki, s
lépett fel a caracasi ma-
gyar közösség előtt, Por-
tugáliában pedig a Santa
Maria de Feira-i folklór-
fesztivál résztvevőiként
szerepeltek.

Ugyanebben az év-
ben a Szóttos működését

Medvesalji táncok 1995

Gyimesi táncok – középen Hégli Dusan és Balta Aranka

külső körülmények nehezítették meg. Az akkoriban hatalmon levő Mečiar-kormány ugyanis szinte egyik napról a másikra megvonta a támogatást a kisebbségi intézményektől, így a Csemadoktól is. S mivel a Szóttas anyagilag a Csemadoktól függött, ezt az érvágást – bár a Szóttas soha nem dúskált az anyagi javakban – az együttes is megszenvedte. A legszembetűnőbb vál-

tozás az volt, hogy az addigi két fizetett pozíció – a művészeti vezetői, valamint a szervezőtitkári poszt – fizetés nélkül maradt. A Szóttas tevékenysége anyagi háttérének megteremtése érdekében egy polgári társulást alapított, bár névlegesen továbbra is a Csemadok együttese maradt – mivel az a továbbiakban is hozzájárult a Szóttas fenntartásához. Irodát és próbatermet biztosított számukra (megj. ebben a Csemadok a mai napig segíti a Szóttast), valamint fellépéseik alkalmával rendelkezésükre bocsátotta autóbuszát. Viszont a Szóttasnak a továbbiakban önellátó szervezetként kellett működnie.

Reicher Gellért ekkor körlevéllel fordult a felvidéki falvak és városok polgármestereihez. A levélben támogatást kért, amiért cserébe a Szóttas műsorát ajánlotta – olyan tiszteletdíjért, ami teljes mértékben fedezte volna a fellépéssel járó kiadásokat. Ezek az összegek a korábbi fellépési díjak négyszeresét, ötszörösét is elérték. Addig ugyanis a Csemadok is hozzájárult az együttes költségeihez, s csak így juthatott el a Szóttas olyan falvakba is, ahol ezt a település anyagi helyzete egyébként nem tette volna lehetővé. A levélnek rendkívül kedvező visszhangja volt, sőt, Reicher Gellért elmondása szerint, az eredmény minden várakozást felülmúlt. A Szóttas a következő évben körülbelül hetvenszer lépett fel, de a meghívások száma ennél jóval több volt. A közös összefogás akkor is, mint sok más helyzetben újra megmentette a Szóttast.

Tréfás verbunk - a 'Nem menünk a másvilágra' c. műsorból

A nehéz anyagi körülmények ellenére a Szóttas ebben az időszakban is szép sikereket ért el. 1996-ban Körmenden, a Néptáncosok Országos Színpada elnevezésű minősítési értékelést adó versenyen a Szóttas elnyerte a „Kiválóan minősült” címet. A seregszemlét a budapesti Magyar Művelődési Intézet, a Martin György Néptáncszövetség és a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség hirdette meg a magyarországi magyar, illetve nemzetiségi, valamint a határon túli magyar néptánc- és hagyományörző együttesek számára. Nem kis elismerést jelentett ez az együttes számára, de nem csak a táncosoknak. A Szóttas további szakmai megítélésében is meghatározó volt ez a díj.

A Körmenden versenyző tizenkét csoport közül messze a legmagasabb pontszámot értük el, és egyedülként kaptuk meg a Kiválóan minősült együttesnek járó oklevelet. Egyébként egy huszonnyolc perces részletet adtunk Régi szokás szerint c. műsorunkból, zsérei, gömöri, bodroközi és szilicei magyar, valamint parnói szlovák táncokat mutattunk be.

A zsűri elnöke, Pesovár Ernő néprajzkutató, akadémikus elmondta, csak a mi műsorunkban látta azt, hogy a táncoknak van logikájuk. Erdélyi Tibor Erkel-díjas koreográfus azt emelte ki, hogy az együttes tagjain látni, a saját örömeikre is táncolnak, ugyanakkor, ami nagyon fontos, ez lejön a nézőtérre. A zsűri szerint ezt csak nagyon felkészült koreográfussal és szereplőgárdával lehet elérni.

Holop Zsolt: Szóttas-siker Körmenden (Új Szó, 1996)

A polgármestereknek kiküldött levél másolata:

Szóttes

A Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség
(Csemadok)

Kamara Néptáncegyüttese

815 57 BRATISLAVA, Námetie 1. mája 10-12 Tel.:07/321147,
248552, Fax.:07/381157

Tisztelt Uram!

Reicher Gellért, a pozsonyi Szóttes szervezőtitkára vagyok. Tisztelettel megkérem, szenteljen néhány perc figyelmet levelemnek.

Mai, változó világunkban az egyik, bennünket rendkívüli módon érintő változás, a kultúra támogatásának megcsappanása nemzetiségi vonalon csaknem teljes megvonása. Nem túlzás ez az állítás. Önök előtt is ismertek a kormány és a kulturális minisztérium megvonó intézkedései, minek eredményeként a Csemadok, mely együttesünk fenntartója (fenntartója lenne) mind a mai napig még a drasztikusan csökkentett költségvetési támogatást sem kapta meg hiánytalanul.

Ezért is bátorkodom - ill. kényszerülök - felkérni: legyenek segítségünkre. Szeretnénk, ha támogatná, támogatnák együttesünket. Azonban nem arról van szó, hogy szavazzanak meg együttesünk számára valamilyen összeget és ezt utalják át számlánkra. Nem. A támogatásért cserébe mi is adni szeretnénk. Természetesen az, amit adhatunk, elsősorban együttesünk műsora. Nagy segítség lenne számunkra a fellépés megvalósulása, de természetesen úgy, hogy a fellépésért fizetendő tiszteletdíj (l. a mellékletet) teljes mértékben fedezné kiadásainkat. Nézetem szerint, ennek megvalósításához nyújthat hathatós segítséget Ön, illetve az Önök Önkormányzata. Szeretném kiemelni, hogy az általunk kért összeg csupán kiadásaink fedezésére szolgál, nem akarunk a fellépéseken nyerni, csak egyszerűen túlélni szeretnénk, nem szeretnénk leállni, fellépések nélkül maradni, mert ez lenne a vég kezdete (leállás egyenlő a megszűnéssel). Meggyőződéseim,

hogy ez az áldatlan állapot nem tarthat örökké. Normális rendszerben, normális törvények mellett helye van - helye lesz - a kultúra támogatásának is, és akkor megszűnik (a bizony néha már megalázó) pénzkeresés, koldulás.

Műsorunkon kívül felajánlhatjuk egyéb „szolgáltatásainkat” is. Együttesünk, biztos vagyok benne, jó reklámhordozó is. Fellépéseinken (idehaza és külföldön) propagálhatjuk különböző cégek, vállalkozók termékeit, szolgáltatásait stb.

Tisztelt Uram, a közeljövőben személyesen is szeretném Önt keresni. Szeretném, ha fogadni tudna, hogy közelebbről elemezhessük helyzetünket és megbeszéljük, hogyan tudnának segítségünkre lenni. Kérem, mérlegelje (mérlegeljék) kérésünk teljesíthetőségét.

Megértését köszönöm.

REICHER Gellért
a Szóttas szervezőtitkára

Hégli Dusan

„Mindig odamentem ahhoz az emberhez, akitől el akartam lesni a figurát. Gyerekfejjel 'nyúztam' őket, hogy mutassanak be nekem mindent, amit tudnom kellene. A kezdeteket anyámnak köszönhetem, aki elvitt táncolni a párkányi Kisbojtárba. Tulajdonképpen ott kezdődött minden.”⁷

Hégli Dusan

Gyerekként a Kisbojtárban kezdtem táncolni, s ha jól tudom, azért is jöttél annak idején Pozsonyba középiskolába, hogy továbbra is néptáncolhass.

Sokan jöttünk akkor fel Párkányból. Volt egy lelkes alapító generáció, s azokból heten voltunk, akik az alapiskola után feljöttünk a tánc miatt. Többen már hetedikben tudtuk, hogy a Duna utcai gimnáziumba akarunk jönni, végül ketten maradtunk a tánc mellett hosszabb ideig, Holop Zsolt és én. Engem az is motivált, hogy tudatosan a táncművészetre készültem. Akkoriban jártak le hozzák tanítani Kalúz Árpi, vagy Brandl Feri – tulajdonképpen ismertük a Szivek és a Szóttos táncosait is. 1986-ban, amikor jöttünk, Ervin volt a művészeti vezető s Goriziában volt éppen a Szóttos. Amint hazajöttek, elkezdtünk dolgozni a *Nyugtalan éneken*.

Később párhuzamosan mindkét együttesben: az Ifjú Szivekben és a Szóttosban is táncoltál.

1988-ban Ervin átment a Szivekbe, átvette a művészeti vezetői szerepet, s a táncosok többsége is vele ment. Csak hárman maradtunk a Szóttosban: Balta Aranka, Takács Judit és én. De hamarosan kétlaki lettem: itt is táncoltam meg ott is. '91-től pedig bent laktam a Szóttosban, s minden időmet a táncnak szenteltem: a Szóttosban, vagy a Szivekben, esetleg táncot tanítottam valahol. Napközben filmeket néztünk, este pedig mentünk Szóttos-próbára – ott volt akkor Tuba Laci, Füzék Gyuri, Paál Laci. Kezdtünk táncházakat is szervezni, de akkoriban indult a Folklórszövetség is. Richtarcsik Misivel, Péter Zsolttal és Agócs Gergővel jártunk sokat gyűjteni. Majd '92-től a Szivekben táncarvezető lettem, s akkor több időt töltöttem ott – Ervinnel az új műsoron dolgoztunk.

⁷ Hégli Dusan; Karsay Katalin: *Báli forgatagban* (Nap, 1993)

...Bál

1992 szeptemberétől pedig már Te voltál a Szóttos új művészeti vezetője. Hogyan történt a váltás?

Akkortájt a Szóttosban valami érezhetően elfáradt. Engem Richtarcsik Misi szólított meg. Hazajöttünk Gombaszögről júniusban, s megkérdezte, hogy mit szólnék, ha én lennék a Szóttos vezetője. Őszintén szólva, ez meglepett, mert akkor húszéves voltam. S bár ismertem mindenkit, de mégiscsak én voltam szinte a legfiatalabb a csapatban. De úgy tűnt, ez senkinek nem okozott gondot, és főleg szakmai szempontból nem kérdőjelezte meg senki ezt a lépést. Szeptemberben kezdtem, s '93 márciusában kész volt az új műsor.

Ez volt a ...Bál.

Nagyon sokat dolgoztunk vele, heti három-négyszer is próbáltunk. Mindenki szívvel-lélekkel csinálta – beleértve a sörözéseket és a magánpróbákat is. Az első év hihetetlenül intenzív volt – fiatalok voltunk, elhivatottak. S abból kifolyólag, hogy éjjel-nappal együtt voltunk, egy nagyon jó, de viszonylag zárt közösség alakult ki a Szóttosban.

Hégli Dusan: Lehetséges a tánc tökéletes elsajátítása utánzással, amit akár virtuóz módon elő is lehet adni. Ott van viszont a másik eset, amikor nem csak eltáncolom, hanem meg is értem, megismerem, átérzem mindazt, amiért ez a tánc olyan lett, amilyenné formálták, sokszor egész faluközösségek.

Az utolsó negyven évben (...) a néptáncot mint színpadi fenomént befogadó nézők azt várták el, amit a nagy állami együttesek

produkáltak. Az utóbbi évek fejlődési iránya már eltávolította a nézők egy részét ettől az esztrádtól. Viszont még mindig vannak olyanok, akik a népviseletben bújtatott táncshowt szeretnék látni. Bízom benne, hogy a Szóttos és a többi szlovákiai magyar amatőr együttes nagymértékben hozzájárult ennek a szemléletnek a megváltoztatásához. (...)

Itt mindenki a néptánc elkötelezettje, megszállottja. Amatőrök vagyunk, s ez visz bennünket előre.

Dusza István: Kárpát-medencei táncok (Új Szó, 1993)

A következő a műsorok sorában a felvidéki táncokból összeállított anyag volt, a Régi szokás szerint?

Nem egészen. A ...Bál után mindjárt elkezdtünk dolgozni egy új összeállításon, amely csak erdélyi táncokból állt, s még azév őszén be is mutattuk. Ez azonban csak két előadást élt meg – itt kivételesen nem a pénz szólt közbe: én vettem le a műsorról, mert nem voltam vele elégedett. De néhány számot meghagytunk belőle. S ezután jött csak a Régi szokás szerint. Addig az ideig senki Szlovákiában, de Magyarországon sem készített olyan műsort, ami kizárólag a felvidék táncait mutatta volna be. Sőt, azt is mondhatjuk, hogy akkoriban az sem volt divat, hogy az együttesek repertoárjában egyáltalán felvidéki táncok legyenek – a gömöri és a csallóközi volt főleg ismert. Mi is csak Richtarcsik Misivel kezdtük el nézni a bódi filmet. Ezek teljesen új dolgok voltak, csakúgy, mint az is, hogy magyar együttes szlovák táncokat táncoljon. Ebben lát-

Eszközös táncok 1995-ből, középen a tragikusan elhunyt Ruzsik László

tam a kihívást: újraértelmezni a táncokat a Csallóköztől Bodrogközig, megnézni a kapcsolatokat, erre építeni az új műsort. A *Régi szokás szerint* aztán kitartott sokáig, nemcsak azért, mert sikere volt, hanem azért is, mert aztán olyan időszak következett, amikor jónéhány évig nem készült új műsor. Az első Martin György minősítő versenyre, 1996-ban is ebből vittünk koreográfiákat. S bár 1998-ban, a második minősítésen már nem én voltam hivatalosan a vezető, de még akkor is a felvidéki anyaggal versenyeztünk.

A kilencvenes években alakult az együttes polgári társulássá.

Az volt az az időszak, mikor Szlovákia önállósult, és jöttek a nem-szeretjük-a-magyarokat intézkedések: leépítették a Csemadokot, s akkor elbocsátottak minket is Gellérttel. Polgári társulássá alakultunk, csakhogy akkoriban a pályázati rendszer is gyerekcipőben járt még.

Hogyan szakadt meg végül az együttműködésed a Szóttessel?

Megszületett az első gyermekem, a párommal leköltöztünk Komáromba, s ez megnehezítette a közös munkát. De Horkay Katával még jártunk fel, s vezettük a próbákat – bár nem tudtunk minden alkalommal ott lenni. Távolról nehéz volt irányítani a munkát, s nem éreztem a kellő igyekezetet a táncosok részéről sem. Tulajdonképpen úgy jöttem el a Szóttesből, hogy nem is tudom, hogy eljöttem – nem volt ez így konkrétan kimondva. Akkoriban történt az is, hogy az illetékesek megpróbálták visszaállítani a Sziveknek a Mečiar-kormány által elvett jogalanyiségát, s kikérték a véleményem, hogyan lehetne újrászervezni, lábra állítani az együttest. S addig-addig voltam a tanácsadó, hogy egy-

Gömöri táncok, 1995

szeriben már az volt a kérdés: felvállalom-e az igazgatói szerepet. S akkor rájöttem, hogy ha én nem, akkor nem fogja ezt senki más felvállalni, viszont ott volt végre a lehetőség, hogy egy hivatásos együttes alakuljon. Ehhez pedig emberek kellettek, akikkel dolgozni tudok, s Gellérttel erről beszélgettünk is sokat. Az volt az elképzelés, hogy megalakulna egy hivatásos együttes, s mellette működne egy amatőr csoport. De a Szóttos táncosai megoszlottak annak tekintetében, hogy hivatásos vagy nem hivatásos formában, illetve Szóttos vagy Ifjú Szivek név alatt táncoljanak tovább – kettészakadt a tánckar. Azóta van egy Szóttos, amely egy amatőr néptánccsoport, s egy Ifjú Szivek, amely hivatásos.

Miben látod az alapvető különbséget az amatőr és hivatásos lét között – leszámítva azt, ami evidens: hogy az amatőr táncos szabadidejét áldozza a táncra, a hivatásos pedig munkaidejében táncol?

Szerintem egy jó amatőr együttesnek az a feladata – s nézhetjük ezt napi, heti, havi vagy éves szinten –, hogy nagyon komoly szakmai munka révén egy társaságot próbáljon összekovácsolni. Olyat, ahol szakmailag fejlődni, és ugyanakkor szórakozni is lehet. Nem gondolom, hogy egy amatőr együttesnél elsősorban a teljesítménynek kell első helyen lennie. Az én szemszögömből sokkal fontosabbnak tartom azt a hálót, amit a tevékenységükből kifolyólag az amatőr együttesek fenntartanak – hogy a táncos családja, rokonai, ismerősei eljárnak a fellépésekre, s közelebb kerülnek ezáltal is a népi kultúrához. Vagyis, egyfajta népművelői tevékenységet is felvállalnak. A hivatásos együttesnek ezzel szemben teljesen más a feladata. Egy konzervatív értelemben vett hivatásos együttesnek az a dolga, mint a színháznak, csak nem a szóval dolgozik, hanem a táncsal, s ezen belül is a néptáncsal. Ezt csinálja a Magyar Állami Népi Együttes, vagy a Honvéd. De a Szivek ilyen szempontból speciális helyen van a hivatásos együttesek között – tevékenységének egyharmadát teszi ki a színpadi-művészi tevékenység, vagyis a műsorok készítése, emellett más feladatokat is felvállaltunk.

Hogyan értékeled a Szóttosban eltöltött időt?

Én tíz évet töltöttem a Szóttosban. S mivel egy időben ott is laktam, táncoltam, éltem, ebből kifolyólag mindent onnan kaptam, vagy azon keresztül jutott el hozzám – például még a mečari időszakot is azon keresztül érzékeltem, mert akkor bocsátottak el a Csemadokból. Ha belegondolok, mondhatnám úgy, hogy a táncot, a Szóttos teremtette meg számomra azt a közeget, hogy egész nap a táncsal foglalkozhassak – először gimnazistaként, majd munkanélküliként, civil szolgálatosként és művészeti vezetőként. Ezt máshol nem is tudtam volna megtenni.

Méhes Katalin

Milyen indíttatásból kezdtél el táncolni, illetve a Szőttesben táncolni?

Nővérem az Új Nemzedékben táncolt, ahol Richtarcsik Mihály és Furik Rita volt a vezető. Egy alkalommal találkoztam velük én is, amikor táncot tanítottak Somodiban, akkor tudatosítottam, hogy engem is érdekel a néptánc, s beálltam az Új Nemzedékbe. Másfél évet táncoltam ott, amikor Misiéket felkérték, hogy vegyék át a Szőttes vezetését. Amikor Misi megkérdezte, hogy nem mennek-e én is Pozsonyba táncolni, én gondolkodás nélkül igent mondtam.

Bár nem mehettem azonnal velük, mert óvodában dolgoztam, amit nem lehetett csak úgy otthagyni. Így pár hónappal később, április elsején léptem át egy másik óvodába Pozsonyban, s akkor kezdtem a Szőttesben is. Addig „távutasként” csak hétfégi összpontosításokra jártunk fel néhányan – unokatestvéremmel, Horkay Tündével és Pollag Attilával, akik később lemorzsolódtak, s csak én maradtam az Új Nemzedékből.

Milyen volt a hangulat a táncosok között? Összejáratok-e a táncpróbákon kívül is?

Pozsonyban a „Negyvennégyes” volt a törzshelyünk. Oda bementünk bármikor, a nap bármely szakában. Ha az ember befejezte a munkát és arra járt, szinte kötelező volt megnézni, van-e ott valaki. S ott nagyokat lehetett beszélgetni, szórakozni – bár most nem is magamról beszélek, mert én sosem voltam az a típus: nem igazán kapcsolódtam be a beszélgetésekbe, viszont így is nagyon jól szórakoztam, nagyokat nevettem. Ebből aztán viccet is csináltak a többiek, mert az lett a szavuk járása, hogy „Kata, a szavadba ne vágjak...”. Sok barátság szövődött – néha persze morogtunk is egymásra, de életre szóló barátságok és élmények születtek. Viszont az is érdekes, hogy mások, kívülállók azt mondták, hogy milyen nehéz közénk bekerülni, mert szinte burkot vonunk magunk köré – holott belülről ezt egyáltalán nem így éltük meg. Ráadásul jártunk mindenhova, ahova csak lehetett: táncházakba,

Méhesné Horkay Katalin
– civilben is viseletben

bemutatókra, fesztiválokra, s tartottuk a kapcsolatot más csoportokkal is – például abban az időben főleg a Csallóközivel, mivel hasonló mentalitású csoport volt, mint a Szóttés. S ez most szerintem hiányzik is – hogy az egyes csoportok találkozzanak, ismerjék egymást, együtt szórakozzanak.

Ha jól tudom, párodat is a Szóttésben ismerted meg.

Még Richtarcsik Misi idejében ismerkedtünk meg. Az egyik táncházba jött el egy barátjával, aztán „ottragadt” a Szóttésben. Egy darabig táncosként próbálkozott, de aztán – mivel nem tartozott a tehetséges táncosok közé, Misi sugalmazására világosítóként tevékenykedett tovább. Ez is érdekes dolog, hogy amíg fiatalabb voltam, mindig azt gondoltam, hogy majd az én jövődöbelim is táncos lesz – természetesen, mivel szinte csak ennek éltem. De ma már tudom, hogy egyáltalán nem ez az elsődleges szempont. S bár átítatja ma is egész életem a tánc, de a partnerkapcsolat az egy egészen más dolog.

Hogyan lettél táncosból táncoktató?

Fokozatosan jött. Rita egyszerre rám bízta a féli csoportot, illetve néha az Apró Szóttésbe is besegítettem. Eleinte nehéz volt, mert úgy éreztem, még táncosként is van mit tanulnom, de idővel belerázódtam ebbe is. S ha jól emlékszem, Dusannal pedig úgy kezdtünk el együtt dolgozni, hogy akkoriban voltak felvidéki szólótáncversenyek, s két alkalommal is Dusannal együtt nevezünk be. S mialatt készültünk a versenyekre,

Horkay Katalin, Takács Andrea és Füzék Ildikó (1988)

sokat gyakoroltunk együtt, összecsiszolódtunk. Így jött az, hogy idővel a próbákon is együtt tanítottuk a táncokat. Ezekben a szőlőtáncversenyekben az volt az érdekes – és talán vicces is – hogy általában a Szőttes-táncosok nyerték a helyezéseket, lényegében egymással versenyeztünk. Viszont jó volt ez arra is, hogy rengeteget fejlődtünk, mivel nemcsak a próbán tanultunk új táncokat, hanem egyfajta önképzés is működött.

Valószínűleg, ha az ember komolyan foglalkozik valamivel, nehéz azt befejezni, kilépni egy csoportból csak úgy, egyik napról a másikra. Nálad ez hogyan ment végbe: mikor fejezted be az aktív táncolást?

1993-ban leköltöztünk Komáromba, mert férjem itt kapott munkát, s bár egy ideig ingázott, de azt az állapotot nem lehetett sokáig tartani. Nekem nem volt olyan egyszerű elhagyni a Szőtest, mert akkoriban úgy éreztem, még táncolni szeretnék egy darabig. S mikor már itt lakunk, még akkor is igyekeztem úgy intézni a dolgaimat, hogy esténként fel tudjak menni próbára, ha nem is rendszeresen, legalább alkalmanként. S ez egyre inkább ritkult, később már csak akkor mentem, amikor új anyagot tanítottunk. Majd, amikor ez teljesen megszűnt, akkor itt, Komáromban próbáltam gyerekcsoportot vezetni, később ehhez jött a viseletvarrás. S ezzel még ma is foglalkozom.

Viszont a fényképek azt bizonyítják, hogy a „Hacacaré...” bemutatóján, 2000-ben újra színpadra álltál a Szőttessel. Pedig, ha jól értem, akkor már rég befejezted az aktív táncolást.

Hogy a „Hacacaré...”-ban újra részt vettem, az lényegében egy nagyon kedves gesztus volt a táncosok, illetve az akkori vezetők részéről. Nagy Myrtil szólított meg, hogy örülnének, ha én is táncolnék a bemutatón. Maga a műsor egy nagy összefogás eredménye volt, s külön öröm számomra, hogy én is részt

Horkay Katalin a Bálban

vehettem benne. Jól esett a felkérés, élveztem a próbákat, azt, hogy újra be-bejárom. S Németh Ildikóval és Szabó Szilárdal együtt dolgozni mindig is nagy élmény – számomra ők a példaképek.

Van-e „kedvenced” a Szóttas-műsorok között?

A „Hacacaré...” mellett a másik, számomra nagyon kedves műsor a ...Bál volt. Abban pedig az volt a jó, hogy a legapróbb részletig ki volt dolgozva. Mindenki úgy mehetett be a színpadra, hogy nyugodtan rákészülhetett a következő táncra. Talán maga a forma is hozzásegített ehhez, hogy szinte végig bent ültünk a színpadon, hacsak éppen nem öltöztünk. S kiegyensúlyozott volt az egész, nem volt benne kapkodás. Mert meg kell jegyezni, hogy voltak olyan műsorok is, ahol a lányok legnagyobb rémálma az öltözködés volt – vajon sikerül-e időben átöltözni, színpadra menni. S néha tényleg voltak rémálmaim arról, hogy nem sikerült beérnem időben a színpadra.

Jelen van-e, kihat-e mai életedre is a tánccal eltöltött idő?

Azt meg sem tudnám mondani pontosan, mennyi időt töltöttem el táncolással. Ez egy olyan dolog, ami fiatalon megfogott, s annyira belém ivódott, hogy azóta sem tudom kizárni az életemből. Például viseletben jártam az utcán is nagyon sokáig. Sokan csodabogárként kezeltek, de néha még segítségemre is volt ez az öltözék: faluhelyeken a nénik előhúzták viseleteiket, megmutatták nekem, néha pedig ennek segítségével tettem szert további viseletekre. Leginkább a romáknak tetszett az, amikor megláttak viseletben. S ennek is nagyon örültem, mert mindig is tetszett a kultúrájuk, a táncaik. Még ha ma már nem is táncolok aktívan, vagy nem tanítok, az élet más területein is megnyilvánul a népi kultúra szeretete – a lakásban a bútorok, a zene, a mesék, amiket hallgatok most a gyermekeimmel, mind erről tanúskodnak.

A JELEN

Miután Hégli Dusan 1996-ban már nem vállalta tovább az együttes vezetését, a Szőttes jó néhány évig művészeti vezető nélkül működött. Ekkor alakult ki az a mai napig fenntartott tánckarvezetői poszt, amit először Füzék György, majd rövidebb ideig Oláh Attila, később Konkoly László és Nagy Myrtil, manapság pedig Balta Aranka vett át. Azzal az indokkal született ez a megoldás, hogy – mivel a Szőttesnek nem volt művészeti vezetője, de a táncosok továbbra is kitartottak az együttes és a táncolás mellett – ezt az átmeneti állapotot átbridálva az említett táncosok felvállalták a próbák vezetését. 1999-ben Németh Ildikó és Szabó Szilárd elvállalták a

felkérést, s ők lettek a Szőttes új művészeti vezetői. Németh Ildikó és Szabó Szilárd a magyar táncpedagógusi és koreográfusi iskola kiváló egyéniségei, számos kitüntetés és elismerés tulajdonosai. Színpadi és alkotó egyéniségük iskolát teremtett. Munkásságukat az alapos ember-, tánc-, és viseletismeret, a szakadatlan gyűjtések, a feldolgozott anyag és téma áhítatos és alázatos megközelítése valamint a humor jellemzi.

Az együttes vezetésével járó feladatok elosztása azonban továbbra is szükségesnek bizonyult, mivel a távolság nem tette lehetővé, hogy a művészeti vezetők minden próbán jelen legyenek. De a munka elindult, s a Szőttes készült új műsorára.

1999-ben azonban egy további esemény nehezítette meg az együttes működését. Akkoriban megalakult az Ifjú Szivek mint hivatásos

2000-ben harmadszor is kiválóan minősült a Szőttes

táncegyüttes, aminek hatására az akkori Szőttes fiatalabb táncosai már hivatásos táncosként ott folytatták a táncolást. A táncoshiány pótlása-
képpen a Szőttes nagy hangsúlyt fektetett az utánpótlás kérdésére. A ha-
gyományos próbákon kívül utánpótló részleg működtetésével sikerült
hamarosan felzárkóztatni az újonann érkezett táncosokat is, s 2000 év
végén a Szőttes négyéves hallgatás után újra bemutatót tartott Pozsony-
ban, amely a „Hacacaré...” címet viselte.

A Hacacaré bemutatója, 2000

Lehetett volna ez a műsor egy átlagosan jó színvonalú nép-
táncest is, de több volt annál. Sokkal több. Felgördült a függöny
és elkezdődött A VARÁZS. Pedig semmi különös nem történt. A
színpadon egy kis létszámú kamaracsoport táncolt, mégis ott vib-
rált valami a levegőben, valami, ami lassan mindenkit magával
ragadott, és megnyílt az a bizonyos kapu a múlt felé. (...) A varázs
azonban nem jöhetett volna létre a Németh Ildikó, Szabó Szilárd
alkotópáros nélkül. Ez a két ember tudja, mit csinál, és mit akar.
Életük egybeforrt a népművészettel, a hagyományos népi kultú-
rával. Adatközlői szinten táncolnak, s alkotásaikban a parasztem-
ber minden lelki rezdülését vissza tudják adni. Koreográfiáik a
maguk látszólagos egyszerűségével nagyon pontosan és jó arány-
érzéssel adják vissza az egyes táncok jellegét, belső hangulatát,
kiemelik a tánc teljes szépségét.

Richtarcsik Mihály: *Harmincéves a Szőttes* (Vasárnap, 2001)

A 1999-ben továbbá a Csemadok a Fábry-díj odaítélésével fejezte ki elismerését a Szóttas harmincéves munkáját illetően, 2000-ben pedig Csáky Pál, a Szlovák Kormány alelnöke a Szlovák Köztársaság ezüst plakettjével tüntette ki az együttest. Mindeközben az együttes 1996 óta sikeresen vett részt a kétévenként megrendezésre kerülő Martin György neve által fémjelzett minősítő versenyeken. 2000-ben a harmadszor is „Kiválóan minősült” Szóttas a Martin György emléklakettet, 2004-ben pedig az Örökös Kiváló Népművészeti Együttes díjat érdemelte ki.

Romhádi Krisztián tekerőjével kíséri
a Dél-alföldi táncokat

Csáky Pál, a Szlovák Kormány alelnöke köszönti a 30 éves Szóttest:

*Podpredseda vlády Slovenskej republiky
Pál Csáky*

Pozsony, 2000. november 20.

Tisztelt Hölgyek és Urak, Kedves Barátaim!

Nemcsak az idei, millenniumi esztendő, hanem a szlovákiai magyar valóság eseménynaptára is gyengéden arra figyelmeztet, hogy bizony múlnak az évtizedek, és a szlovákiai magyarság országhatárokon túl is ismert néptáncegyüttese: a Szóttes megalakulásának 30. évfordulóját ünnepli!

Kereken három évtizede tehát, hogy az alapító tagok lelkes csapata nemcsak az úttörők nehéz szerepét vállalta, hanem a tiszta forrás fellelését és következetes felmutatását szorgalmazva végezte eleddig s végzi napjainkban is szép és igényes munkáját. A Szóttes valahányszor színpadra lép, nemcsak kikapcsolódást nyújt a közönségének, hanem konzekvensen tartja is magát az együttes művészi hitvallásához. Nevezetesen: „csak” annyit szeretne, mint együtt táncolni, énekelni, újraalkotni és ily módon tartani egymásban a lelket!

A fentiek tudatában igazolni tudom, hogy az Önök kitartása, megszállottsága, küldetészerű vállalása példaértékű üzenet szinte valamennyiünk számára a Csallóköztől a Bodroghöz.

Engedjék meg, hogy a Szóttes 30. születésnapja kapcsán őszinte szívvel köszöntsem ennek a hatvanas-hetvenes évek derekán alakult néptáncegyüttesnek összes korábbi tagját; és hogy erőt, egészséget, még sok-sok esztendeig derűs alkotókedvet kívánjak e kamaraegyüttes minden mai tagjának. Kívánom ezt önnönmagunknak, és pedig annak okán, mert fontos, hogy a Szóttes a jövőben is meghatározó szerepet játsszon a szlovákiai magyarság kulturális életében.

Őszinte nagyrabecsüléssel
Csáky Pál

**Németh Ildikó és
Szabó Szilárd**

Az első koreográfiátok a Szóttésben az Ünnepeink című műsorban szerepelt. Ismertétek-e már ez előtt a felkérés előtt is az együtttest?

Szabó Szilárd: Tudtunk róla, hogy van, létezik, s láttuk előtte is néhány alkalommal.

Németh Ildikó és Szabó Szilárd

Nekem mindig olyan emlékeim voltak a Szóttésről – s a mai napig is megvan ez az élményem – hogy fantasztikus élettél és érzékkel tudtak táncolni a táncosok. S ez felkeltette az ember érdeklődését. Úgy érzem, Magyarországon a táncházmozgalomban a Felvidék még ma is mostohán van kezelve és mi nagyon örültünk, hogy kapcsolatba kerülhettünk a Szóttéssel.

Hogyan vált intenzívebbé ez az együttműködés, hiszen 1999-től a Szóttés művészeti vezetői vagytok?

Szabó Szilárd: Richtarszik Miskáék után Hégli Dusan vette át a vezetést, de a kapcsolat megmaradt. Emlékszem, a ...Bálhoz is készítettünk egy somogyi táncokból összeállított koreográfiát. S mikor Dusan tovább már nem vállalta az együttes vezetését, akkor kért fel bennünket a Szóttés, hogy legyünk mi a művészeti vezetők. Mi viszont a távolságból kifolyólag ezt csak úgy tudtuk vállalni, ha valaki ott, helyben vezeti a próbákat, biztosítja a folytonos munkát. Ezt vállalta fel végül Nagy Myrtil és Konkoly László. Így készülhetett el a „Hacacaré...”.

Akik táncolták, többnyire úgy nyilatkoznak, hogy ez volt a legemlékezetesebb műsor, amiben ez idáig részt vettek. Milyen helyen szerepel az eddigi műsoraitok sorában a „Hacacaré...”?

Szabó Szilárd: Visszagondolva, a „Hacacaré...”-t én is egy nagyon emlékezetes és komoly műsornak tartom. Talán azért is, mert azóta is ritkán fordult elő, hogy egy egész estét betöltő műsort állítsunk össze. Jellemzőbb az, hogy készítünk egy-egy koreográfiát. Érdekes volt a hangulat is akkor az együttesben, mert ekkor jött létre az Ifjú Szivek mint hivatásos együttes, s a tánckar egy jelentős része oda ment át.

Eleki román táncok a 'Hacacaré...' c. műsorból

A táncosokkal milyen (volt) a kapcsolatotok?

Szabó Szilárd: Az embernek nagyon jó érzés úgy tanítani, hogy minden mozdulatodat, minden szavadat lesik, és száz százalékosan jelen vannak a próbán a táncosok. Ehhez talán az is hozzásegít, hogy egyformán gondolkodunk a táncról. Mind emberileg, mind táncos gondolkodásban, mind tehetségben egy nagyon kiváló és szeretett együttesem a Szóttés. Egyetlen gondom, hogy mostanában keveset találkozunk, de ez egyáltalán nem a szándék hiányát jelzi, hanem az idő és egyéb körülmények szólnak közbe.

Németh Ildikó: Azt lehet mondani, hogy ezért is mentünk oda, az emberek miatt. Nekünk egyfajta lelki töltődést jelentett ott lenni, s úgy éreztük, ez kölcsönös.

Van-e legkedvesebb Szóttessel kapcsolatos emléketek?

Szabó Szilárd: Az a fajta együttlét, ami más együttesnél az együttes művészeti vezetője és a társaság között van akkor igazán emlékezetes, ha együtt turnéznak, elmennek együtt valahova, „össze vannak zárva” egy időre. S a mi esetünkben – pontosan a távolság miatt – ez hiányzik. De az első, ami eszembe jut a Szóttésről, és nem a próbákkal kapcsolatos, hogy nagyon-nagyon szeretik a táncot, az éneket, a mulatságot és hihetetlen nagy energiákkal mennek a „bulik”, amit hajnalig lehet

nézni, és jó benne lenni. És ez valami miatt más, mint a magyarországi együtteseknél – s csak sejtem, hogy ez azért lehetséges, mert otthonról hoz mindenki valamit. Ekkor derül ki, hogy a táncosok „élik”, nem csak a színpadról közvetítik ezt a kultúrát.

Hogyan látjátok a további együttműködést a Szóttessel, az együttes jövőjét?

Szabó Szilárd: Mindenképpen szeretnénk, hogy megmaradjon a kapcsolat az együttesel, és sokat dolgozhassunk még együtt. Most, hogy pár éve működik a Szóttés-tábor, ott is oktatunk, s nagyon szívesen megyünk. Jó hangulatúak a táborok, s a helyszín, Várhosszúrét is gyönyörű.

Németh Ildikó: A mai napig olyan képzet él az emberekben – s itt főleg a magyarországi mozgalomról beszélek –, hogy a Szóttés neve fogalom: se nem hivatásos, se nem amatőr, valahol a kettő között tartják számon, s elismerik. Ezért is fontos, hogy továbbéljen a Szóttés. Ez egy olyan embléma a mozgalomban, ami nem szabad, hogy elvesszen.

Ajaki leánytánc

Oláh Attila

„Táncosnak lenni rang volt, Szőttes-táncosnak lenni pedig még nagyobb rang volt.”

Oláh Attila

Mikor kerültél először kapcsolatba a néptáncsal?

Aránylag későn, tizenhét éves koromban kezdtem táncolni Dunaszerdahelyen. A néptánc ott ismert dolog volt, már régóta működött nálunk néptáncscsoport, de engem igazándiból különösebben nem érdekelt. '87-ben három barátommal mégis elhatároztuk, hogy elmegyünk

a próbára – ugyanis gyakran ácsorogtunk a kultúrház előtt esténként, s láttuk, milyen csinos lányok jönnek ki a próbateremből –, de végülis hármunk közül csak én maradtam. Engem az első pillanattól fogva magával ragadott a tánc, s attól fogva meghatározó része lett az életemnek.

A kilencvenes évek elején kezdted a Szőttesben. Mit jelentett akkoriban Szőttes-táncosnak lenni?

1991 őszén kerültem ide a „Nem menünk a másvilágra...” című műsor bemutatója előtt egy hónappal. Az volt Richtarcsik Misi utolsó műsora a Szőttesben. S elmondhatom, hogy kimondottan a tánc miatt jöttem föl Pozsonyba, éveken át nem is volt munkám – a Szőtteshez igazítottam mindig is az életemet. De akkortájt mindenki, aki itt volt, csatlakozott ehhez az életstílushoz. Mert egyfajta életstílust jelentett a Szőtteshez tartozni: csak ennek élünk. Habár, azt hozzá kell tennem, hogy én tulajdonképpen kétlaki életet éltem, mert Szerdahelyen is egy nagyon erős csapat volt akkor a Csallóköziben, akik ugyanúgy barátaim voltak – s még most is azok.

Egy együttes életében törvényszerű, hogy legyen „lent” és „fönt” egyaránt.

Miután Dusan elment az együttesből a táncosok közül is többen befejezték a táncot. Volt egy olyan műsor is – konkrétan Izsán –, ahol három pár adott le egy ötven perces műsort. De be kellett ezt is vállalni,

Zobor-vidéki táncok – 'Régi szokás szerint', 1995

mert ha nem léptünk volna fel, az egyenlő lett volna a megszűnéssel. Krízishelyzet volt. De szerencsére ezen is sikeresen továbblendültünk, jöttek új emberek, s újra volt kivel dolgozni. Akkor kapcsolódtak be az együttes életébe intenzívebben Németh Ildikó és Szabó Szilárd, ők lettek a Szóttos művészeti vezetői.

Van-e kedvenced a műsorok között?

Az igazán kedvenc, amit a legnagyobb hévvel és odaadással csináltunk, az a „*Hacaráré...*” volt, de ezen kívül a ...*Bált* is hasonlóan fogadtuk, az is egy nagy áttörés volt – mindkettő új színt vitt az akkori folklóréletbe és folklórszemléletbe. A ...*Bál* esetében Dusan nem úgymond „bevett” dramaturgiai elemeket használt, hanem az életből merített, próbált egyfajta spontaneitást a színpadra csempészni. Azelőtt minden műsor úgy nézett ki, hogy bejöttünk a színpadra, letáncoltuk az adott táncot, és azután lementünk a színpadról. A ...*Bál* alatt pedig szinte végig bent voltunk, és „szabadon” mulattunk a színpadon. Ettől is volt újszerű és formabontó. A „*Hacaráré...*” pedig számomra azóta is a legjobb műsor, amiben ezidáig részt vettem. Talán azért is, mert egy olyan lelkületben készült, olyan hévvel, hogy ahhoz hasonlót nem éltem meg azóta sem. Azt tudni kell erről az időszakról, hogy akkor ment kétfelé a csapat: megalakult a hivatásos együttes, az Ifjú Szivek. A Szóttosnak ez egy nagy érvágás volt, s majdnem meg is szűnt. De sokan úgy éreztük,

Bodrogközi koreográfia, 1995

hogy ezt mégsem hagyhatjuk. S akkor – sokan már munka mellett – felvállaltuk ezt az ügyet. Mert nemcsak egy műsor készült, hanem a Szóttés megmaradása is volt a tét. Olyan hangulat alakult ki a Szóttésben és persze egymás között is, ami számomra visszahozhatatlan. Nem beszélve arról, amit Németh Ildikó és Szabó Szilárd jelenléte adott a csoportnak: mindannyiunk számára ők voltak és máig ők a példaképek. Fantasztikus volt a velük való munka – mind emberileg, mind szakmailag.

...Erdély, a Tisza-vidék, Dél-Alföld táncain kívül bemutattak román táncokat és cigánytáncot is, ez utóbbiban Oláh Attila különösen remekelt, míg a zenekar a régi tiszakóródi zsidó zene megszólaltatásával aratott osztatlan sikert.

Csanaky Eleonóra: *„Tartani egymásban a lelket!”* (Szabad Újság, 2000)

A „Hacacaré...”-ban egy öcsödi cigánytáncsal debütáltál koreográfusként. Hogyan esett a választásod éppen erre a táncra?

Rostás Károly, becenevén Hottyán, akinek a táncát színpadra állítottam, szerintem az egyik legnagyobb szerűbb hagyományörző volt, aki valaha létezett, és még felvételről is hihetetlen élmény látni. Olyan táncos nincs a világon, de olyan énekes, sem előadóművész sincs, aki vele vetekedhetne. Ezért esett rá a választásom.

Volt időszak, hogy mindkét együttes munkájában részt vettél táncosként. Napközben az Ifjú Szivekben táncoltál, hetente kétszer esténként pedig a Szóttésben – nem beszélve a hétvégi fellépésekről...

A Szóttés mellett szükségem volt egy munkahelyre, többek között ezért is mentem a Szivekbe. Körülbelül két évig párhuzamosan ment

a kettő egymás mellett, nem volt egyszerű, de bírtam. Végül a Szóttés akkori vezetőségének kezdeményezésére, de közös megegyezés alapján befejeztem a táncot az együttesben. S el kell, hogy mondjam, hogy rajtam sokat segített ez a döntés, mert akkoriban már nagyon fárasztó volt fizikailag mindkét helyen jelen lenni aktívan.

Jelenleg is az Ifjú Szivek táncosa vagy, de koreográfusként, illetve a Szóttés Táborban oktatóként továbbra is részt veszel az együttes munkájában. Mi az, ami a Szóttéshez köt ma is?

Az életemnek még mindig része a Szóttés, s amikor eljövök időnként próbát tartani, vagy koreográfiát összerakni, azt örömmel teszem. Szeretem, hogy jó hangulat van a próbákon, s ez átragad rám is. A Szóttés Tábor pedig azt a hangulatot idézi vissza számomra, mint amikor belecsöppentem ebbe a mozgalmába. Sok táborban voltam már, de egyik sem adta vissza azt a tiszta, felhőtlen szórakozást, amire ott lehetőség nyílik – természetesen amellett, hogy a táborban intenzív táncoktatás is folyik. S ez nem egy emberen múlik, hanem mindenkin. Most is olyan emberek vannak a Szóttésben, akik szívvel-lélekkel viszik tovább ezt az ügyet, s ez magával ragadja a többi embert is, akik ott vannak – a táborlakókat, a falusiakat.

Mit kell érteni „Szóttés-ügy” alatt?

Ez nem csak a tánc – azt kell, hogy mondjam –, hanem egyfajta szemléletmód. Persze ennek legfontosabb része a népi kultúra, a tánc – s ennek a továbbvitele, de nem csak a színpadon, hanem a mindennapi életben is. Valami ilyesmit értek alatta.

Nagy Myrtil

Nagy Myrtil

Gyermekkorod óta jelen van a folklór az életedben. Honnan vezetett az út a Szőttesig?

Szepsi vagyok. A táncot 6 éves koromban kezdtem az édesanyám, Nagy Ildikó vezette Fehér Liliomszál Gyermekek Néptáncgyűttesben, mely működése idején az élvonalbeli gyerekcsoportok közé tartozott. Anyukám viszont már apró gyermekkorom óta hordott magával mindenhova, így az akkor számomra különleges hangulatú fesztiválokon is minden évben részt vettem. A táncsal egy időben kezdtem énekelgetni is. Talán hetedikes lehettem, amikor édesanyám a kassai Új Nemzedéknek készített egy magyarbódi karikázót, s mivel nem volt elég lány, így egypár nagyobacska „liliomszál” is kisegítette a zselízi országos versenyen a kassaikat. Furik Rita és Richtarcsik Misi, a Nemzedék vezetői figyeltek fel arra, hogy szólóénekesként is megállom a helyem, s ettől fogva eljártam az Új Nemzedék nagyobb fellépéseire. Kapcsolatom Ritával és Misivel is ekkor kezdődött. Majd Komáromba kerültem gimnáziumba és elkezdtem táncolni a Hajós Néptáncgyűttesben. Itt is énekelgettem a Mézes Árpád vezette zenekarral, de a tánc már ekkor is jobban vonzott. Eközben került sor az akkoriban nagy port felkavaró „mezcsere”, azaz Katona Pista emigrálása után Varga Ervin elfogadta az Ifjú Szivek művészeti vezetői állását, s a Szőttes akkori táncára követte őt. A Szőttes vezetésére Misit kérték fel, s ő nem csupán átvette a csoportot, de az együttes kiépítésére és megerősítésére is nagy hangsúlyt fektetett. Sokan követték őt Kassáról Pozsonyba. Engem is megszólított, hogy lenne-e kedvem a Szőttesben a Varsányi Zenekarral együttműködni. Ha jól emlékszem csupán a műszaki részleg, Gellért, Varsányiék és pár táncos voltak azok, akik a régi Szőttesből itt maradtak, mindannyian azért, mert hittek Misi tehetségében. Én pedig Komáromból járogattam a Szőttes fellépéseire. A gimnázium befejezése után egyértelmű volt számomra, hogy Pozsonyban a helyem.

Tehát a Szőttesben is először énekesként szerepeltél a Varsányi zenekarral. Sokan a fiatalabb táncosok közül pedig inkább táncosként ismernek. Mikor váltottál az éneklésből táncolásba?

Nagy Myrtil énekel a Varsányi Együttes kíséretében, 1988

Varsányi Ildikó és Laci rengeteg energiát fektetett belém, hogy megbízható énekest faragjon belőlem. A zenekar tagjaként nagyon sok élményben volt részem, hiszen nem csak a Szóttesnek muzsikáltak, de önálló koncertzenekarként is működtünk. Azt hiszem az ő pályafutásuknak és az én énekesi karrieremnek is a csúcását az 1992-ben felvett *Régen volt, soká lesz* című nagylemez jelentette. Ez már a változások után volt, és Varsányiék vállalkozni kezdtek, ami részükről egyre inkább a zene háttérbeszorulását jelentette. Így én is egyre kevesebbet énekeltem. Engem viszont ez a tény annyira nem zavart, pedig sokan próbáltak rábeszélni, hogy szólistaként próbálkozzak tovább. Szólóban, zenekar nélkül énekelni sosem szerettem, nem is tartottam magam annyira tehetségesnek, hogy ilyen karrierről álmodjak. A végső lökést viszont Hégli Dusan adta meg, aki ekkor vette át Misitől a Szótttest, s azt mondta, hogy nagyobb szüksége van rám táncosként. Addig ugyanis énekesként voltam számon tartva, csak itt-ott ugrottam be táncolni valamely számba. Ettől fogva pedig már táncoltam.

1999-ben Konkoly Lászlóval közösen átvettétek az együttes irányítását. Miben volt más vezetőnek lenni, mint táncosnak?

A Szóttes vezetését egy eléggé hektikus időszakban vállaltuk el Konkoly Lacival, Konkival. Hégli Dusan 1996-tól már nem vezette a Szótttest. Az együttesnek 1999-ig nem is volt művészeti vezetője. A Szóttes

Mezőkölpényi dallamok – a 'Hacacaré...' c. műsor nyitószáma.tif

Dusan legutolsó műsorával és számaival járta az országot majdnem három éven keresztül. 1999-ben Németh Ildikó és Szabó Szilárd felvállalták a művészeti vezetői szerepet, ők azonban a távolság miatt nem tudtak minden próbán jelen lenni, így Lacival elvállaltuk a tánckar vezetését. Egyszerű kartáncosként nem nagyon érdekeltek az együttes fenntartásával, menedzselésével kapcsolatos dolgok, vezetőként azonban már felelősséggel tartoztam minden érintett fél iránt – gondolok itt a tánckarra, zenekarra, közönségre, az együttes jelenére és jövőjére.

Az volt az időszak, amikor megalakult az Ifjú Szivek mint hivatásos együttes Héglí Dusannal az élén. Nem volt ez egyszerű időszak a Szóttas számára, mert hirtelen megcsappant a tánckar létszáma.

Sok tehetséges fiatal hagyta ekkor ott a Szóttest, akik közülük néhányan azóta is a Szivekben táncolnak. Az új műsorunk Szilárd és Ildikó vezetésével ekkor már készülöben volt, de a tánckar felére csökkenése miatt le

kellett állnunk a műsorkészítéssel és a tánckar kiépítésével kellett foglalkoznunk. Meg kell, hogy jegyezzem, hogy nagyon sokat vitáztunk az együttesen belül akkoriban, hogy mi legyen a Szóttessel. Dusan szerette volna, ha Szóttas a Szivek amatőr csoportjaként működne tovább. A fiatalok, akik át akartak menni a Szivekbe, azzal érveltek, hogy nem szabad, hogy a mennyiség a minőség rovására menjen, azaz, hogy Pozsony nem bír el két jó csoportot, ezért fel kell magunkat áldoznunk és támogatni őket az új együttes kiépítésében. Mi, egyrészt igazat adtunk a fiataloknak, mert pont abban az időszakban jöttek a Szóttasba, amikor művészeti vezető nélkül voltunk, nem készült új műsor, s Dusanban nagyobb perspektívát láttak. Másrészt viszont nem akartuk, hogy a Szóttas beleolvadjon a Szivekbe. Reicher Gellért és Oláh Attila volt az, aki ezen a kérdésen nem volt hajlandó vitatkozni. Gellért azt mondta, hogy ha a Szóttasban csak ő marad is egyedül, akkor is megmarad a Szóttas. Az indulatok elültével pedig mi is igazat adtunk neki. Maradt itt 3 pár táncos, egy befejezetlen műsor és sok lekötött fellépés. De talpra álltunk,

összeszedtük minden erőnket és nekiláttunk kiépíteni az együttest és elkészítettük az új műsort. Én ekkoriban, 1999-től 2002-ig szinte semmi mást nem csináltam, mint napközben dolgoztam és délutántól éjszakáig a Szóttessel foglalkoztam. Hétfőn és szerdán az utánpótló csoporttal próbáltam, keddenként és csütörtökönként pedig az együttes próbáit vezettem Konkival. A hétvégék is a Szóttessel teltek: felléptünk, vagy a műsort előkészítő edzőtáborunk volt. Közben a viseleteket varrtam, a ruhátárral törődtem, s havi rendszerességgel táncházakat szerveztem. De meg lett az eredménye: 2000-ben, egy év kitartó munka után elkészült a „Hacacaré...” című műsor és a tánckar a háromszorosára duzzadt.

A Szóttes következő műsora, a Jöjjenek a lagziba! az első önálló összeállításotok Konkoly Lászlóval. Miért éppen a lakodalom tematikáját választottátok?

A „Hacacaré...”-ban már koreográfusként is kipróbáltuk magunkat Konkival, és azt hiszem, természetes folyamat volt, hogy kialakult bennünk a vágy egy egész műsor összeszerkesztésére. Ekkoriban levelező etnológus hallgató voltam Nyitrán és tanulmányaimból kifolyólag is elmerültem az alkalomhoz kötött népszokások irodalmában. Készen állt már pár koreográfiánk, de hiányzott a műsorstruktúra. Én sosem szerettem az esztrádműsorokat, ami alatt azt értem, hogy koreográfiák váltják egymást a színpadon, melyeknek tartalmilag nincs sok közük egymáshoz, s ezen felül zenekari számok vannak beiktatva, hogy a táncosok át tudjanak öltözni. Én mindenképpen ragaszkodtam egy kerethez, melybe a műsort belehelyeznénk. Több ötletünk is volt, míg

Előtérben a 'Jöjjenek a lagziba!' koreográfusai - Nagy Myrtil és Konkoly László

végül a hagyományos lagzi bemutatása mellett döntöttünk. Biztos az akkor épp aktuális saját esküvőm is ihletet adott. A szándékunk az volt, hogy bemutassuk a ma emberének azt a régen több napon át tartó – s az ember életének egyik legfontosabb eseményét kísérő – rítust, mely keretében két ember a helyi közösség előtt összeköti az életét. Természetesen mindezt a tánc eszközeivel.

A táncon túl erőteljesen jelen van az ének is ebben a műsorban – ha jól sejtem, ez a Te hatásodra történt.

Az énekes részek azért is dominánsak ebben a műsorban, mert az ének, mint kifejező eszköz, a lagzi folyamatának egyes momentumaiiban – a lányok elbúcsúztatják barátnéjukat, aki ezentúl nem tartozik a közösségükhöz, valamint a leány búcsúzása szüleitől – a kimondatlan szavakat helyettesíti, s mint ilyen generációkról generációkra hagyományozódva tisztult, míg sallangmentessé, egyszerű és tökéletes formát öltött. A menyasszony-búcsúztatók, a kontyoláshoz tartozó énekek népzeneink legrégebbi rétegéhez tartoznak. S mivel a műsorunkban főként új stílusú táncok és zene szerepelt, fontosnak tartottam, hogy ez az ősiség is megjelenjen a műsorban.

De ehhez a bemutatóhoz más, személyesebb élményed is kötődik – az előadás másnapján született meg kislányod, Dorka.

Igen, a bemutató dátuma pont a szülésem megsaccolt napjára volt kitűzve. S a biztonság kedvéért a szülésznőmet is meghívtam a bemutatóra. De valószínűleg végig működött a tudat alatti kontroll: segédkeztem a lányoknak az öltöztésnél, végigizgultam a műsort a világosító fülkéből, a bemutató végén meghajoltam a színpadon, majd elmentem szülni.

Annak ellenére, hogy nem táncolsz aktívan a Szóttesben, ma sem szakadtál el teljesen az együttestől. Mi az, amiben mostanság segíted a Szóttes működését?

Nagyon nehéz, életem egyik legnehezebb döntése volt, hogy az aktív táncolást abbahagyom. Ezt a döntést azért kellett meghoznom, mert elköltöztünk Pozsonyból, és már nem tudtam minden próbán ott lenni, s így példát mutatni a fiataloknak. Azért is sajnáltam nagyon, mert rengeteg ötletem volt – van – még, amit úgy érzem, a Szóttesben kamatoztathattam volna. A felszabadult szabadidőmet azonban a Szóttesnek szeretném szentelni. Ezért átvettem a Szóttes pénzügyi menedzselését: pályázatokkal foglalkozom, könyvelek és negyedik éve szervezem és menedzselem a Szóttes Táborát. Tulajdonképpen azon fáradozom, hogy kiépítsem azt a hátteret, amely bebiztosítja, hogy a Szóttes még nagyon sok 40 évet megéljen.

Konkoly László

Több mint másfél évtizede vagy jelen a Szőttes életében. Mindig is vonzott a néptánc, a népi kultúra?

Ha a kezdetekig megyünk vissza, akkor azt kell, hogy mondjam, „parancsra” kezdtem el táncolni, s eleinte nem is tetszett a néptáncolás. A kassai ipari szakközépiskolába jártam, ahol volt egy Szellőrózsa elnevezésű csoport, ahová Hlavács Mária magyar szakos tanárnő – mellesleg osztályfőnököm felesége –, megpróbált a jobb tanulók közül toborozni tagokat, s a mi osztályunkból így kerültünk oda Szitás Bálinttal. De mi már abban az időben kezdtünk ott, mikor éppen megszűnőben volt, talán már fel sem léptünk velük. Viszont valami mégiscsak megfogott a táncban, mert ezután ’89-ben beléptünk az Ilosvai Selymes Péter Néptáncegyüttesbe, akik Nagyidán próbáltak. Szerettem oda járni, valószínűleg azért is, mert jó csapat volt ott: sok középiskolás fiú táncolt a csoportban, tehát korombeliek, s néhány „húzóember” – idősebb nagyidai. S akkoriban nagyon jó volt a kapcsolat a két csoport: az Ilosvai és a Szőttes között. Találkoztunk Gombaszögön, Zselízen, gyakran együtt szórakoztunk, s természetesen vonzott ez a közeg. Akkor már tudtam, hogy a Szőttesben akarok táncolni.

De a Te esetedben belépni a Szőttesbe nem is ment olyan egyszerűen...

1990-ben érettségiztem az iparban, s én szívesen jöttem volna Pozsonyba, de szüleim ezt erősen ellenezték. A tánc nekem már akkor is az első helyen volt, de kénytelen voltam Kassára jelentkezni az egyetemre. Csakhogy az Ilosvaiban is jött egy krízis, vezető nélkül maradt a csoport. Ekkor próbálkoztam a Železiarban is Kassán, pár hónapig bejárogattam a próbáikra. Nem igazán tetszett, ahogy dolgoztak, de mozgás szempontjából jó volt, és szereztem ott is barátokat, akikkel itt-ott rendezvényeken összefutunk ma is. De mindig az járt a fejemben, hogy a Szőttesbe szeretnék menni. ’92 szeptemberében pedig már itt kezdtem a tanévet a műszaki egyetemen, mivel sikerült átlépnem ugyanarra a szakra, amit Kassán kezdtem el. Mindent magamnak kellett intéznem,

Konkoly László

Konkoly Annamária és Konkoly László

mert a szüleim továbbra sem lelkesedtek ettől a „világra szóló” ötletemtől. Éppen akkor kezdtem a Szőttesben, amikor Dusan vette át a vezetést.

Te voltál az első a Szőttes-vezetők sorában, aki nem hivatásszerűen foglalkozik a tánccal, hanem emellett van egy teljesen más jellegű szakmád: in-

formatikusként dolgozol. Hogy lehetett ezt a két dolgot egyeztetni?

Én úgy állítottam be az életemet kezdettől fogva, hogy az első helyen a tánc legyen. A tánchoz viszont kellett egy háttér – egyfajta biztonság, megélhetés. Végül is azt sem állíthatom, hogy nem érdekelt a szakma, az iskola, de mai napig úgy kezelem ezt, mint egy megélhetési eszközt: arra való, hogy az ember ebből megéljen és pénzt keressen. Viszont szerencsés vagyok, mert sokakkal ellentétben én szeretem a munkám. A másik fontos dolog ezzel kapcsolatban, hogy elejétől kezdve tudatosan próbáltam úgy irányítani az életem, hogy az időmmel amennyire lehet, szabadon rendelkezzek, a magam ura lehessen. Persze, nem volt ez mindig könnyű, de sikerült átvészelnem a kezdeti nehézségeket, s most úgy érzem, sikerült úgy alakítanom az életem, hogy megtaláltam az egyensúlyt a munka és a tánc között.

Ha már ennyi időt és energiát fektettél a táncba, arra soha nem gondoltál, hogy a tánccal hivatásszerűen foglalkozz?

Nem, mert óriási tehetséget viszont soha nem éreztem magamban. Igazándiból a csoportvezetést sem azért kezdtem el, mert azt gondoltam, hogy majd én könnyedén megbirkózok ezzel a feladattal: a műsorszerkesztéssel, koreografálással... De magamhoz mérten próbáltam a maximumot nyújtani. Nagy Myrtillel úgy vettük át a vezetést, hogy Szabó Szilárd és Németh Ildikó voltak a Szőttes művészeti vezetői – ők készítették a táncokat. Mi pedig csak azt vállaltuk, hogy levezetjük a próbákat és tisztogatjuk az anyagot, merthogy a távolság miatt ők nem tudtak hetente kétszer Pozsonyba felutazni.

Éhhez később mégiscsak hozzájött a koreografálás is, sőt, a „Jöjjenek a lagziba!” című lakodalmas összeállítást már Nagy Myrtillel együtt rendeztétek és a számok döntő többségét Ti is koreografáltátok.

Ez is fokozatosan jött. Először is sokat foglalkoztunk az egyes táncokkal. Filmeket már régóta néztünk, már Péter Zsolt is hangsúlyt fektetett arra az Ilosvaiban, hogy lássuk az eredeti gyűjtéseket. De filmeket nézni és meglátni benne az egyes tájegységek jellegzetességét, stílusát nem egyszerű dolog – nem is igazán megy mindenkinek. Viszont én már akkor rájöttem, hogy van érzékem hozzá, s szerettem is ezzel foglalkozni. S a Szőttesben a táncok tisztogatásával fokozatosan jött az anyagtanulás, anyagtanítás, és egyre inkább kezdett érdekelni a koreografálás is. Koreografálás során pedig mindig törekedtem arra, hogy ne ismételjek, ne utánozzak. S azt hiszem, ez a legnehezebb része: egyedinek maradni. Ez látszik nagyobb koreográfusoknál is, hogy saját régebbi dolgaikhoz is visszatérnek, visszanyúlnak egyes elemekhez. Amivel nincs is baj, csak meg kell találni a megfelelő arányokat.

2005 óta minden évben volt pozsonyi bemutatója, vagy ha nem is bemutatója, de új műsora a Szőttesnek. Ennyire termékeny időszak volt az utóbbi néhány év?

Azt tudni kell, hogy a Szőttes civil szervezetként pályázatokból teremti elő a szükséges anyagi forrásokat. S egy amatőr csoport nem képes – és soha nem is volt képes – arra, hogy évente új műsort „legyártson” – ilyenre nincs kapacitása egy ilyen együttesnek. A természetes folyamat az volt, hogy 2-3 évenként jött egy új műsor: vagyis egy év,

A 'Szőttes-fiúk' 2004-ben

A Szóttes és a RÉV zenekar közös estje (2005)

míg elkészül, s további két év, mire bejárjuk vele az országot. Mióta azonban a pályázati rendszer megváltozott, csak konkrét rendezvényre lehet pályázni: műsorra, táncházra – vagyis produktumra. S úgy érzem ezzel túlvállalta magát az együttes, ami jócskán fel is őrölte az energiáinkat, mert ha nem is volt készen egy műsorra való szám, akkor is meg kellett mutatkozni. Így jött a koncerttel egybekötött műsorok ötlete is, ahol elsőként a Tükrös, majd a RÉV zenekarral dolgoztunk együtt.

Visszatérve a koreografáláshoz, van-e számodra legkedvesebb a saját munkáid között?

Az első próbálkozásunk Myrtillel egy bonchidai forgató volt, ami a „Hacacaré...”-ban szerepelt, második pedig a tardoskeddi szám, ami a „Jöjjenek a Lagziba!” című műsorban volt látható. Számomra ez a kedvenc, de nemcsak azért, mert Pesten a koreográfus versenyen második helyezést értünk el vele. Akkoriban, 2002 körül a Hagyomány Alapba is bedolgoztam – a régi gyűjtésekből származó némafilmfelvételeket próbáltuk összehangolni a hozzájuk tartozó hangzó anyaggal. Több száz órát töltöttem el ezzel, s a tardoskeddi anyagon hosszú ideig dolgoztam. Ez olyannyira belém ivódott, hogy még manapság is, ha eszembe jut és behunom a szemem, akkor pörög előttem a film és hallom a dallamokat. S ilyenkor arra is gondolok, milyen jó lenne, ha a többi táncot is ennyire magaménak tudhatnám, s ennyi időt tudnék rájuk szánni. De ez a színpadról is teljesen nyilvánvalóan látszik, hogy mennyi időt töltött el vele a koreográfus, illetve a táncosok. Az anyagtanulásra ráfordított idő ugyanis egyenesen arányos a már kész műsorszám minőségével.

Bodroghközi táncok

2008 szeptembere óta már nem Konkoly László áll a Szóttos élen. Azóta a funkciód még betöltetlen, de a munka nem állt le így sem az együttesben. Mi lesz az új vezető legnagyobb feladata?

Egészségi állapotom sajnos egy ideje – és még bizonytalan ideig – nem engedi meg, hogy aktívan táncoljak egy erős porckopásnak köszönhetően. Tizenhat év aktív táncolás után a Szóttosban számomra volt a legnehezebb elfogadni, hogy nem táncolhatok. Az új vezetőnek pedig az lesz a legnagyobb kihívás, hogy – mivel a műsorok készítése mellett a táncos utánpótlásba minimális energiákat fektettünk – új embereket tudjon megszólítani és új, friss lendülettel folytassa tovább a negyven éve tartó folytonos munkát.

Mi a legkedvesebb élményed a Szóttosban eltöltött eddigi tizenhat év alatt?

Nagyon sok élmény van, de mégis van egy legfontosabb. A helyzet ugyanis adott egy ilyen csoporton belül: hasonló érdeklődésű emberek rengeteg időt töltenek együtt, egymás társaságában. Ennek ellenére mégis kevés embernek, kevés olyan párnak sikerült összejönniük, akik tartósan meg is maradtak egymás mellett – s itt most a házasságra gondolok. Nekem sikerült, s úgy gondolom ennél nagyobb hozadéka nem is lehetett számomra az itt eltöltött időnek, mint az, hogy társat találtam magamnak.

Balta Aranka

„Az életem része lett, összefonódott vele, teljesen természetesen van jelen a mindennapjaimba. S ez azt is jelenti, hogy az ember például akkor is elmegy próbára, ha éppen nincs kedve.”

Balta Aranka

Huszonhat éve táncolsz a Szőttesben, de már kis gyermekkorodtól fogva táncolsz.

Otthon, Szepsiben a gyerekcsoportban táncoltam négy évig, a Fehér Liliomszállban, amit Nagy Ildikó vezetett, majd a Bódva néptánc csoportban. Ez a szepsi felnőtt csoport volt, amit akkor Illés Sándor vezetett. Nekem álmom volt, hogy táncolhassak a Szőttesben. De visszagondolva úgy tűnik, akkoriban nagyobb presztízse volt néptáncosnak lenni. Azokban az időkben nem a tévében láttuk, vagy nem az interneten néztünk utána a csoportoknak, hanem például a Hét című hetilapban színes (!) fotók jelentek meg az együttesekről, és vártuk, hogy mikor lesz Gombaszög meg Zselíz, ahol láthatjuk őket táncolni. Emlékszem, ezeket az újságcikkeket el is raktam. Kinyírogattam az újságokból azokat az oldalakat, ahol a néptáncosok voltak, pedig nem ismertem akkor még a Szőttesből senkit. Később pedig anyukám csinálta ugyanezt, amikor már én is ott voltam a fotókon.

Szepsiből hogyan kerültél végül is Pozsonyba?

'82-ben harmadikos gimnazista voltam, amikor Zselízen, a fesztiválon találkoztam Quittner Jánossal. Elmondtam neki, hogy nagyon szeretnék a Szőttesben táncolni. A következő tanévet már Pozsonyban, a Duna utcai gimnáziumban kezdtem. Emlékszem, nyolcan jöttünk új lányok az együttesbe, s akkor már nagyban készültek az új bemutatóra. Annak, hogy mi is szerepelhessünk az új műsorban, az volt a feltétele, hogy egy hónap alatt meg kellett tanulnunk a számokat. Végül a nyolcból ketten maradtunk.

Amióta itt táncolsz jó néhány vezető kicserélődött az együttesben. Hogyan élted meg a váltásokat: hogy jött egy új vezető, s vele esetleg egy teljesen új arculat?

Én soha nem kérdőjeleztem meg, mi miért történik a Szóttésben. Táncolni akartam és kész. Mindig elfogadtam, hogy ki hogyan és mit tanít. Mert mindig vezető jó volt. S az sem érdekelt, éppen ki haragszik kire, mert én csak táncolni akartam. Az ilyen jellegű dolgokkal mindig is a vezetőség foglalkozott – ami a művészeti vezetőn és a szervezőitkárón kívül még néhány táncost foglal magába. Ők

Kovács Gabriella és Balta Aranka
(kép a nyolcvanas évekből)

időnként összeültek, s megtárgyalták az esetleges felmerülő problémákat, kérdéseket. Évente kétszer szokott lenni társulati ülés, ahol pedig az egész tánckar összeült megbeszélésre. Még Quittner Jancsi bácsi vezette be annak idején, hogy legyen úgynevezett „bizalmi” is. A fiú-, illetve lánykarban ki volt nevezve egy-egy táncos, akihez fordulhattunk ügyes-bajos dolgainkkal. Ennek az volt a lényege, hogy ne kelljen minden aprósággal a próbán foglalkoznunk, hanem ott már csak a táncra koncentrálhassunk.

Nem összehasonlíthatóképpen, mert minden egyes művészeti vezető más és más, de van-e néhány jellemző dolog, amelyek számodra az egyes időszakokhoz köthetők?

Én sokkal inkább folyamatában élem meg a Szóttésben eltöltött időt, s nehéz határt húzni az egyes embereknel, de természetesen meghatározó volt mindegyik személyisége. Például Quittner János és Varga Ervin idejében ha új műsor készült, az főleg azt jelentette, hogy megtanultuk az új műsorszámokat. Gyakran nem is úgy különböztettük meg a táncokat, hogy milyen tájegységből valók, csupán a koreográfia címe alapján. S csak később, Richtarcsik Misinél és Hégli Dusannál jött az

Dél-Alföldi leányoláhos

ismerkedés az egyes tájegységekkel. Most pedig, az utóbbi évtizedben Németh Ildikó és Szabó Szilárd az együttes művészeti vezetői. S számomra Ildikó és Szilárd az egyik legnagyobb ajándék, amit – úgy mond – a Szóttestől kaptam. Amikor ők jöttek, valami jött velük együtt a Szóttésbe, amit nehéz megfogalmazni. Nemcsak azzal hoz-

tak újat, hogy sok jó táncot lehet tőlük tanulni, hanem általuk egy csomó adatközlővel ismerkedtünk meg, de hoztak sok filmet is, amit ők gyűjtöttek. Ezenkívül a szívüket is idehozták, s az azóta is itt van.

Az, hogy néhány éve vezetőként vagy jelen a Szóttésben, milyen változásokat hozott számodra? Ez bizonyára nagyobb felelősséggel jár, mint táncosnak lenni.

Most, hogy ez a feladat átruházódott rám – mert igazándiból soha nem voltak olyan ambícióim, hogy én vezessem a csoportot –, utólag kiderült, hogy amíg éltem a „gondtalan” életemet táncosként az együttesben, addig mennyivel egyszerűbb volt minden. Úgy gondolom sokkal összetettebb dolog vezetőnek lenni, és időnként hálátlan is. Illetve fárasztó, főleg, ha az ember úgy vállalja a vezetői funkciót, mint ahogy Konkoly Laci is csinálta – tánckart, próbákat vezetni, koreográfiákat készíteni, műsort összeállítani és még sok más, kívülről apróságnak tűnő dologgal kell foglalkozni.

Az utóbbi időben többször is megdicsérték a Szóttest különböző minősítő versenyeken éppen a viseletek miatt. Néhány éve ez már a Te érdemed.

Amikor a nyolcvanas években a „Hej, révész, révész...” volt műsoron, emlékszem, Szládecsek Jarka, aki zoboralji népdalokat énekelt a műsorban, mindig a saját viseletében lépett fel. Fölvette azt a sok ruhát magára, s akkor még nem értettem, hogy miért őrizte annyira a viseletét

– most már tudom, hogy miért féltette annyira a kincseit. Akkoriban még nem volt jellemző, hogy eredeti viseletekben táncoltunk volna. Szépek voltak a ruháink, de inkább színpadi viseletek voltak azok. Azóta pedig beleszerettem a viseletekbe. Természetesen az is jól esik, ha másnak is tetszik, amit csinálok.

De egyfajta kikapcsolódásként élem meg azt, amikor ezzel foglalkozom.

Utánajárok, nézem a régi fotókat, keresem a megfelelő anyagot. S úgy érzem, ez is egyfajta alkotómunka, számomra ugyanolyan jó érzés tud lenni, mint amikor egy jót táncolhatok.

Szatmári cigánytáncok
a 'Nem menünk a másvilágra...' c. műsorból

A SZÓTTES MAI TEVÉKENYSÉGE: MŰSOROK, TÁNCHÁZAK, TÁBOROK, NEVELŐKONCERTEK

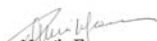
A Hagyomány Alap által meghirdetett
**SZLOVÁKIAI MAGYAR FELNŐTT
NÉPTÁNCGYŰTTESEK ORSZÁGOS
SEREGSZEMLÉJÉN**

a zsűri

ARANY SÁVOS

minősítésben részesíti a

SZÓTTES KAMARA NÉPTÁNCGYŰTTEST.

Novák Ferenc
a zsűri elnöke

Hégli Dusan
a Hagyomány Alap elnöke

Pozsony, 2008. október 18.

Kiválóan minősült a Szóttos
a 2008-as felvidéki Antológián

ki Magyar Felnőtt Néptáncgyűttesek Országos Seregszemléjén, ahol
mindkét alkalommal aranyásvos minősítésben részesült.

1996-ban Körmenden, a Martin György Néptáncszövetség által ki-
írt néptáncgyűttesek minősítő versenyén, Kiválóan Minősült Együttes

címet szerzett, ezt
a címet 1998-ban,
2000-ben majd
2004-ben Százha-
lombattán megvédte,
ezzel elnyerte a Mar-
tin György Emlékpla-
kettet.

Az együttes 1998
óta minden évben si-
keresen pályázott a
Néptáncantológián
való részvételre.

Szabó Szilárd, a Szóttos művészeti vezetője lányával,
Rubinkával táncol a Szóttos Táborban (2008)

A Szóttes 2001-ben a Molnár István koreográfiai versenyen Budapesten 2. és 3. díjat nyert Németh Ildikó és Szabó Szilárd koreográfiáival. 2003-ben ugyanezen a versenyen szintén 2. helyezett lett a Szóttesben nevelkedett

Potta Géza és a tábori zenekar

ifjú koreográfusok, Nagy Myrtil és Konkoly László koreográfiájával.

2000 óta a Szóttes változó rendszerességgel játszó- illetve táncházakat is szervez Pozsonyban. A kezdeményezés azon megfontolásból indult, hogy az együttes ne csupán fellépésein keresztül kerüljön kapcsolatba közönségével, hanem közvetlenebb formában is találkozhasanak a folklórt kedvelő emberek. A délutáni foglalkozások keretén belül a gyerekek kézműves foglalkozásokon vehetnek részt, népdalokat, népi gyermekjátékokat tanulhatnak, az esti táncházakban pedig főként

Táncoktatás a Szóttes táborban (2008)

2004-es Szóttos-táncház bódi hagyományőrzőkkel

a tánctanításon van a hangsúly. De ezenkívül egyéb tevékenységekbe is bekapcsolódnak a Szóttos tagja: iskolai nevelőkoncertek formájában évente 10 alkalommal, rendhagyó zeneórát tartanak a dél-szlovákiai magyar alapiskolákban.

2008-ban már negyedik alkalommal rendezte meg a Szóttos nyári tánctáborát. Az ötlet néhány lelkes táncos fejében fogalmazódott meg, hogy szükség lenne egy néptánctáborra a Felvidéken is. Erdélyben és Magyarországon számos tábor közül válogathattak az érdeklődők, míg Szlovákiában egyáltalán nem volt ilyen jellegű magyar rendezvény – évek óta. Hiszen a kilencvenes években a Szlovákiai Magyar Folklórszövetség által szervezett és jó néhány évet megélt Szlovákiai Népművészeti Táborot követően nem volt néptánctábor a Felvidéken. Ezt az űrt hivatott betölteni a *Szóttos Tábor*. S az érdeklődők számát tekintve valóban igény is van rá.

A helyszínt illetően a szervezők választása már második éve a Rozsnyó közelében fekvő Várhosszúrétre esett, első alkalommal Alsóbodokon, következő éven pedig Lukanényén került megrendezésre a tábor. Eddigi táncoktatói között szerepelt Gémesi Zoltán, Németh Ildikó és Szabó Szilárd, valamint a jelenlegi és volt Szóttos-táncosok közül Balta Aranka, Oláh Attila, Konkoly László, Füzék György

és Péter Tímea tanítottak, az énektanulást pedig minden alkalommal Nagy Myrtil vezette. A tábor vendégeiként esti előadások, koncertek formájában minden alkalommal hagyományőrökkel is találkozhattak a táborozók: többek között a cigányzenét játszó szepsi Bastiúr családdal, a magyarbódi hagyományőrökkel, a borzovai Mezei családdal. S ott hallhatták még muzsikálni az azóta már elhunyt két legendás felvidéki cigányprímást: Potta Géza abaújszinei, valamint Molnár Géza alsókálósai muzsikusokat.

Mezei Lajos és felesége, Margó
borzovai hagyományőrök
visszajáró vendégei a Szóttes Tábornak

Molnár Géza (Sandrík) 2008-ban még
muzsikált a Szóttes Tábornak

AZ APRÓ SZŐTTES

A néptáncnak nincs jövője, ha nincs folyamatos utánpótlás – a hagyománynak ez a lényege, úgy tud csak működni, ha mindig továbbadjuk. Ezen az elven működött a Szőttes mellett kisebb-nagyobb megszakításokkal 1977 óta az Apró Szőttes, amely a pozsonyi, illetve Pozsony környéki magyar gyermekeknek adott lehetőséget, hogy megismerkedjenek a néptáncsal, népdalokkal és a népi játékokkal. A csoport vezetésében többnyire a felnőtt Szőttes-táncosok vettek részt, s az újraindulások alkalmával más és más táncos vállalta fel az Apró Szőttes irányítását. A hetvenes évek végén, valamint a nyolcvanas évek elején Gálné Éliás Éva, Katonáné Straňovsky Ágota, Horváth Mária, Mogyorósi Erzsébet valamint Bottlik Ágota vezette a csoportot, majd a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulóján Furik Rita tette ugyanezt. 2003-ban az Apró Szőttes újraszerveződött a Pozsonyhoz közeli Békén: Dóczé Mónika óvónő, volt Szőttes-táncos indította újra a helyi óvodában, s ennek hatására Pozsonyban is újra működött a gyerekcsoport néhány évig.

Apró Szőttes fellépése a nyolcvanas évek végéről

Jelenleg, 2008-ban két Apró Szóttos csoport van számon tartva: a békei és a püspöki gyermekcsoportok. Pozsonypüspökin a helyi alapiskola diákjai Konkoly Annamária tanítónő, jelenleg is aktív Szóttos-táncos vezetésével ismerkednek a néptáncsal.

1982-ben rendezett először tábor a gyerekek részére a Szóttos. Akkor a gömöri Jabloncán töltöttek el egy hetet a gyerekek, hogy közelebb-ről megismerkedjenek egy-egy tájegységgel, kapcsolatba kerüljenek a faluval, hagyományőrző táncosokkal, a gömöri folklórral, dalokkal és táncokkal, s azt játékos formában elsajátítsák. A táborok hagyománya a közelmúltban újra feléledt, 2006-ban és 2008-ban az Apró Szóttos fiatal táncosai ismét a néptáncnak szentelhettek néhány napot a nyarukból.

A továbbiakban az Apró Szóttos egykori és jelenlegi vezetőit idézem:

„1977 októberében alakult meg az alapiskola kisdíákjaiból az Apró Szóttos népi együttes. A kezdő szervezői munkát Quittner János koreográfus és Gál Éva, az iskola adminisztrációs dolgozója végezte. Első kiugró sikerüket 1979-ben az Országos Gyermektánc Fesztiválon, Zselízen érték el, ahol 1. díjat szereztek, s megkapták a közönség díját is. Zselízen kívül emlékezetes fellé-

A békei Apró Szóttos táncosai (2006)

péseik voltak Gombaszögön, Pozsonyban a Hajósok Házában, a Kultúra és Pihenés Parkjában, a Redoute-ban. Két alkalommal szerepeltek nagy sikerrel Gödöllőn. 1984-ben a „Gyerekek Tánca” elnevezésű pozsonyi versenyben ismét 1. díjat nyertek. Az Apró Szőttes az ország gyermektáncmozgalmának a megalapozója volt. Megalakulásuk után egyre-másra alakultak országszerte a gyermektáncgyűttesek. Tagjai közül később sokan a Szőttes, illetve az Ifjú Szívek tánckarának kiváló táncosai, sőt szólótáncosai lettek.”

A fenti sorokat *A pozsonyi Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium története 1950-2000* című publikációban olvashatjuk. Ehhez hozzátartozik, hogy ekkor már két kisgyermeknek édesanyja voltam. Egész fiatalságomat táncolással töltöttem. Az Ifjú Szívekben eltöltött 3 év után pedig a Szőttes egyik alapító tagja voltam. Amikor a pozsonyi Duna utcai iskolába kerültem, hiányoltam, hogy a gyerekek nem ismerik a magyar néptáncot. Ekkor jött az ötlet megszólítani Quittner Jánost, nem segítené-e szakmailag egy gyermektáncscsoport beindítását. Amikor pozitív választ kaptam, beszücsöltem a gyerekeket és a szülőket. A kezdeti méretét a csoport nagyon gyorsan kinőtte. Akkorra volt az érdeklődés, hogy a Szőttes próbatermét kellett igénybe vennünk. Ez persze azt hozta magával, hogy a városon keresztül át kellett vonulni az egész

gyerekcsapattal az iskolából a próbaterembe. Nagyon gyorsan fejlődött a gyerekek tudása és jöttek az első színpadi bemutatkozások. Itt már a szülők segítségére is szükség volt. A hírnevünk olyan rohamosan nőtt, hogy az új iskolai évben már csak a tehetségesebb gyerekeket tudtuk felvenni.

Magam is akartam szakmailag fejlődni, ezért részt vettem egy 3-éves gyermektánc pedagógusi tanfolyamon Budapesten, ami szakmai téren sokat adott és rajtam keresztül a táncosok is profitáltak belőle. Er-

Az Apró Szőttes pozsonypüspöki csoportjának műsora

ről már az idézett szöveg is tanúskodik. Amikor egy masszív tagságcsere érte a csoportot, az újra indulást már nem vállaltam. A megkezdett munkát fiatalabb utódom – Krauszné Bottlik Ági folytatta nem kisebb sikerrel.

Gálné Éliás Éva

Katona Ágota: *Nem pénzért csináljuk. Szeretetből. (...) Azért így is szívesen csináljuk – ez az életünk, s aki a néptáncot komolyan veszi, egy kis apróért nem adja el magát esztrádegyüttesnek. Ezt is szeretném beleoltani tanítványaimba, hogy komolyan vegyék magukat, azt, amit csinálnak, s a legnagyobb örömem az lesz, ha marad egy egészséges mag, és szeptemberben találkozunk.*

Grendel Ágota: *Az Apró Szóttas* (Nap, 1982)

A gyerekek a táncot magát könnyen tanulják, de én a környezetét, a népi atmoszférát is át akarom adni. Élményszerűen, mert élmények nélkül a tánc lépés tornagyakorlat marad, és épp a magyarsága vész el. Mindent megteszek, hogy a gyerekek ne a szépségét higgyék erénynek, hanem megértsék a népművészet (a tánc, a zene, a viselet) igazi értékét. Meg kell érteniük, érezniük, hogy a nép nem azért énekelt felszakadó és süvöltő torokhangból, mert az olyan szép, hanem mert őszintén kívánta kifejezni sorsának mélyről feltörő érzelmeit és elementáris erejű életörömet.

Furik Rita (*A Szóttas Népművészeti Együttes képekgyűjteménye*, 1989)

Az Apró Szóttas Dóczé Mónika indította újra 2003-ban Békén. Számos sikeres fellépés és gyermektábor után 2008-ban „kirepültek” az időközben felcseperedett táncosok, ezért Mónika ismét óvodás és kisiskolás korú gyermekekkel kezdett el foglalkozni.

Időközben Pozsonyban is újjáéledt az Apró Szóttas Hlavaty Krisztina vezetésével.

A 2008-as gyermektábor esti táncháza

Mivel egyre több gyermek látogatta a próbákat, a munkába besegített Dóczé Mónika, majd Demecs Katalin és végül Fecske Renáta, aki rövid ideig egyedül is vezette a csoportot. 2007-ben átrendeződött a pozsonyi Apró Szóttas – a pozsonypüspöki magyar tannyelvű alapiskola mellett működő csoportot jómagam vezetem.

Örömmel látom, hogy a gyerekek igénylik és szeretik az ilyen jellegű foglalkozást, ami manapság egyáltalán nem egyértelmű. A próbákon kitartóan dolgoznak; a fellépéseken előbb egy kis izgalom, aztán siker-élmény és büszkeség tölti el őket – néha maguk is meglepődnek milyen kiválóan tudnak szórakozni a néptánc, népzene és népi játékok által.

Az Apró Szóttas vezetőivel együtt 2008-ban úgy döntöttünk, hogy az addigi évekkel ellentétben nem szervezünk saját tábor, hanem csatlakozunk az Ilosvai Gyermeknéptánc táborban résztvevő csoportokhoz. A nagyszabású rendezvény rendkívül sikeresnek bizonyult – a gyerekek Kupec Mihálytól és Andreától gömöri, Dobsa Tamástól és Dobsa Fodor Mónikától tardoskeddi, Fitos Dezsőtől és Kocsis Enikőtől pedig gyimesi táncokat tanultak. A táncban elfáradva kézműves-foglalkozásokon vehettek részt. Esténként különböző előadásokkal kedveskedtek a szervezők. A legnagyobb hatással mégis az esti táncházak hangulata volt a gyerekekre – az itt tánccal eltöltött órák már nem a gyakorlásról és tanulásról szóltak, hanem az önfeledt szórakozásról. Az ilyen élmény egy életre szól.

Konkoly Annamária

SZÓTTES-ZENEKAROK

A Szótttes első kísérőzenekara Vásárúti Vontszemű János népi zenekara, tehát egy hagyományos felállású cigányzenekar volt: primással, brácsással, klarinétossal, cimbalmossal, valamint bőgőssel. A zenekar akkoriban a dunaszerdahelyi járási művelődési központ alkalmazásában voltak, s éveken keresztül biztosították a Szótttes zenei kíséretét.

Vásárúti Vontszemű János és zenekara

Később, a hetvenes évek derekán egy körülbelül húsztagú és főleg konzervatoristákból álló nagyzenekar zenélt a fellépéseken, akik lapról, partitúrából játszottak – főként az Ág Tibor és néhány szlovák zeneszerző által komponált zenét. Ezt előbb Papp Sándor, később pedig Bušo Ján vezette. Fontos megemlíteni, hogy ebben az időszakban – bár csak rövid ideig – működött a Rajkó zenekar is. Quittner János és Papp Sándor fiatal cigánygyerekeket toboroztak Pozsony környékéről, akik a hét minden napján zenei képzésben részesültek.

Majd 1978-ban megalakult a Szótttes mellett a Varsányi Együttes, amely azzal a céllal alakult, hogy az egész magyar etnikum hagyományos

Varsányi György, Varsányi László és Takács Péter

Lakatos Róbert és barátai
a 'Hacacaré...' c. műsor bemutatóján (2000)

zenekar is. A Varsányi Együttes megszűnése óta a Szóttessel nincs állandó jellegű zenekara, ebből adódóan sok hazai és magyarországi zenész muzsikált már a Szóttel előadásain. Mindig nagyon fontos szempont volt a zenészek szerződtetésénél, hogy rendkívül jó, tánc alá muzsikáló művészek működjenek közre a műsorokban. Sok éven át kísérte főleg Héglí Dusan műsorát a Budapesten élő Koncz Gergely vezette zenekar (Halmos Attila, Erdei Attila, Mester László, Liber Endre) majd Lakatos Róbert zenészbarátaiból álló zenekar (Cseh Tamás, Cseh Sándor, Lelkes Tibor, Hanusz Zoltán). Lakatos Róbert és Koncz Gergely a koreográfiák zenei

Cseh Tamás és zenekara, valamint Csernák Annamária
és Kuklis Katalin (2005)

paraszti közösségeinek tánc kultúrájához kötődő hangszeres zenéjét annak eredeti hangzásában tolmácsolja. Az együttes 1985-ben egyesült a komáromi székhelyű Vadrózsákkal, s Varsányi Együttesként egészen a kilencvenes évek első harmadáig szerepelt a Szóttel fellépésein, bár ekkortájt már besegített a vágsellyei Csiholók

összeállításában is együttműködtek a Szóttessel. Jelenleg a Hanusz Zoltán vezette zenekar járja a Szóttessel az országot, nevezetesen Takács Ádám, Németh Dénes, Lelkes Tibor és Szabó Dániel zenélnek a Szóttelnek.

„Valljuk, hogy a paraszti közösségben szerzett személyes élmény olyan erőt, tartást adnak e műfaj művelőinek, amely nélkül csak a külsőségeket lehet reprodukálni, belső tartalom nélkül.”

Varsányi Ildikó és Varsányi László

Hogyan kezdődött az együttműködésetek a Szóttessel?

Varsányi László: 1975-től már korrepetáltam a próbákon a nagyzenekarral, ami egy körülbelül húsztagú és főleg konzervatoristákból álló zenekar volt. Az első felállásban Bodonyi Andrással kezdtünk el zenélni, aki hegedűs volt, s a Csemadokban dolgozott akkoriban. Quittner rábeszélte minket, hogy szerezzünk egy bőgőst, s legyen a Szóttésnek egy népi zenekara. Ez úgy adódott, hogy Quittner akkor diplomázott, koreográfus szakon végzett, s ez volt az újszerű a munkájában, hogy neki volt a diploma bemutatóján először ilyen kis formációjú zenekara. Eleinte alkalmi felállású zenekar voltunk, Csukás Zsolt bőgőzött, s egy ideig velünk hegedült akkoriban Szenk Éva is – akinek női hegedűsként Cinka Panna volt a beceneve. Úgy is mondhatnánk, hogy eleinte ez egy „hibrid” időszak volt, mivel a nagyzenekari műveket igyekeztünk átalakítani táncolható zenévé – lényegében felfejtettük a feldolgozásokból a népzenei elemeket. Közben ’78-ban jött három rendkívül ügyes fiatal az Apró Szóttésből, akik között volt Ildikó is, s Quittner engem bízott meg, hogy instruáljam őket, foglalkozzák velük.

Varsányi Ildikó: Akkoriban alakult az Apró Szóttés, s a Cséplő-testvérekkel – Julival és Zsuzsával – kezdtünk el hárman játszani. Laci segített, például ő alakította át Juli hegedűjét háromhúros brácsává. Ez eleinte alkalmi dolog volt, majd amikor elkezdtem a konzervatóriumi tanulmányokat már folyamatosan játszottunk hárman Laciékkel, mert akkorra Laci öccsével, Varsányi Györggyel egészült ki a zenekar. Volt időszak, hogy szlovák bőgősünk volt, Libor Gabaj, később pedig egysültünk az örsűjfalui Vadrózsákkal, ahol Farkas Livia hegedült Czuczor Péter brácsázott és Farkas Róbert bőgőzött.

Varsányi Ildikó és Varsányi László

Kováts Marcell, Varsányi Ildikó és László, valamint Takács Péter

Varsányi László:
Ebben a felállásban azután sokáig játszottunk együtt úgy, hogy időközben Gyuri átképezte magát cimbalomra – bár megjegyzem, hogy öcsém eredetileg jazzdobos. Rajtuk kívül pedig időnként besegítettek más zenészek is, például Takács Péter, aki Goriziában zenélt velünk, Kováts Mar-

cell dudált és brácsázott, és egy rövid ideig bőgözött velünk Pálffy Zsolt is.

A zenélés mellett a gyűjtőmunkában is kivettétek a részeteket – Ildikó nevéhez egy kiadvány is fűződik.

Varsányi László: Gyűjtésről én akkor szoktam beszélni, ha az tudományos célból történik, amikor azt az ember végül közreadja, és ez hozzáférhető lesz. Esetünkben nem a gyűjtés volt az elsődleges – annak ellenére, hogy a felvételeket természetesen közreadtuk, továbbítottuk a megfelelő intézmények felé –, hanem sokkal inkább a magunk fejlődése érdekében jártunk el a zenészekhez, és játszottuk fel azt, ahogy zenéltek. S ezekről a felvételekről tanultunk aztán mi is. Kezdetől fogva tudatosítottuk azt, hogy ahhoz, hogy az ember ezt a fajta zenét megtanulja és játssza, mindenképpen kapcsolatban kell lenni adatközlőkkel, vagy olyanokkal, akik ezt még a hagyományos közegben művelik.

Varsányi Ildikó: Egy időben Agócs Gergővel jártunk az alsókálósai Molnár Lászlóhoz, amit aztán lejegyeztem, feldolgoztam és ez az anyag jelent meg nyomtatásban. De – ahogy Laci is jelezte – mi sokkal inkább „önző zenészként”, saját örömünkre gyűjtöttünk. És a zenén túl nagyon sokat adott a személyes kapcsolat az adatközlőkkel. Potta Gézával is talán mi készítettük az első felvételt, de ez sem a hagyományos értelemben vett gyűjtés volt – egyszerűen megtetszett nekünk, ahogy játszott, s Gombaszögön a busz mögött feljátszottuk.

Eleve a népzenevel hogyan kerültetek kapcsolatba?

Varsányi Ildikó:
Nekem az első emlékem, mikor eredeti népzenevel találkoztam akkor volt, amikor édesanyám megvette az első Sebő-lemezt. A lemezen énekelt versek voltak, ezeket én nem szerettem, viszont a másik felén volt népzene is. S én megtanultam róla a gyimesit – Quittner ezt meghallotta –, s így indult a zenélés az Apró Szóttesben.

A Varsányi Együttes nagylemeze

Varsányi László:

Nekem pedig úgy tetszett meg a népzene – s erre emlékszem konkrétan – hogy az Állami Népi Együttes lemezén Gulyás László Széki muzsika című zenekari számát hallgattam, s még így „fölhigítva”, Gulyás feldolgozásán keresztül is tudott hatni. Azóta is úgy gondolom, hogy a népzeneben van egyfajta erő, ami által még feldolgozva is meg tudja fogni az embert.

A goriziai fesztiválon, 1986-ban a Varsányi zenekar külön elismerésben részesült. Milyen emlékeitek vannak a fesztiválról és a díjról?

Varsányi László: Ami Goriziát megkülönböztette az itteni fesztiváloktól, hogy rá kellett jönnünk: úgy is működhet egy fesztivál, hogy sok ember van jelen és érdeklis is őket. Az utcán például kilométereken keresztül emberek tömege kísért a menettáncot – ami nálunk nem igazán fordult elő. S azt gondolom, hogy az elismerés, az „Eccelente” nem is nekünk szólt igazán, hanem a zenének, amit játszottunk. Én annak örültem, hogy olyan emberekre tudott ott hatni ez a muzsika, akik semmit nem tudnak a magyar népzeneről. S ezt máshol, nyugat-európai szerepléseink során is tapasztaltuk: hogy ez a zene megérinti a közönséget, anélkül, hogy annak bármilyen előképzettsége vagy ismerete lenne róla.

Varsányi Ildikó: S akkoriban nem volt szokás Olaszországba járni, ettől is különleges volt Gorizia, és bennem is úgy él, hogy egy nagyon

jó hangulatú fesztivál volt – jó „buli”. De ehhez hozzátenném, hogy ilyen szempontból a východnáí fesztiválokat is nagyon élveztem, mert rengeteg jó zenész volt ott mindig. S a szlovák zenészek is – mivel addig még nem ismerték – nagy érdeklődéssel fogadták az erdélyi muzsikát.

Az utolsó Szóttos-műsor, amiben részt vettetek Varsányi együttesként az a ...Bál volt. Erről a műsorról lehet azt olvasni, hogy spontaneitásával újszerűen hatott az addigi hagyományos szerkezetű műsorokkal szemben. Zenész szemmel számotokra különbözött-e ez a műsor a többitől?

Varsányi László: Mindig a Szóttos volt az a fórum, ami tudott progresszív lenni – a maga idejében. Ahhoz, hogy ezt lássuk, természetesen nem mai szemmel kell visszatekintenünk, hanem az egyes műsorokat látni kell a maguk közegében. Például Quittner koreográfiáját, a *Három erdélyi táncot* nem a mai gondolkodással kell megítélni, hanem tudni kell hozzá, hogy akkoriban teljesen más koncepciójú koreográfusok működtek, s akkor ez mennyire újszerű tudott lenni. Ennek ellenére – s ezzel most önmagammal kerülök ellentmondásba, mivel én is hosszú évekig a színpadi néptáncot kísértem zenészként –, ma már azt érzem, hogy a néptánc nem való színpadra. Mert úgy érzem, ez ellent mond

Varsányi Ildikó, Varsányi László (Csiki), Varsányi György

annak, ami a néptánc maga, a tánc eredetével. S nagyon kevesen tudnak úgy koreográfiát készíteni, hogy nézőként igazolva érezzem azt, amiért a néptánc ott van fenn a színpadon. Hégli Dusan például képes volt, és a mai napig is képes erre. Nem találja ki újra azt, ami már egyszer kiforrott a népművészetben, nem is alakítja, stilizálja át, hanem valami olyasmit hagy érvényesülni a színpadon, ami természetes módon hat.

Varsányi Ildikó: Zenészként az is fontos, hogy kinek muzsikál az ember, s ez a színpadon sem mindegy. Amikor például Dusant megismertük, tizenöt éves volt. Táncolt, és jól esett neki zenélni. És azt hiszem, jelenléte a Szőttesben minket is előrelendített, mert Dusan érdeklődése átragadt ránk is. Éppen ezért örülök, hogy még a ...Bálban részt vettünk.

Visszatekintve, mit adott számotokra az az időszak, amit zenészként a Szőttes mellett töltöttetek?

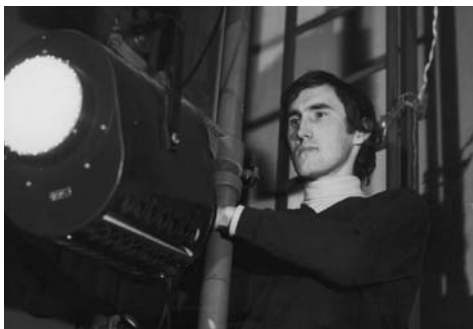
Varsányi Ildikó: Nagyon sokat adott. Ha visszagondolok például a különböző fesztiválokra, ahol ott volt rengeteg zenész – az „öregek”, mint Potta Géza, vagy a királyhelvek –, s velük együtt muzsikálhattam tizenöt évesen úgy, hogy teljes mértékben elfogadtak és bevettek, az mindig jó érzéssel tölt el. S a legjobb általában az volt, ami a színpalak mögött zajlott már: a közös zenélések. Arra, hogy mi történt a színpadon, sokkal kevésbé emlékszem.

Varsányi László: S itt nem is csak az együttzenélés volt fontos, hanem egyáltalán együtt lenni azokkal az emberekkel nagyon nagy élmény volt. Ha belegondolunk, nagy részük tanulatlan ember volt, s mégis rendkívül józanul látták az élet dolgait. Pontosan ezek a találkozások a legemlékezetesebbek. Az ember akkor még nem is tudatosította, hogy olyan emberekkel van együtt, akik nemcsak meghatározó személyiségek, de olyasfajta letisztult látásmódot képviselnek, amiből sokat lehetett tanulni. Nem utolsó sorban pedig a Szőttesben – bár néhány generációváltást megéltünk – mindig olyan baráti társaságban voltunk, amire nagyon szívesen gondolunk vissza. Ott az emberek mindig megbecsülték a hagyományokat – az adatközlőket, az „egyszerű” embereket – s jó volt olyan közegben lenni, akik értik ennek a kultúrának a lényegét.

SZÓTTES-MŰSZAK

Négy műszakos: hangosító, világosító, színpadmester, rakodó – illetve két kosztümös. Ez volt hosszú ideig a Szóttés műszakos gárdája, s közöttük a táncosokhoz hasonlóan lelkes emberek, akik a színpalak mögött tevékenykedve hajlandóak voltak szabadidejüket – hétvégéiket – a Szóttésnek szentelni. Csupán néhány a nevek közül: Reicher Rita, Nagy Ilona, Béres Mária, akik kosztümösökként tevékenykedtek; Bankó István, Krommer Rudolf, Karsay Sándor, Holop Zsolt, Méhes József műszakosok; Lengyel Lajos és Füle József sofőrök – valamint Töhötöm, egy régi típusú Ikarusz busz a hetvenes évekből.

Jelenleg a műszakot három ember alkotja: Krommer Rudolf, id. Krommer János, valamint ifj. Krommer János, a viseleteket pedig Balta Aranka gondozza.

A fenti képen Bankó Pityu

Lent: Dorák László, Krommer Rudolf, Füle József, Nagy Ilona, Béres Mária, valamint Horváth Zoltán és Varga Ervin

Krommer Rudolf

Harminckét éve tevékenykedsz színpadmesterként a Szőttesben. Hogyan kerültél az együtteshez 1976-ban?

Akkoriban Diószegen az Új Hajtásban táncoltam. Varga Ervin volt a vezetőnk. Quittner is lejárt segíteni Ervinnek, készített néhány koreográfiát. Egyszer mondták, hogy mennek fellépésekre és nincs a műszaki busznak sofőrje. Én azt hittem, hogy elmegyünk egy turnéra, és ennyi lesz az én feladatom. De onnantól kezdve Szőttes-tagként kezeltek, és így „itt ragadtam”. Ma testvéremmel, Jancsival, és fiával, Jankóval alkotjuk a műszakot, időnként besegít Papp Zoli is.

Krommer Rudolf (Dudu),
a színpadmesterek színpadmestere

Mennyiben változott a műszak felépítése a kezdetektől?

Akkoriban a műszak nem három emberből állt, körülbelül heten-nyolcan voltunk – hangosító, világosító, kellékes, kosztümösök – külön autóbuszunk volt, amiben elérték a viseletek is. Amíg ez így volt, jobban kiszolgáltuk az együttest. Ugyebár, a táncos el van fáradva fellépés után, de akkor még ki kell hordania a viseleteket, kellékeket a buszba – azelőtt ez is a mi dolgunk volt, mert voltunk rá elegen.

Rátok hatottak-e az egyes „vezetőváltások”? Mennyiben voltak más igényei az egyes művészeti vezetőknek?

Végül is mondhatjuk, hogy mindegyik a Szőttesből nőtt ki, így tudták, hogy van fény- és hangtechnika, illetve, hogy milyen lehetőségeink vannak, és erre tudtak építeni. A színpadnak vannak törvényei, a közönség figyelmét meg kell fogni, a nézőket ki kell szolgálni. S ezt mindegyik a maga módján próbálta elérni. A kéréseiket – lehetőségeinkhez mérten – igyekeztünk teljesíteni. Mindenki mást és mást igényelt: „itt pontfény lesz felülről a karikázóra”, „itt totál”, „itt tompított fény”, „ide négy mikrofon kell a zenekarnak, és lógó mikrofonok, hogy az éneket is lehessen jól hallani”, satöbbi. Quittner mindig azt mondta, hogy a legnagyobb partnere a hangosító és a világosító, tehát, ha egy új műsor készült, azokkal beszélte meg először a műsortervet. De volt olyan is, hogy például Quittner tudta, hogy Szepsi közepén nincs színpad, de az ott lévő templom szép hátere lenne az előadásnak. Akkor elintézte, hogy legyen ott deszka, miegymás, és fölépítettük azt.

Soha nem kacérkodtál a táncolással?

A Szőttesben nem táncoltam, de volt, hogy felléptem a Szőttessel. Quittner Jancsi műsorában, a Mese, Mese Mátkában a Kovács király segédje voltam, Hégli Dusan ...*Bál* című műsorában pedig volt egy tréfás verbunk. Gellérttel felváltva alakítottuk benne a káplárt, akinek az a szerepe, hogy katonákat verbuváljon, és ehhez tréfás versikéket mond. Na, itt már pár tánclépést is tettünk. És Szőttes tagként szerepeltem a SA PALE TUTE PHIRAV – Mindenhová veled megyek – című, csaknem harminc perces színes tévéfilmben, én voltam az egyik teknővájó cigány. Nagy élmény volt.

Műszakosként bizonyos fokú veszélynek is ki vagytok téve: vezetőekkel dolgoztok, volt, hogy kulisszát is kellett építeni, stb. Történt-e nagyobb baleset ezalatt az idő alatt?

Aramütés nem ért senkit, a táncosok fejére sem esett lámpa. Azt szoktuk mondani, hogy akkor végezzük jól a munkánkat, ha minket nem is vesznek észre, mert ez azt jelenti, hogy jó a fény, a hang. Egyszer történt meg, hogy nem érkeztünk meg a fellépés helyszínére. Egy Mikulás-napon történt. Elindultunk a műszakos busszal, szerencsére csak ketten Holop Zsolttal, aki akkor a Szőttes technikusa volt. Kolta, Csenke után, Nagysalló előtt köd volt, de nem is ez volt a gond, hanem az egyik erdős résznél az aszfaltra ráfagyott a zúzmara. Azon megcsúsztam, s aztán már nem lehetett megállítani a buszt, oldalra dőlt, csúszott is egy kicsit. Zsolttal az első ablakon át „katapultáltunk” – szerencsére nagy bajunk nem történt. A lábam eltörött, habár ezt akkor még nem éreztem. Azóta nincs műszaki buszunk!

Munkahelyedről soha nem okozott gondot elszabadulni, ha éppen hétköznapi volt a fellépés?

A „szoci” alatt a galántai TOS-kában dolgoztam, mint CNC marós. Mindig elengedtek, vehettem ki szabadságot. Most is olyan cégnél vagyok, ahol ez lehetséges. Ez is sok mindent elárul az ember hozzáállásáról: ha tudom, hogy ezt akarom csinálni, akkor olyan munkahelyet választok, ami ezt megengedi. Én azt is megértem, ha valakinek a karrier a fontos, és inkább azt választja. De hiszek abban, hogy az embernek jut arra ideje, amit igazán akar. A Szőttesben a táncosok között volt, aki orvosi egyetemre járt, és becsületesen eljárt a próbákra, fellépésekre is, nem mondta, hogy sok a tanulni való, nem ér rá. Avégett nem maradt el fellépés, mert vizsgaidőszak volt – emellett persze a vezetőség is tekintettel volt ezekre az időszakokra, vagyis nem volt annyi fellépés.

Harminckét év alatt valószínűleg rengeteg emberrel találkozottál, és sok helyszínen jártál.

Nagyon sokan táncoltak már a Szóttésben, és nekem illene mindenkit ismernem. Van úgy, hogy odajön hozzám valaki, és beszélget velem, mintha tegnap váltunk volna el, s nekem gondolkoznom kell, vajon kivel is beszélgetek éppen. Az viszont nagyon jó érzés, hogy bárhova megyünk, mindenhol van ismerős – Pozsonytól egészen Nagykaposig.

Krommer Rudolf és Füle József (nyolcvanas évek)

Mi az, ami immár 32 éve a Szóttésnél tartott?

Harminckét éve? Nincs ennek semmi titka. A néptáncsal sok embert „el lehet bolondítani”. Bár sokaknak a népzene csak nyikorgás. Én szeretem hallgatni, nézni, Diószegen táncoltam is sokáig. És itt van Reicher Gellért is, hosszú évek óta együtt dolgozunk a Szóttésben, bár az az idő elmúlt már, hogy a táncosokkal „végigbulizzuk” az estét. Volt egy lány a Szóttésben, már a nevére nem emlékszem, de élt-halt az Szóttésért. Egyszer csak azt mondta nekem, hogy már nem fog járni, mert nála már nem a Szóttés van az első helyen. Azelőtt lehetett kirándulás, családi esemény, vagy akármi más, akkor is eljött a Szóttés-fellépésre. És ez szerintem ma is fontos tanulság. Ha valamit már csak kötelességből teszünk, akkor nem is érdemes továbbcsinálni. Én azt vallom, amit egyszer egy diószegi citerás találkozón hallottam az egyik résztvevőtől: akinek a népzene, néptánc a hobbi, az nem tesz fölösleges dolgot.

40 ÉV A MŰSOROK TÜKRÉBEN

Műsorfüzetek, fotók, kritikák

„A TŰZNEK NEM SZABAD KIALUDNI”

1970

Táncok:

1. Ág–Quittner: *Alkony* (leánytánc)
A tánc a zoborvidéki táncanyagból készült (lédeci karikázó maradványaiból).
Táncfelépítése lassú, feszes, gyors, feszes és lassú (lírikus tánc).
2. Ág–Quittner: *Csallóközi hangulatok*
A tánc az 1967-68-as csallóközi gyűjtések alapján készült (Martin: Vámosfalu, Vásárút). A tánc felépítése: verbunk, párválasztó, lakodalom.
3. Szíjjártó–Takács: *Bodroγκözi szvit*
A koreográfia eredeti, autentikus bodroγκözi táncokból áll.
A tánc felépítése: karikázó (lírikus), páros, verbunk és gyors csárdás.
4. Weiner–Quittner: *Cigány botoló* (rókatánc)
Szatmári cigányok botos táncai alapján készült.
5. Ág–Quittner: *Kapuvári verbunk*
Sopron környékén elterjedt, lovaglást idéző játékos férfitánc alapján készült.
6. Ág–Quittner: *Három erdélyi tánc*
1968-as erdélyi gyűjtések és élmények alapján készült.
A tánc felépítése: Lassú (Kalotaszeg) és Forгатós (Marosszék)
A friss rész egész Erdélyben elterjedt páros tánc.

Énekesek mŰsora:

Skrutek Lászlóné:

1. blokk: Felszántatom a császár udvarát
Árva madár, mit keseregsz az ágon
Megérett a cseresznye, meggy
2. blokk: Farkas F.: Három népdal
Kerek utca szegelet
Ez a kislány így éli világát
A bogyzslói kertek alatt
3. blokk: Fáj a lábam, bokában fáj
Nád a házam teteje

Pereszlényi Irén:

1. blokk: Felmegyek egy hegyre
Volt egyszer egy kismadár
Egerszegi széles árok

2. blokk: Hosszú útról visszatérni nem lehet
A csitári hegyek alatt
3. blokk: Ág Tibor: Gömöri népdalcsokor
A belyei kertek alatt
A csikósok, a gulyások
Sűrű csillagos az ég
4. blokk: Három szlovák népdal

Balogh Matild:

1. blokk: Barna Jancsi
Bujdosik az árva madár
Csárdás egyveleg
2. blokk: Grúz népdal
3. blokk: Kertünk alatt van egy malom
Szirénfalvi szegelet
Fölhajtom a szoknyám szélét
4. blokk: Ág Tibor: Csallóközi népdalok
Víz alá, víz alá
Lement a vacsora csillag
A medvei kertek alatt

Mits Klára: Kern A.: Virágénekek
Hej búra termett az idő
Erdőn, mezőn járok
Hej, páva, hej, páva, császárné pávája

Mits Klára–Skrutek Lászlóné (duett):
Vavrinec Béla: Balatoni nóták
Széles a Balaton
A Balaton széles nagyon
Balatoni legények

Zenekar műsora:

1. Bihari János: H-mol verbunk
2. Kisfaludy Sándor: Verbunkos
3. Csodálatos hegedű
4. Pacsirta
5. Vavrinec Béla: Szegény csárdás
6. Ismeretlen szerző: Virtuóz primás
7. Erkel Ferenc: Palotás
8. Ismeretlen szerző: Klanai csárdás
9. Ág Tibor feldolgozásában: Két orosz népdal: Kalinka, Poljuszka

G. Molnár László:

Összekötő szöveg, Haláltánc-népballada, Ozsvald Árpád: Így járta a nagyapám is

Az első fellépések szórólapja

Cigányboto
Petőcz Sárszögi Csilla

A Szőttes tagsága 1970-ben

Tánckar:

Petőcz Csilla
Donáth Daniella
Lelovics Anna
Bungyi Erzsébet
Varga Mária
Gál Éva
Csóka Imre
Gútay László
Szombath András
Sebők Géza

Énekesek:

Skrutek Lászlóné
Balogh Matild
Varga Katalin
Pereszlényi Irén
Mits Klára
Derzsi György

Zenekar:

Vontszemű János
Vontszemű Sándor
Vontszemű Károly
Vontszemű László
Vontszemű Géza
Laternik István

Konferanszié: G. Molnár László

Koreográfus: Quittner János

Művészeti vezető: Ág Tibor

A Szőttes tagsága 1971-ben

Tánckar:

Gál Éva
Bungyi Erzsébet
Varga Mária
Fehér Teréz
Sill Ilona
Vizent Olga
Gútay László
Gál György
Szombath András
Fekete Gyula
Spalek Ferenc
Sebők Géza

Énekesek:

Skrutek Lászlóné
Balogh Matild
Mits Klára
Mits Ferenc
Záreczky József

Zenekar:

Vontszemű János
Vontszemű Sándor
Vontszemű Károly
Vontszemű László
Vontszemű Géza

Konferanszié: G. Molnár László

Színpadmester: Lengyel Lajos

Koreográfus: Quittner János

Művészeti vezető: Ág Tibor

Útjukon mindig meleg közönségsiker kíséri őket. (...) Hibátlan játéku az öttagú népi zenekar, melyet a Vontszemű család öt fivére alakít. Vásárúti Vontszemű János a dunaszerdahelyi család első hegedűse, briliáns mestere hangszerének. Néhány megkapó számot egyedül zenekarilag mutattak be, így Kisfaludy Sándor verbunkosát, melyet Ozsvald Árpád fedezett fel egy 1925-ös Aurórában s melyet Ág Tibor hangszerelt. Megnyerte a közönséget G. Molnár László konferanszié is, aki bemondásai közt népi balladákat is előadott. A táncospárok, szám szerint ötten, mozgásukkal, lassú méltóságukkal és tüzes indulataikkal életből ellesett helyzeteket alakítottak.

Három erdélyi tánc

(Szóttes-archívum)

„Csak tiszta forrásból” – ez a Szóttes mottója: az együttes tagjai eredeti, igazi népi kultúra ápolása mellett tettek hitet. Az Ifjú Szívek műsorpolitikájáról folytatott hosszú többéves meddő vita után műsoruk frissen, üdén hatott...

(Szóttes-archívum)

Balogh Matild és Mits Ferenc

Szép volt. A színpadi fegyelem harmonikusan oldódott fel a könnyed, finoman pontos mozdulatokban. A lányok kecsessége és a fiúk robbanékonysága olyan lírai hangulattá olvadt össze a színpadon, hogy aki egyszer rájuk nyitotta a szemét és a szívét, soha nem felejtí el azt a vibráló lelki gyönyörűséget, amelyet csak a népdalok hullámmása képes kiváltani a szépre áhítozók lelkében.

Gömöri Kovács István: A tűznek nem szabad kialudni! (Hét, 1979)

MEZŐKAPUBAN

1972

A műsor repertoárja:

1. Behár György–Quittner János:
Nytó csárdás
2. Ág Tibor–Quittner János: Alkony
Zobor-vidéki leánytánc
3. Ág Tibor–Quittner János: Kapuvári
verbunk
Lovaglást idéző játékos férfitánc
4. Ág Tibor–Quittner János:
Csallóközi hangulatok
Vámosfalu és vásárúti gyűjtés
1968-ból
5. Szíjjártó Jenő–Takács András: Bodrogi szvit
Felsorakoznak benne a bodrogi páros táncok típusai
6. Vavrinc Béla–Quittner János: Csalogató csárdás
7. Weiner Leó–Quittner János: Cigány botoló
8. Ág Tibor–Quittner János: Karikázzunk, karikázzunk
Szirénfalvi és magyarbódi karikázók nyomán
9. Ág Tibor–Quittner János: Húzd primásom, húzd – pontozó
Erdélyi férfitánc
10. Ág Tibor–Quittner János: Három erdélyi tánc
11. Ág–Quittner: Fordulj botom, fordulj...
Szilicei pásztortánc
12. Ág–Horváth: Üveges, lassú és friss csárdás
13. Mikula–Kvocsák : Verbunkos és trescsák

Énekesek:

Szkrutek Lászlóné: Szirénfalvi és bodrogi népdalok, balatoni nóták
Mits Klára: Virágénekek, népdalcsoor, balatoni nóták
Balogh Matild: Csallóközi népdalok, népdalcsoor
Záreczky József: Zoborvidéki népdalok, népdalcsoor
Közösen: Nyitócsárdás és zoborvidéki népdalcsoor
Női kórus: Bodrogi szvit

Zenekar:

Ismeretlen szerző: Virtuóz primás
Csodálatos hegedű
Bihari János: H-moll verbunkos
Ismeretlen szerző: Kálnai csárdás
Vavrinc Béla: Szegény csárdás

A-moll csárdás
Liszt Ferenc: II. magyar rapszódia
Erkel Ferenc: Palotás
Pacsirta, valamint a tánc- és
énekszámok kísérete

A Szóttas vezetősége:

Az együttes vezetője:

Művészeti vezető és koreográfus:

Segédkoreográfus:

Tánc-koreográfus:

Zenepedagógus:

Zenekarvezető:

Színpadmester:

A tánckar képviselője:

Az énekesek képviselője:

Szervezőtitkár:

Dr. György István

Quittner János

Gál György

Nerarová Zdena

Karaba Gyula

Vontszemű János

Nagy Gábor

Dudek Ferenc

Oros Gyula

Nagy Gábor

Szólóénekesek
Pereszlényi Irén és
Oros Gyula

Üveges lassú és friss csárdás

Csalogató csárdás
Sill Anna és Szokolay Imre

Györgyfalvai legényes
Sipos Károly (Sipi), Szokolay Imre,
Varga Ervin és Dudek Ferenc (Fizse)

'74-BEN SZÓTTÜK

1974

A forgatókönyvet írta és a műsort rendezte: Quittner János

1. *Egy a sok közül*
Zene: Papp Sándor
Koreográfia: Quittner János
Szólisták: Dudek Ferenc (Spalek Ferenc), Vizent Olga (Fekete Olga), Varga Ervin (Spalek Ferenc)
2. *Üveges, lassú és friss*
Zene: Ág Tibor
Koreográfia: Horváth Rezső
3. *Ipolyvidéki népdalok*
Zene: Ág Tibor
Előadják: Pereszlényi Irén (Barkai Mária), Oros Gyula
4. *Myjavai táncok*
Zene: Juraj Farkaš
Koreográfia: Štefan Zima
Szólisták: Sill Anna, Dudek Ferenc (Varga Ervin)
5. *Hegyi muzsika*
Feldolgozta: Juraj Farkaš
6. *Krakovany-i népdalok*
Feldolgozta: Juraj Farkaš
Előadják: Pereszlényi Irén, Barkai Mária, Oros Gyula
7. *Változatok egy bodrogrözi motívumra*
Zene: Ág Tibor
Koreográfia: Quittner János
8. *Furulyám, furulyám...*
Feldolgozta és előadja: Oros Gyula
9. *Gútai népdalok*
Feldolgozta: Ág Tibor
Előadja: Oros Gyula
10. *Katonakísérő*
Zene: Ág Tibor
Koreográfia: Quittner János
11. *Tardoskeddi táncok*
Zene: Németh-Šamorínsky István
Koreográfia: Takács András
Szólisták: Méry Gabriella (Sill Anna), Szokolay Imre (Varga Ervin)
12. *Három magyar népdal*
Feldolgozta: Farkas Ferenc–Ág Tibor
13. *Két széki népdal*
Előadja: Pereszlényi Irén
14. *Györgyfalvi legényes*
Zene: Gulyás László, Erkel-díjas zeneszerző
Koreográfia: Rábai Miklós, Kossuth-díjas koreográfus, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze
15. *Három erdélyi tánc*
Zene: Ág Tibor
Koreográfia: Quittner János
Szólisták: Sill Anna (Méry Gabriella), Dudek Ferenc (Spalek Ferenc)
16. *Zoboralji lakodalmi népdalok*
Előadja: Pereszlényi Irén
17. *Gömöri népdalcsozor*
Feldolgozta: Ág Tibor
Előadják: Pereszlényi Irén, Barkai Mária, Oros Gyula
18. *Gömöri hangulatok*
Zene: Klebercz Sándor–Ág Tibor
Koreográfia: Quittner János
Tételek: Nyitány, Vasvári verbunk, átvezető, Karéj, Botos, Csárdás és friss
Szólisták: Sill Anna (Méry Gabriella), Sipos Károly (Dudek Ferenc), Varga Ervin (Spalek Ferenc)

Szünet

Rendező asszisztens:	Gál György
Karmester:	Papp Sándor
Kosztümök:	Bočekné Gesztes Zsuzsa, Reicher Rita Strieženec Etel
Hang:	Kovács György
Fények:	Bankó István
Ügyelők:	Danter Ilona, Bulla Éva
Igazgató:	Viczay Pál
Művészeti vezető és koreográfus:	Quittner János
Szervezőtitkár:	Nagy Gábor
Tánckarvezető:	Sipos Károly
Zenekarvezető:	Papp Sándor
Műszaki részleg vezetője:	Bankó István

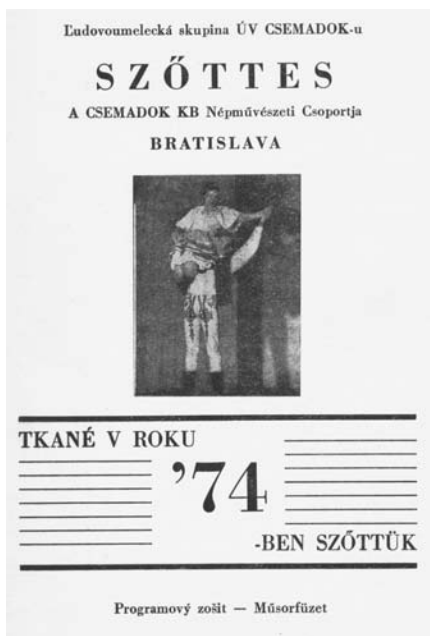
A nagyzenekar, vezényel Papp Sándor

A műsor legnagyobb erényét már maga a cím is jelzi. Mert nem csupán egymásra halmozott műsorszámok esztrádszerű felsorakoztatását láttuk, hanem egy előre átgondolt és felépített műsoregységet. Ha bármi is hiányozna belőle, megtörne, ha bármivel több lenne, felborulna. Így valóban „szöttes”, amelynek minden ornamentuma kiegészíti, alátámasztja egymást...

(Szöttes-archívum)

Az énekszámok közül nagy sikert aratott Ág Tibor Ipolymenti népdalok című feldolgozása, a vidám, eredeti felelgetős duó, továbbá a Farkaš–Ág szerzőpár Három magyar népdal című feldolgozása. (...) A szólóénekesek közül Pereszlényi Irén érdemel elismerést.

(Szöttes-archívum)

A műsorfűzet címlapja

Tance z Medzibrožia, Tvrdošoviec a Gemera i výber piesní ukázali, ako vykopávať poklady z autentického folklóru maďarského etnika, žijúceho na Slovensku. V tomto smere si zaslúži dvojica J. Quittner a T. Ág vysoké uznanie.

(Szőttes-archívum)

ASzőttes neve ma már országszerte ismert, népművészeti berkekben pedig már szinte fogalomná vált, A csoport, mondhatjuk, élén jár egyre terebélyesedő népművészeti mozgalmunkban.(...) Az egyes táncokat elemezve megállapíthatjuk, hogy a koreográfus az eszméket, az érzelmeket és az alapokat, a ritmus és a térbeli kompozíció törvényeihez alkalmazkodva, a legtöbb esetben harmonikus, kifejező mozdulatokkal tolmácsolja. Ez mintegy növeli, az előző két összeállításhoz viszonyítva, az egész műsor drámaiságát.

Nagy Gábor: „Hetvennégyben szőttük” (Hét, 1974)

SZERELMEK ÉS NÁSZOK

1976

Táncszínházi összeállítás
Írta és rendezte: Quittner János

Képek:

I. KATONAKÍSÉRŐ ÉS VÉRNÁSZ

Tételek: Elszegődöttek tánca

Kísérő lassúban,
frissben és lépésben

Sírató

Vérnász

Sírató és halotti tor

II. TAVASZ

Párkeresés, párválasztás

III. ÖREGES SZERELEM

Hatvanévesek harmóniája

IV. JÁTEKOS SZERELEM

Első lépések a szerelemhez

V. PUSZTAI SZERELEM

Feltörő szerelem

Katonakísérő és vérnász

Szünet

VI. KEDDEN MEDVESALJÁN

Leánykérés

VII. CSÜTÖRTÖKÖN MEDVESALJÁN

Fájdalmas szerelem

VIII. SZOMBATON

IPOLYVIDÉKEN

Lakodalmi képek

Tételek: Menyasszony búcsúztatása

Kontyolás előtt

Pártalevétel

Szerelem és kontyolás

Verbunk és dudanóta

Csárdás és friss

Nyoszolyafektetés

Eladó a menyasszony

Csárdás és friss

Örök szerelem

Játékos szerelem

Straňovský Ágota és Nagy Sándor

A műsor szólistái:

Dókus Margit, Jana Guothová, Agáta Straňovská, Horváth Mária,
Mišur Zsuzsanna, Bábi János, Katona Ferenc, Nagy Sándor, Richtarcsik Mihály

Zene: Ág Tibor
Bušo Ján
Berki László
Varsányi László
Koreográfia: Quittner János
Frimmel Michal
Balogh Márton

Díszlet:	Varsányi László
Néprajzi tanácsadó:	Sebők Géza
Összekötő versek:	Tankóné Kasza Ida
Kosztümtervek:	Sebőkné Varga Mária
A rendező és a koreográfus asszisztense:	Dudek Ferenc
Művészeti vezető és koreográfus:	Quittner János
Koreográfus asszisztens:	Varga Ervin
Szervezőtitkár:	Kecskés Rozália
Ének-zenei részleg vezető:	Varsányi László
Tánckarvezető:	Bábi János
Műszaki részleg vezetője:	Bankó István
Táncpedagógus:	Bábiné Guothová Jana

A műsor munkatársai:	
Hangmérnök:	Kovács György mérnök
Fővilágosító:	Bankó István
Színpadmester:	Foglsinger Károly
Kosztümös:	Pataki Margit
Ügyelők:	Pásztor Márta
	Kotolácsi Ferenc

Kosztümöket készítette:
Komunálne služby
Dunajská Streda
Krajčírstvo Šamorín

Bábi János, Katona Ferenc, Keszegh István

Vidámság, szomorúság, derű és tragikus hangulat nagyszerűen váltotta egymást. (...) A szellemes Katonakísérő és vénász, a hangulatos Tavasz, a nevettetően derűs és kiemelkedően ötletes Játékos szerelem stb. után következett a megkapóan kedves medvesaljai leánykérés vagy a derűs-borús ipolyvidéki lakodalmas. (...)

A szólótáncosok – Dudek Ferenc–Dókus Margit, Kovács Tibor–Horváth Judit, Spalek Ferenc–Felete Olga, illetve Lukács Olga – szinte kivétel nélkül a maximumot nyújtották és a többi szereplő is tehetségesen táncolt.

Mács József: Mit szólt a szőttes? Hét, 1977/3,

Dókus Margit (Baba)
és Katona Ferenc (Baka)

Míg a műsor első félideje a szerelem és az azt körülvevő emberi problémák boncolgatásának szenteli magát, addig a második rész mindennek társadalmi velejáróit vonultatja fel szertartásosan, a leánykéréstől a menyegzőig. (...)

Michal Frimmel műveiben az érzelmi vonalvezetés magabiztossága szépen párosul a mozgásanyag kissé szűkszavú kezelésével, míg Balogh Márton esetében a bőségesen özőnlő, változatos tánc kincs az érzelmi megformálás rovására uralja el a művet. (...)

A műsor zenéjének többségét Ág Tibor szerezte. Gazdag zenei világa érzékenyen követte a műsor dramaturgiai vonalát, kiegészítő, segítő társa lett a koreográfiai elképzeléseknek. Hangulatteremtő ereje nagy és érzelmi megformálásai változatos gazdagságuk mellett végtelenül finoman cizelláltak. (...)

Mindössze egy-két esetben ragadta magával a zenész szenvedély: ilyenkor a muzsika szépségébe feledkezve, figyelme elterelődött arról, hogy az esemény kísérete, maga az, hogy táncolnak a megszólaló zenére, bizonyos fontos és magabiztos ritmikai és dinamikai követelményekkel jár. Ezek a pillanatnyi „belefeledkezések” azért zenész szemmel nézve ugyanakkor nagyon rokonszenvesek. (...)

Varsányi László díszletterve, változatos megvilágításokkal, mindvégig híven kísérte útjain a szerelem képeit, hangjait. Szimbólumrendszere kifejező, sokrétű. Szívesen láttunk volna benne, a zene és a tánc világához hasonlóan, karakterisztikusabb népi ihletést.

Vásárhelyi László: Szerelmek és nászok (Népművelés, 1976)

Tavasz

ÚJRA ITT VAGYUNK

1978

Írta és rendezte: Quittner János

A műsor:

Nyitány

1. Bélyi friss csárdás és csapás

2. Üveges lassú és friss

3. Ipolyvidéki népdalok

4. Így járta a nagyapám is...

5. Pilikézés és ugrós karika

6. Pusztai szerelem

7. Zoborvidéki népdalok

8. Tréfás szerelem

9. Szlovák népdalok

10. Kéménden

11. Medvesalján

12. Dunántúli népdalok

13. Öreges szerelem

14. Pontozó

15. Népdalok Erdélyből

16. Györgyfalvi legényes

17. Három erdélyi tánc

18. Lakodalmi népdalok

19. Népdalok és parasztzene

20. Lakodalmi képek

Finálé

Szólóénekesek: Honingerné Pereszlényi Irén, Bukor Szilvia, Pásztor Szilvia

Szólótáncosok: Körösi Dókus Margit, Bábi János, Straňovský Ágota, Nagy Sándor, Richtarcsik Mihály, Jana Guothová, Katona Ferenc

Koreográfusok: Rábai Miklós, Kossuth-díjas, érd. művész, Quittner János, Horváth Rezső, Frimmel Michal, Balogh Márton

Zene: Gulyás László, Erkel díjas zeneszerző
Ág Tibor, Berki László, Bušo Ján, Varsányi László

Tánckarvezető: Bábi János
Műszakvezető: Bankó István
Hang: Ing. Kovács György
Színpadmester: Szalay László
Zenei vezető: Varsányi László
Táncpedagógus: Jana Guothová
Fény: Bankó István
Kosztümös: Pataki Margit,
Tóth Izabella

Három erdélyi tánc
énekel Pereszlényi Irén (Csili)

TAVASZTRILÓGIA

1978

Írta és rendezte: Quittner János

Történetünk a 16-17. században, valahol „Csángó-országban” játszódik. Képzeljék magukat egy sámán-birodalomba, ahol harc folyik az egyetlen hatalmasság, a sámánság ellen. Az elnyomottak örök küzdelme egy szebb világért, amelyben egyenlőség, szabadság él majd. A tömeg, élükön a Tavaszból serkent ifjú párral, olyan erőt képviselnek, amely képes az új életet hozó nagy Győzelemre.

Szereposztás

Villő:	Dókus Margit, Guothová Jana, Fekete Ilona
Virradat:	Bábi János, Katona Ferenc
Sámán:	Richtarcsik Mihály, Urbán Zsolt
Sámánfi:	Nagy Sándor, ifj. Quittner János
Mirigysarj:	Straňovský Ágota, Major Júlia
Sámánkíséret:	Mišur Zsuzsa, Mogyorósi Erzsébet, Horváth Mária, Bokros Katalin
Jobbágypok:	Koudelka Katalin, Botlik Ágota, Méry Andrea, Brandl Ferenc, Keszegh István, Hajdú László, Winkler József, Lovisek Tibor, Gyebnár Gyula, Duránszky János, Bartalos Angéla, Semann Amália
Zene:	Vízöntő együttes
Koreográfia:	Quittner János
Munkatársak:	
Kosztümösök:	Nagy Ilona Béres Mária
Kellékes:	Čambal Lajos
Színpadmester:	Krommer Rudolf
Fények:	Horváth Zoltán Putz Sándor
Hangmérnök:	Karsay Sándor
Kosztümtervek:	Sebők Varga Mária Kecskés Rozália Strieženec Etel Bocsek Zsuzsanna
Gyártásvezető:	Reicher Gellért
A rendező munkatársa:	Karsayné Dókus Margit

Virradat és Villő tánca

Kosztümöket gyártotta: Komunálne služby Dunajská Streda, Krajčírstvo Šamorín
Valósággal remekelnek a táncosok, Fekete Ilona és Bábi János, a tömeguralmat megtestesítő, a sámánhatalmasságot a tánc nyelvén tartalmasan kifejező Urbán Zsolt és a többiek (ifj. Quittner János, Majer Júlia, Mogyorósi Erzsébet, Horváth Mária, Fulajtár Éva, Pöthe Éva).

Quittner János: Egy-egy táncom témáját évekig hordom magamban. Beszélgetek róla. Hangosan gondolkozom, a téma kihordása az időigényes, nem a tánc megalkotása. Szívemhez-lelkemhez legközelebb álló munkám a Tavasztrilógia, de szeretem a Mezőkapubant és a Szerelmek és nászokat is. S hogy egészen őszinte legyek, a Tavasztrilógia az a megkezdett út, amelyen járni szeretnék!

Mács József: Újat hozó Szóttas-bemutató (Hét, 1982)

A Sámán szepében Richtarcsik Mihály

Zárókép, előtérben Bábi János (Virradat) és Fekete Ilona (Villő)

TÍZ ÉV DALLAL, TÁNCAL ÉS MUZSIKÁVAL 1980

A „Tíz év dallal, tánccal és muzsikával” című előadás egy ünnepi műsor volt, amely a Szóttes fennállásának tizedik évfordulójára készült – két változatban. Az elsőben – amely 1979 szeptemberében került bemutatásra – közreműködtek a Szóttes táncosai, szólóénekesei, volt táncosai, a gyermekcsoport és a Szóttes-tanítványok vendégkoreográfiákkal: a féli gyermektáncsoport Dókus Margit koreográfus, valamint a diószegi Új Hajtás táncsoport Varga Ervin vezetésével.

A második változat 1980 szeptemberében került bemutatásra az Új Színpadon, ahol válogatások szerepeltek tíz év dramatikus alkotásaiból, valamint az új, hasonló jellegű számok kaptak helyet a műsorban.

Három erdélyi tánc

MESE, MESE, MÁTKA 1981

Írta és rendezte: Quittner János

Szereplők és képek:

MESEMONDÓ MÁTKA, táncot, zenét kedvelő lány, mindennap kitalál egy új mesét

KOVÁCSKIRÁLY, király, aki megunta a tétlenséget és kitanulta a kovácmesterséget

PACSIRTA, a király lánya, aki nem beszél csak énekel

SIHEDER VIRGONC, ipolymenti legényke, aki nem beszél csak táncol, míg meg nem leli menyasszonyát és szerencséjét

PATKOLÓ POCÓ, a Kovácskirály segédje és mindenese

1. kép: BEVEZETŐ A MESÉBE

2. kép: CSALLÓKÖZI PANASZOSOK
ALTÁJ ANTAL, csizmadia mester
ALTÁJ ANTALNÉ, szül. ÜVEG BORIS
FELTÁJ FERENC, mézeskalács- és perecsütő mester
FELTÁJ FERENCNÉ, szül. SÖPRŰS SÁRI
BERTÓK VENDEL, parasztlegény
DUDÁS DÓRIKA, parasztlány

3. kép: SIHEDER VIRGONC ÉS A PACSIRTA

4. kép: MÁTYUSFÖLDI KÜLÖNCKÖDŐK
ALSÓGARAMMENTI PÖKHENDI PÖKHEND, öntelt nagyparaszt, a SALLAI VERBUNK mestere
PÖKHENDI SZEPLŐCSKE és PÖKHENDI VÖRÖSKE, lányai
HARÁCSOLÓ HANKA, gazdasszonya
KANÁSZ KÁROLY, disznópásztor és SÖPRÖGETŐ SÁNDOR, kocsislegény – szolgálói

5. kép: MAKRANCOS A PACSIRTA

Műsorfüzet

6. kép: ZOBORVIDÉKI VILLÓZÓ LÁNYOK

7. kép: VIASKODÓ, HANGOSKODÓ
CIGÁNYOK

VÁLYOGOS PÉTER, vályogvető cigánylegény
TEKENŐS PÁL, teknőfaragó cigánylegény
KELECSÉNYI ARANKA, cigánylány
KANALAS KATICA, kanalazó cigánylány
KÁRTYAVETŐ KAROLA, cigányasszony
BÓGÓS BENŐ, lócsiszar

8. kép: HONTI NÁSZNÉP
HÍVOGATÓ JÁNOS, vőfély
KONTYOLÓ MARGIT, parasztasszony
TÁNCOS JÁNOS
TÁNCOS JOLÁN
TÁNCOS MÁRTON
TÁNCOS MARIKA, násznép

Cigánytánc - ifj. Quittner János

9. kép: VIRGONC ÉS PACSIRTA, DE SZÉP MIND A KETTŐ, MAKRANCOS
IS MIND A KETTŐ

10. kép: GÖMÖRI RÁTÓZÓ LÁNYOK

11. kép: ZEMPLÉNI ROKONOK
BÉLYI JÁNOS, számadó juhász
BÉLYI JÁNOSNÉ, szül. HRNČIAR MARISKA
HRNČIAR MATEJ, pozdisi fazekasmester, BÉLYI JÁNOS sógora
DOBRAI JÖZSEF, táncos, borosgazda, BÉLYI JÁNOS komája
KARIKÁZÓ IBOLYA
KARIKÁZÓ RÓZSA
KISS FERKÓ, legényke
NAGY FERKÓ, legény
NAGYOBB FERI és NAGYNAGY FERI, nagylegények
LEGNAGYOBB FERENC, legnagyobb legény

12. kép: TERCHOVAI GYEREKPÁR
JÁNOŠÍK JURKÓ, akinek Marienka elvette a kalapját
HRAJNOHA MARIENKA, Jurkó pajtása

13. kép: ERDÉLYI LEGÉNYEK
GYÖRGYFALVI GYÖRGY
GYÖRGYFALVI SÁNDOR
GYÖRGYFALVI JÖZSEF
GYÖRGYFALVI BENEDEK

14. kép: VIRGONC ÉS PACSIRTA DE SZÉP MIND A KETTŐ

15. kép: LAKODALOM

Koreográfia:

Rábai Miklós, Kossuth-díjas érdemes művész

Quittner János

Karsayné Dókus Margit

Michal Frimmel

Zene:

Gulyás László, Erkel-díjas

zeneszerző

Ág Tibor, a kultúra példás

dolgozója

Papp Sándor

Ján Bušo

Vavrinec Béla Erkel-díjas

zeneszerző

Kovács Tibor–Kovács Miklós

Mátyusföldi különcködők

A rendező munkatársa: Karsayné Dókus Margit

Gyártásvezető: Reicher Gellért

Díszlet-kosztüm: Dušan Soták

Zenei tanácsadó: Papp Sándor

Németh Imre

Balettmester: Bábiné Guoth Janka

Táncpedagógusok: Bábi János

Straňovský Ágota

Katona Ferenc

Műszaki munkatársak:

Hang: Karsay Sándor

Fény: Bankó István

Színpadmester: Krommer Rudolf

Kosztümösök: Nagy Ilona

Béres Mária

Technikus-kellékes: Čambal Lajos

Foglszinger Károly

Kosztümöket gyártotta: Komunálne služby, Dunaszerdehely

Somorjai varroda

Ozogány Éva

Csölle Magda

UGORJUNK A TÁNCBA

1982

A forgatókönyvet írta és a műsort rendezte: Quittner János

1. Mars

Kalocsai menettánc (Magyarország)

2. Üveges, lassú és friss – Drágszéli táncok (Magyarország)

3. Tréfás Terchovái párostánc (Szlovákia)

4. Kalaptánc és dudanóta (Szlovákia)

5. Verbunk, kéméendi férfitánc (Szlovákia)

6. Játékok és gyertyás – Mátyusföldi leánytáncok (Szlovákia)

7. Szlovákiai magyar népdalok (Szlovákia)

8. Eszközös táncok – dél-szlovákiai eszközös táncok (Szlovákia)

9. Zenekari szám

10. Cigánytáncok – Dél-szlovákiai cigányok táncai

Szünet

11. Csárdás, friss és ugrós – Medvesaljai táncok (Szlovákia)

12. Friss csárdás és csapás – Bodroγκözi táncok (Szlovákia)

13. Magyaraszóló és sarkantyús – Alsózempléni férfitáncok (Szlovákia)

14. Karikázó – Dunántúli női tánc (Magyarország)

15. Pusztai táncok – Hortobágyi pásztortáncok (Magyarország)

16. Zenekari szám

17. Legényes – Györgyfalvi férfitánc (Románia)

18. Lassú forgatós és friss – Három erdélyi tánc (Románia)

Katonáné Stranyovsky Ágota, Fulajtár Éva, Horváth Mária, Mogyorósi Erzsébet, Katona Ferenc, Brandl Ferenc, Bábi János és Keszegh István olyan meggyőző teljességigénnyel táncolnak, hogy hivatásos együtteseknek szólótáncosai is lehetnének. Persze ennek felismerése a néző öröme inkább, mint a koreográfusé. Mintha hallanám Quittner: „Mindig elszomorodom, amikor látom, hogy a táncosom profi teljesítményt nyújt. Mert ez a táncos pályájának a végét jelentheti.”

Mács József: Újat hozó Szóttes-bemutató (Hét, 1982)

A Szóttesről szükséges megjegyezni (...), hogy ez az együttes rég kinőtte az amatőr mozgalom kereteit. Profikra szabott feltételek között szerepelt Prágában, szakemberek egész sora figyelte műsorukat, s hívta volna fel a figyelmet a legkisebb kisiklásra (...), ha lett volna ilyen. De nem volt, s az együttest úgy rangsorolták – a minőségi kritériumokat is szem előtt tartva –, ahogy a Szlovák Népművészeti Együttest, vagy a Csehszlovák Állami Dal- és Táncegyüttest, amelyek szintén szerepeltek a rendezvénysorozaton. (...)

Zömében Quittner János koreográfiáiból állt össze a műsor, mindössze az Üveges Lassú

A CSEHOSZLOVÁKIAI MAGYAR DOLGOZÓK
KULTURÁLIS SZÖVETSÉGE
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

SZÓTTES
NEMZETISZÓTTES CSOPORTJA

titkarsággal meghívja Önt az

UGORJUNK A TÁNCBA

című műsorának bemutatására

1982. december 10-én 18.00 órai kezdettel
a bratislavai Kultúra és pihenés parkjának
színháztermében

Jegyvételről a SZÓTTES hirdetőjében.
Németül 1. mája 32.
1982. 11. 25-10 naponta 10.00 – 12.00 óra között
Telefon: 534 51, 528 07

és friss, a Pusztai táncok és a Legényes nem a Szóttés művészeti vezetőjének munkája. Az egész estét betöltő műsorban főképpen dél-szlovákiai táncok szerepelnek; a feldolgozás módja és az előadás stílusa olyan munkára vall, amelyet a Szóttéstől megszoktunk, elvárunk és amellyel évek óta helyes irányt mutat táncscsoportjainknak. Ezúttal a korábbiaknál is érettebb kivitelezésű e műsor, ami annak is köszönhető, hogy a táncosok többsége

évek óta az együttes tagja, egyre nagyobb tapasztalattal, jó értelemben vett rutinnal. A fiatalabbak pedig hamarabb hozzászoktak a nagyobb igényekhez, fizikailag és szellemileg is megterhelő próbákon edződtek hivatásos szintű táncosokká.

Tarics Adrienne: Szóttés-siker Prágában (Új Szó, 1982)

A Szóttés rövid, de annál tartalmasabb történelme folyamán ez az utóbbi műsor egyike a csúcsteljesítményeknek. A táncszínházi formanyelv szerint összeállított műsor, mely a Kárpát-medence tánc típusait vonultatta fel egységes egészet alkotva, Quittner János művészi igényességének helyességét igazolta a legmagasabb szinten. (...)

A tánckompozíciók belső szerkezeti felépítésével és taglalásánál maximálisan kihasználta az adott tájegység motívumainak variálási lehetőségét, betartva ezek törvényszerűségeit és karakterét, ami mesteri kéz érintéséről tanúskodik. (...)

Meg kell említenem néhány táncost, elsősorban Katonáné Stranyovszky Ágnes, Horváth Máriát, Fekete Ilonát, Fulajtár Évát, Nagy Sándort, Bábi Jánost, Katona Ferencet, de számomra a legnagyobb élményt ifjabb Quittner János felszabadult, könnyed táncolása jelentette.

Varga Ervin: A Szóttés (Hét, 1983)

„HEJ, RÉVÉSZ, RÉVÉSZ...”

1985

Rendezte: Varga Ervin

Műsor:

1. KALOCSAI MARS
2. „CSIZMAVERŐK” – Lakócsai horvát férfitánc
3. HAJA GYÖNGYE... – Medvesalji kapuzójáték
4. VÁLASZTÓK – Dunántúli ugrós
5. NYITRAVIDÉKI NÉPDALOK
6. VERBUNK ÉS BÉLYI FRISS – Bodroghközi táncok
7. PÁRBAN – Mátyusföldi eszközös és bukós
8. BOGYISZLÓI DALLAMOK
9. TÚLSÓ SORON... – Jókai táncok

Szünet

10. LEGÉNYEK – Kalotaszegi
legényes
Cífrás és sarkantyús (Dlhé Klčovo)
(UM SAV filmarchívum)
Lőrincrévi pontozó
11. NYITRAVIDÉKI NÉPDALOK
12. TRÉFÁS – Szilicei és borzovai
táncok
13. MEZŐSÉGI MUZSIKA
14. NYITRAVIDÉKI NÉPDAL
15. BONCHIDAI TÁNCOK

Koreográfia: Varga Ervin
Varga Zoltán m. v. (15)

Zene: Varsányi Ildikó
Varsányi László

Zenekar: Varsányi Ildikó
Czuczor Livia
Varsányi László
Varsányi György
Farkas Róbert

Szólóének: Szládecsek Jarka

Kosztümtervek: Méry Margit,
Lőrincz Beáta m. v. (15)

Haja gyöngye... – Takács Judit, Fekete Ilona
(Hela) és Fulajtár Éva (Fulus)

Solymos László és Medve Vencel

Tánckar:

Andreánszky Éva
Balta Aranka
Bojtos Andrea
Bokros Katalin
Bottlik Ágota
Deméndi Szilvia
Fekete Ilona
Fulajtár Éva
Juhász Csilla
Koudleka Katalin
Kovács Gabriella
Méry Andrea
Németh Henriett

Németh Irén
Takács Judit
Udvardi Erika
Bölcs Ferenc
Brandl Ferenc
Bukó Gyula
Máthé Csaba
Mede Vencel
Mészáros Gábor
Nagy István
Polacsek István
Szabó István
Sólymos László

Művészeti vezető:

Zenekarvezető:

Asszisztensek:

Tánckarvezetők:

Hangmérnök:

Fővilágosító:

Színpadmester:

Kosztümösök:

Szervező titkár:

Igazgató:

Varga Ervin

Varsányi László

Fekete Ilona, Brandl Ferenc

Fulajtár Éva, Mészáros Gábor

Karsay Sándor

Nagy József

Krommer Rudolf

Nagy Ilona, Béres Mária

Reicher Gellért

Neszméri Sándor

Középen Karsai Zsigmond és felesége Mária néni

Mind a tánckar, mind a zenekar számtalan nyíltszíni tapsot kapott, és minden műsorszámot vastappsal jutalmazott a közönség. (...)

A Varsányi-zenekar szereplése a Szőttesben minőségi változást jelent. Köztudomású, hogy a Szőttes létezése óta zenekarproblémával küzdött, ezért nagy

örömmel vettük tudomásul, hogy az improvizáció korszaka elmúlt. Varsányiék vérbeli, talpalávaló zenélési módja nem kísérő, hanem ösztönző jellegűvé tette a muzsikát. Így a zene és a tánc kölcsönhatása magasabb művészi szintre emelte az egész produkciót. (...)

Ezúttal csak elismeréssel lehet beszélni a színpadi viseletekről is. A nem könnyű feladatot a tervező, Méry Margit, jól oldotta meg. A néphagyományhoz mind színben, mind szabásban hűek a ruhák. A tervező következetes volt a az anyagok kiválasztásában is, fiatalos színei jól harmonizáltak a művek szellemével és a szereplők korával, így lényegesen növelték az egész műsor összhatását. (...)

Egészen biztos, hogy a műsor legnagyobb meglepetését a Tréfás című kompozícióval szerezte a szerző. A színpadi néptáncból majdnem kiveszett már a humor, ezért ez a táncjelenet az est kedves színfoltjává vált. Az eleinte komolynak induló tánc, amelyben két fiú egy lányért még botot is ragad egymás legyőzésére, váratlanul más mederbe terelődik a közönség között „rejtőzködő” lány megjelenésével, akit kitűnően alakít Fekete Ilona. A hagyományos tréfás szilicei verbunk-ból kölcsönveszi a min-denható káplár szerepét arra, hogy „kordába terelje” a férfinépet. Varga Ervinnek a színpadi humorhoz való érzékét az évekkel ezelőtti nagy sikert aratott Enyém a menyasszony kompozícióban már megismerhettük.

Gál György: Remekelt a Szőttes (Új Szó, 1985)

Új embereket, új arcokat láttunk a színpadon. Új neveket – alkotókét, előadókét – olvastunk a műsorlapon, de kisugárzásában mégis a mi kedves, szeretett, a tiszta népművészet tolmácsolásában elévülhetetlen érdemekkel rendelkező Szóttésünk hatott ránk, vitt magával a nép gazdag kincsestárába újból megmerítkezni, újból felfrissülni. És ez jó, mert időről időre ez is szükséges. (...)

A híres koloni nótafa, a Süttő család leszármazottja, Szládecsek Jarka (...) értékes gyöngyszeme a Szóttésnek. Nagyszülei, a koloni Süttő család, 1951 végén Ág Tiborral náluk jártunkkor sok-sok eldalolt nóta után, már az éjjeli órákban azzal búcsúztak tőlünk: „Legények, ezeket a nótákat az alakuló csehszlovákiai magyar művészegyüttesnek ajándékozzuk.” Ajándékuk tetőzéseként unokájuk is terjesztőjévé vált a daloknak. (...)

Dicsérni kell a táncosokat, az est sikerének fő kovácsolóit is. A korban, táncban vezető Brandl Ferencet, a fiatal tehetséges Mészáros Gábort, Fekete Ilonát és mindenkit, aki akár csak egy vagy több táncban lépett is fel, mert mindannyian szinte önmagukat felülmúlva táncoltak.

Takács András: Új Szóttés – új műsor (Hét, 1985)

A Szóttés tánckara 1985-ben

NYUGTALAN ÉNEK

1987

Rendezte: Varga Ervin

„Műsorunk feldolgozott népzenere komponált, egymással összefüggő koreográfiákból épült fel. Nem törekedtünk az egyes táncok, táncdialektusok hiteles bemutatására, és célunk nemcsak repertoárunk bővítése, színesítése. Ez a muzsika szinte kínálja magát, hogy általa és a tánc segítségével, a tiszta forrásból merítve, új formában fejezzük ki gondolatainkat, kapcsolatainkat, ideges világunkat s benne magunkat. Az ebből fakadó nyugtalanság eredménye a nyolc tánckép: Önön nyugtalan énekünk.”

Koreográfiák: Orsovszky István (6., 7. kép)
Mészáros Gábor (3. kép)
Varga Ervin (1., 2., 4., 5., 8. kép)

Zene: Ifj. Csoóri Sándor (1., 3. kép)
Vízöntő Együttes (2. kép)
Sebestyén Márta (4. kép)
Sebő Ferenc (5. kép)
Orsovszky István (6. kép)
Rossa László (7. kép)
Éri Péter–Sebestyén Márta (8. kép)

Dramaturg:
Urbán Zsolt
Kosztümtervek:
Méry Margit
Szervezőtitkár:
Reicher Gellért

Hang:
Karsay Sándor
Horváth Zoltán

Fény:
Krommer Rudolf
Dorák László

Műsorfűzet

Tánckar:
Balta Aranka, Deméndi Szilvia, Fekete Ilona, Horváth Andrea, Kása Mónika,
Kovács Gabriella, Németh Henriett, Németh Irén, Takács Judit.
Bölcs Ferenc, György Gábor, Hégli Dusan, Máthé Csaba, Mede András, Mede
Vencel, Mészáros Gábor, Nagy István, Solymos László, Szabó István, Urbán Zsolt.

ÜNNEPEINK

1989

Rendezte: Richtarcsík Mihály

Műsor:

1. Mátyusföldi táncok
2. Lement a
vacsoracsillag...
3. Imregi Karikázó
4. Katonadolog
(dunántúli páros tánc)
5. Mátyusföldi
férfitáncok
6. Gömöri dallamok
7. Kalocsai táncok

Imregi karikázó

Szünet

8. Katonakisérő
(kalotaszegi táncok)
9. Széki lakodalmas
dalok
10. Tempó (széki
férfitánc)
11. Ünnepeink (széki
táncok)
12. Sármási táncdallamok
13. Bonchidai táncok

Bonchidai táncok

Zenei kíséret: Varsányi együttes

Tánckar:

Balta Aranka, Csölle Csilla, Čertanská Dagmar, Furik Rita, Füzek Ildikó, Hengerics Judit, Horkay Katalin, Kaluzné H. Erika, Kovács Erzsébet, Kürth Andrea, Marczy E. Zsuzsanna, Péter Tímea, Takács Andrea, Tóth Piroska, Andrik Gábor, Bitter Péter, Gyarmati Tihamér, Kaluz Árpád, Miklós György, Nagy Csomor István, Palcsó Attila, Patassy Zoltán, Pintér László, Reicher Richárd, Ruzsik László, Tuba László

Művészeti vezető:

Richtarcsík Mihály

Zenekarvezető:

Varsányi László

Tánckarvezető:

Hangmérnök:

Fővilágosító:

Színpadmester:

Kosztümösök:

Szervezőtitkár:

Igazgató:

Koregráfiák:

Furik Rita

Takács János

Takács Péter

Krommer Rudolf

Nagy Ilona, Petrik Hilda

Reicher Gellért

Bárdos Gábor

Richtarsík Mihály (1, 4, 5, 10, 11)

Furik Rita (3)

Varga Zoltán (8, 13)

Németh Ildikó és Szabó Szilárd (7)

Zeneszerzők:

Varsányi Ildikó és Varsányi László

Kosztümtervek:

Furik Rita (1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11),

Méry Margit (3, 5, 7),

Lőrincz Beáta (8, 13)

Ének-zenei részleg:

Farkas Livia

Farkas Róbert

Varsányi György

Varsányi László

Varsányi Ildikó

Nagy Myrtil

Műszaki részleg:

Füle József

Nagy Sándor

Kiss Tibor

Krommer Rudolf

Takács János

Takács Péter

Nagy Ilona

Petrik Hilda

Széki tempó

„NEM MENÜNK A MÁSVILÁGRA...”

1991

Rendezte: Richtarcsík Mihály

„Videózik, fényképeket nézek... Emlékek tolnak agyamba. Gyűjtőutak, találkozások, emberek, tánc, zene, szalonna, pálinka... mindennapos problémák, bánat, öröm, lakodalomra kell készülni, ilyen olcsón még soha nem vásárolták fel a gyapjút... Életek. És hányan vannak, akiket csak képről, videóról ismerek... és milyen kár, hogy nem lehettem ott, nem voltam ott! Olyan ez, mint egy szellemidézés. Ma még élő szellemek. Megpróbálok szellemeket idézni, átvenni az ő szellemüket. Nem fog menni... ÚJ GENERÁCIÓ – üvölti az első emelet... Soha nem fogunk úgy táncolni, soha nem leszünk azok, akiket csak utánozni tudunk... pedig nagyanyánk főztje az igazi... de mi mélyhűtött ételekről álmodjuk behunyt szemmel, hogy az nagyanyánk túrós csuszája... Műsort készítek, olyan műsort,

amely csak halvány mása lehet azoknak az érzéseknek, világtapasztalatoknak, amelyből a tánc megszületett. Kiköltözünk falura, tanyára, próbálunk úgy élni, ruháikat viseljük, dalaikat énekeljük, mégsem vagyunk azok... valami megváltozott. De éppen ezért... tudnunk kell... mert elnyelnek... a századok... IS.“

Műsor:

1. Zobor-vidék (pümkösdölő és csárdás)

Koreográfia: Jókai Mária, Richtarcsík Mihály

Zobor-vidék

Nyitrától észak-keletre tizennégy magyar ajkú falu terül el. A 18. századtól, amikor a nyitrai magyarság elszigetelődött az összefüggő magyar nyelvterülettől, a Zobor-vidéken egy sajátos jellegű, archaikus vonásokat őrző kultúra fejlődött ki. Zoboralja elsősorban archaikus folklórja miatt keltette fel a néprajzkutatók figyelmét és máig a legjobban őrzi hagyományait a hazai tájegységek közül.

2. Mátyusföld (verbunk, eszközös táncok, héluska, csárdás)

Koreográfia: Richtarsík

Mihály

Mátyusföld

Délen a Csallóköz, északon

a szlovák nyelvhatár,

nyugaton a Kárpátok,

keleten pedig a Garam

határolja a népnyelven is

Mátyusföldnek nevezett

sík területet. A táncstílusok

itt élesen elválaszthatók

egymástól, a népi tudat

is világosan megkülönbözteti a táncnevek következetes, egyértelmű

használatával. Az egyszerű motívumkincsű, kötött szerkezetű és félkötött

táncok (leánykarikázó) mellett a kezdetlegesebb motívikájú és szerkezetű

táncok (kanásztánc-ugrós) is jellemzőek.

Mátyusföldi dallamok a zenekar előadásában

3. Gömör (rátócska, karéj, Vasvári, tréfás verbunk)

Koreográfia: Richtarsík Mihály

Gömör

A Rimaszombat és Rozsnyó,

pontosabban a Szoroskő

közötti hegyes-dombos

vidék a történeti Gömör

megye nagyrészt

magyarok lakta része.

A terület egészét az

archaikus kultúra

jellemzi. Néprajza sok

olyan régies vonást őriz,

mely Szlovákia más területein már feledésbe merült. Hagyományőrzésük

szinte tudatosnak nevezhető, hiszen a hasonló módon élő más területek né-

peinél (ingázó életmód, ipari munkások, bánya-munkások) épp a pa-rashti

kultúra nyomait el-tüntetni igyekvő törek-véseknek lehetünk tanúi.

4. Szatmár (botoló, verbunk és csárdás, oláhos, cigánytánc)

Koreográfia: Végső Miklós

Szatmár

A megjelölt dialektusterület a Felső-Tisza-vidékéhez tartozik, amely magába

foglalja Szabolcs-Szatmár és Hajdú-Bihar egy részét, valamint Borsod-

Abaúj-Zemplén megye déli részét. A kötetlen, gazdag motivikájú, új stílusú verbunk és csárdás mellett itt a fejlett eszközös pásztortáncok és cigánytáncok képviselik tánckincsünk régebbi rétegeit. A Felső-Tisza-vidék az egyik leggazdagabb terület, mely a magyar tánckincs egészének értékelésében igen jelentős helyet foglal el.

5. Magyarböd (csárdás, karikázó)
Koreográfia: Richtarsík Mihály
Magyarböd

Abaúj területéhez tartozik, a Bódva és a Hernád kiszélesedő medencéjében fekszik. Táncélete és fő tánc típusai legszorosabban a Felső-Tisza-vidéki dialektushoz kapcsolják. Mivel a község északabbra fekszik, kisebb-nagyobb különbségek mutatkoznak a német telepések, a korai polgárosodás, továbbá a szlovák etnikummal való érintkezés színező hatása miatt.

Bonchidai dallamok a zenekar előadásában

6. Mezőkeszű (négyes, ritka és sűrű magyar, akasztós, szökös, csárdás)
Koreográfia: Szabó Szilárd és Németh Ildikó
Mezőkeszű

A Mezőség tánc és hangszeres zene tekintetében a legérdekesebb és legfontosabb vidéke Erdélynek. Számtalan, sok apró, vegyes lakosságú falut magába foglaló nagy terület, mely több megye találkozásánál fekszik. Ezen terület egyik községe Mezőkeszű. Táncélete nagyon régies, helyenként szinte középkori állapotokat őrzött meg. Itt még mindenki ismeri és szinte egyformán jól tudja a hagyományos táncokat.

7. Gyimes (sebes csárdás, lassú magyaros, sebes magyaros, héjsza, kettős jártatója és sírülője)
Koreográfia: Sára Ferenc
Gyimes

A Kárpátok keleti vízválasztóján túl, a moldvai lejtőn, de még a történelmi Magyarország határain belül, a Gyimesi szoros lapályán s a környező havasokban szétszóródva él a gyimesi csángók népes csoportja. A székelyek Moldva felé irányuló állandó kirajzásának egyik nem túl messzire került késői telepe. Történeti különállása, elszigeteltsége kedvezett a régiesség konzerválásának. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ez a kultúra primitív fokon maradt. Nyelvjárásuk, zenéjük, szokásaik magyaros része a csíki székelyek kultúrájához kapcsolódik, viseletük már a kárpáti román, illetve moldvai hatásoknak engedett.

Művészeti vezető:	Richtarcsík Mihály
Zenei összeállítás:	Varsányi Ildikó, Varsányi László
Színpadmester:	Krommer Rudolf
Hangmérnök:	Ing. Rečlo Richard
Fővilágosító:	RNDR. Méhes József
Kosztümtervek:	Imrik Zsuzsa, Furik Rita
Gyártásvezető:	Reicher Gellért
Igazgató:	Bárdos Gábor

Tánckar:

Balta Aranka, Csölle Csilla, Čerfanská Dagmar, Horkay Katalin, Kürth Andrea, Marczy E. Zsuzsanna, Péntek Erzsébet, Péter Timea, Takács Andrea
Erdélyi Mihály, Füzék György, Gyarmati Tihamér, Paál László, Palcsó Attila, Reicher Richárd, Richtarcsík Mihály, Ruzsik László, Szvoren Péter

Szólisták: Nagy Myrtil, Agócs Gergely

Az együttes kísérezőzenekari: Varsányi együttes, Csiholók együttes

Műszaki részleg: Füle József, Kiss Tibor, Krommer Rudolf, ing. Rečlo Richard, ,
RNDR. Méhes József

...BÁL 1993

Előszó

...egy generációnak kellett felnőnie és megöregednie ahhoz, hogy a paraszti kultúra, köztük a zene és a tánc értékei az őket megillető helyre kerüljenek: le a színpadról, újra az emberek közé. A hatvanas évek végén beindult táncházmozgalom nemcsak műfajt teremtett, de igényes előadót és nézőt is nevelt. (...) A táncnak háza lett, s a ház nem más, mint tető az együttlét fölött – itt lehet egymásra találni. Táncsal. Mi mással? Itt, a mai bálban is.

1. Széki táncok (Magyar, lassú, csárdás)

Szék a táncházak Mekkája. Egykor virágzó bányaváros, sóbányái bezárása után kétszáz évig jelentéktelen mezővárosi falu. Kétszáz évig aludt, hogy „lefújva róla a port”, csodálatos tánc- és zenevilágának köszönhetően megszülessen egy új műfaj: a táncház.

Dócze Mónika és Reicher Richárd

2. Válaszúti férfitáncok (Ritka és sűrű magyar)

Táncaink közül a motivikailag leggazdagabb legényesekben illeszkedik egymáshoz legtökéletesebben a tánc és a zene. Így van ez a formailag egyszerűbb válaszúti sűrű és ritka magyar esetében is.

3. Székelyföldi táncok (Lassú csárdás, forgatós, szöktető)

Az Erdély délkeleti részén elterülő Székelyföld táncai nem olyan archaikusak, mint az erdélyi szórványmagyarságé, a vidék gyorsabban igazodott a polgárosultabb területekhez. Jellemző férfitánc a székely verbunk és legismertebb páros tánc a forgatós. Legváltozatosabb táncrendje a maros-menti.

Kalotaszegi román forgatós
Čertanska Dagmar és Héglő Dusan

4. Kalotaszegi muzsika

5. Kalotaszegi magyar és román táncok (Méraí cigányverbunk, csárdás, román forgató, ritka és sűrű legényes, szapora)

Hogy mennyire gazdagító, egymást tápláló lehet két szomszédos nép kultúrája, arra jó példa a közismert Kalotaszeg román és magyar tánc kultúrája.

A motívumok hasonlósága mellett mégis két külön, egymás mellett jól megférő „világ” alakult ki a vidéken.

6. Táncszünet, szivarszünet

– kiáltja el magát Fodor (Neti) Sándor primás két „pár” között. A bál ezzel szünetel. Ki-ki párjával pihen, ki-ki legénykedő, duhaj jókedvében nótázik és iszogat. Mint ma... a BÁLban.

7. Fennsíki táncok (Rátócska, karéj, Vasvári, tréfás verbunk)

Borzovát és Szilicét, a történelmi Gömör vármegye két faluját sem kerülték el a verbuválások. A toborzás korántsem vidám kimenetelét feledteti a falu legényei által lakodalomban járt tréfás verbunk. A verbuváló káplár szerepét betöltő vőfély rigmusokkal toborozza a legényeket. A toborzás, „felcsapás” után következik a legények „kiképzése” a növekvő létszámú, kígyózó labirintustáncban.

Válaszúti legényes

8. Táncok Čierny Balogból (Cifrovačka, odzemok, karičky, párový)

A Felső Garammente (Horehronie) peremén elterülő falu szlovák táncait először a Szlovákiai Táncbáztalálkozóon ismerhették meg a magyar táncbázasok. A műsor alkotói pedig az általuk már tapasztalt megismerés élményét szeretnék megosztani a szlovák vidék, bár nem jellemző, de hagyományait őrző falujának táncaival.

9. Ipolymenti táncok (Verbunk, lassú és friss csárdás, juhásztánc)

Bár 1928-ban Kodály Zoltán még dudaversenyt rendezett Ipolyságon, az Alsó Garammente és a Palócföld között elterülő Ipolyvidék a kutatók által egyik legjobban

elhanyagolt terület. A vidék táncainak, zenéinek feltárása máig úttörőmunkának számít. Talán éppen ezért saját kutatásaikból merítettek az alkotók és a szereplők is.

10. Gömöri muzsika

11. Somogyi táncok (Lassú csárdás, kanásztánc, friss csárdás)

A mutatványos fegyvertáncokat a magyarság pásztortáncaiban őrizte meg. Köztük a Somogyra legjellemzőbb kanásztáncban, a földön keresztezett botok, vagy más fegyvert utánzó eszközök körüli táncolás dramatikus változatát őrizte meg a vidék. Férfitáncaink legrégebbi rétegét képviselik e táncok, a néhai hajdútáncok utódai.

Koreográfia: Hégli Dusan (1,2,3,5,8,9)
Richtarcsík Mihály (7)
Németh Ildikó és Szabó Szilárd (11)

Zene: Varsányi Ildikó (1,2,3,5,7,8,9), Németh Ildikó és Szabó Szilárd (11)

Zenei összeállítás: Varsányi Ildikó

A műsort rendezte: Hégli Dusan

Művészeti vezető: Hégli Dusan

Színpadmester: Krommer Rudolf

Hangmérnök: Erdélyi Mihály

Fővilágosító: RNDr. Méhes József

Kosztümtervek: Čertanská Dagmar, Méry Margit, Furik Rita

Kivitelező: Čertanská Dagmar

Producer: Reicher Gellért

Igazgató: Bárdos Gábor

Tánckar:

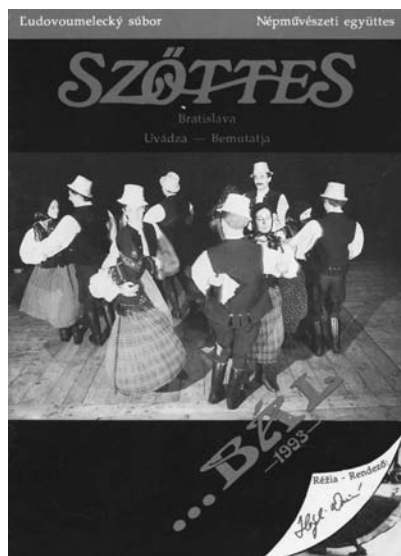
Balta Aranka, Čertanská Dagmar, Demecs Katalin, Dóczé Mónika, Horkay Katalin, Nagy Myrtil, Péntek Erzsébet, Péter Tímea, Szigeti Mónika

Bitter Péter, Füzék György, Hégli Dusan, Konkoly László, Oláh Attlia, Paál László, Reicher Richárd, Ruzsik István, Ruzsik László, Ruzsik Péter, Szvoren Péter

Ének: Nagy Myrtil

Az együttes kísérőzenekarai: Varsányi zenekar, Csiholók zenekar

Műszaki részleg: Erdélyi Mihály,
Füle József, Holop Zsolt, Krommer Rudolf,
RNDr. Méhes József, Nagy Melinda

A műsorfüzet címlapja

Vďačný som (...) aj za pozoruhodnú choreografiu Mihálya Richtarcsíka. Vo chvíli, keď nastúpili Tance z Poiplia (Ipolymenti táncok) a Ludová hudba z Gemera (opäť vynikajúca Ildikó Varsányiová a jej zoskupenie), aj tanečníci ako keby sa našli. (...) A ešte čosi: bolo by priam hriechom neupozorniť na nevšedný spevácky prínos Myrtíl Nagyovej. Jej balady a spevy s kapelou boli umeleckým zážitkom umocňujúcim dojem z vystúpenia súboru Szóttos.

Slovo Szóttos možno preložiť ako „utkané“. A ja dodávam – premiéra tohto súboru bola ako vyšitá.

Svetozár Švehlák: Maďarský „Bál“ v Opere Slovenského národného divadla
(Národná obroda, 1993)

Hégli Dusan: A rendezésben arra törekedtem, hogy érzékelhető legyen az egyes képeket összefogó vezérfonal, hogy legyen kellőképpen látványos a produkció, s hogy a nézőkre olyan hatással legyünk, hogy ténylegesen bálban érezzék magukat, s maguk is majdhogynem a táncmultság részesei legyenek. A színpadon ugyanis minden együtt lesz, ami egy bálban történni szokott: a szórakozás, a duhajkodás, a legénykedés, a pihenés – a lassú és a gyors tánc. A néptánc bemutatásának azt a formáját választottam, ami nem egyszerűen motívumokat vonultat fel, a táncosokat sorba, körbe, háromszögbe állítva – ebben az esetben csak a népviselet különböztetné meg produkciónkat a sikerhajhász revüműsoroktól. A néptáncnak a hangulatát szeretnénk visszaadni. (...) Ezt próbáljuk most mi ezzel a műsorral érzékeltetni, megközelíteni, mert hiszen autentikus néptánc véleményem szerint nincs, viszont közelebb kerülhetünk hozzá, megközelíthetjük. (...)

Az egész Kárpát-medence anyagából merítettünk, sőt, még szlovák és román táncok is bekerültek az összeállításba. Az összefüggést a táncház univerzalitása adja. (...) A műsor címe akár „Táncház” is lehetett volna, de legtöbb helyen a bál megnevezés ismertebb. Még szlovákul is ez a neve a táncmultságnak.

Ferenczi Éva: A Szóttos a Szlovák Nemzeti Színházban (Szabad Újság, 1993)

Hégli Dusan, Richtarcsik Mihály, Németh Ildikó és Szabó Szilárd koreográfiái nem próbálnak mindenáron üzenetet, mondanivalót közölni, ezek inkább bemutató jellegű táncok. Életízűbb az egész attól, hogy a táncosok, ha éppen nem táncolnak is, ott vannak a színpadon, üldögélnek, beszélgetek, természetes résztvevői a műsornak.

A „Bál” tehát egy megkoreografált, helyére tett dolog, mindenféle sallangok és „kicsinált”, kiművelt feldolgozások, erőltetett eszmei mondanivalók nélkül. Ha mégis üzenetet, mondanivalót keresünk benne, az a természetesség lehetne. Itt a táncos nem más ember, amikor kilép a színpadra, nem szerepel, nem „előadja magát”, hanem mulat. Persze mindezt egy színpadi formán keresztül, amit azért mégiscsak meg kell tartani.

Klein Melinda: A Szóttos Budapesten (Hét, 1994)

Hégli Dusan: A különböző kárpát-medencei táncanyagokból van felépítve a táncrend. A cím három ponttal kezdődik, mellyel jelezni szeretnénk volna, hogy bárhol megvalósulhat egy ilyen bál. Ennek aztán lehetnek vendégei is – a mi esetünkben a Čierny Balog-i táncosok –, akik behozzák a hangulatát a szomszéd nép táncainak. (...)

Ahhoz, hogy az ember verset írjon, ismernie kell az ábécét. Szeretném tehát, ha a táncosaim ismernék a néptánc minden elemét, s egy bizonyos szintre eljutva már a hiteles előadásmódon túl gondolatokat is tudjanak majd közvetíteni. Ez igazából már életforma, és sok ismeretet követel. Egymástól hatszáz kilométer távolságban születő táncokat a táncolók életvitele nagyban különbözött egymástól, így a hangulati elemek is másképpen kerültek a sorrendbe.

Ha térképen kijelölnénk a táncok lelőhelyeit, egy szép ívet kapnánk a Kárpátok tövében egészen le Somogyig. Van ebben román tánc, magyar tánc, cigány és szlovák tánc.

Dusza István: Kárpát-medencei táncok (Új Szó, 1993)

RÉGI SZOKÁS SZERINT

(Bodrogtől Csallóközig)

1995

Műsor:

Cigánybotoló (Kaposkelecsény)
Bodrogtői táncok (gúnározás,
friss csárdás, botos, oláhos,
„magyar szóló“, konyhatánc, lassú
és friss csárdás)

Parnói szlovák táncok (čardáš,
verbunk, čerkaný, čapáš, čardáš)
Magyarbódi táncok (friss csárdás,
lassú csárdás, karikázó)

Vasvári és frisse – Medvesalja
(páros vasvári verbunk)

Táncok a szilicei fensíkről

(hallgató, lassú csárdás, fox, friss, Vasvári verbunk)

Gömöri pásztorbotoló (hallgató és botoló)

Zoboralji táncok („ritka árpa“, csárdás)

Ipolyvidéki táncok (verbunk, „dudatánc“)

Eszközös táncok (Ipolybél-juhásztánc, Kéménd-
kanásztánc és söprűs tánc, Vásárút-üveges,

Tardoskedd-váskatánc)

Tardoskeddi verbunk és „kettes“

Jókai polgári táncok (francia négyes, padegatta,
sétapolka)

Tardoskeddi „guggolás“ (friss csárdás)

Tánckar:

Bakó Katalin, Balta Aranka, Bertalan Elvira, Bitter
Péter, Čertanská Dagmar, Dóczé Mónika, Fodor

Mónika, Füzek György, Hégli Dusan, Konkoly
László, Kósik Andrea, Nagy Péter, Nagy Myrtil,
Oláh Attila, Péter Tímea, Reicher Richárd, Ruzsik

László, Szigeti Mónika

Zenei kíséret:

Lakatos Róbert és zenekara

Koreográfiák:

Hégli Dusan(1,3-13), Péter Zsolt(2)

Zenei szerkesztés:

Lakatos Róbert (2-7,10-13), Varsányi Ildikó(8)

Kosztümtervek:

Čertanská Dagmar

Műszaki munkatársak:

Füle József, Herczog Zsolt, Holop Zsolt,
Krommer János, Krommer Rudolf

Hangmérnök:

Herczog Zsolt

Magyarbódi táncok

Parnói szlovák táncok
Konkoly László (Konki)
és Balta Aranka

Fővilágosító:	Holop Zsolt
Színpadmester:	Krommer Rudolf
Szervezőtitkár:	Reicher Gellért
Művészeti vezető:	Hégli Dusan

Jókai plogári táncok
Bitter Péter és Dóczé Mónika

A műsorból talán valakinek hiányzik a más együttesektől megszokott csillogás, a pompa, de az alkotónak ez nem is célja. A felszín helyett itt a tánc, a zene, a dal és a viselet beszél – és nagyon mélyről, és nagyon alaposan. Ismereteim szerint Szlovákiában ez az első műsor, amely ily módon mutatja be a magyarlakta terület gazdag kincsestárát. (...)

Hégli Dusan igen jó arányérzéssel kezeli az úgynevezett „szabad táncot” a hagyományos koreográfiai elemekkel. Mindig az az érzésünk, hogy egy jó mulatságban vagyunk, ahol kibontakozhatnak az egyének, de nem annyira, hogy az a rendezetlenség hatását keltené. (...)

Ez a műsor ilyen formában nem jöhetett volna létre, ha nincs ilyen tánckara az együttesnek. A tánckar döntő része hosszú évek óta dolgozik a Szóttésben, és mára beérett. Olyannyira, hogy hitelesen, minden modorosság nélkül tudja közvetíteni az eredeti táncanyagot, betartva a stílusjegyeit és hangulatát, és ami a legfontosabb, hozzá tudja tenni a maga egyéniségét. (...)

Ki kell emelnem a tánckarból Hégli Dusan, aki ebben a műsorban táncosként is remekelt, valamint Füzek Györgyöt és Oláh Attilát, akiknek előadásmódja kivált a tánckar egyébként magas szintű teljesítményéből.

Lakatos Róbert és barátai teljes összhangban (minőségben, hangulatban egyaránt) kísérték a táncokat, habár a kíséret szó kicsit sántít, hiszen zenéjük és jelenlétiük jóval túlhaladta a kísérő funkciót. (...)

A látvány nélkülözhetetlen része a viselet. Čertanská Dagmar (aki a tánckar tagja) ugyancsak jó érzékkel ötvözte az eredeti viseleteket a saját maga készítette színpadi kosztümökkel.

Richtarcsik, Mihály: Csendes jubileum (Új Szó, 1996)

Je to vskutku tanečné divadlo prezentujúce rôzne lokálne a regionálne štýlové znaky. Prelínaním však vytvárajúce pohybovo-hudobne-výtvarne pôsobivý scénický celok. Nový premiérový program súboru Szóttés je lákavý a dobrý. Iste sa stretne s diváckym ohlasom.

Svetozár Švehlák: Maďarský koncert v Hviezdoslavovom divadle (1995)

„HACACÁRÉ...”

2000

A Szóttes Kamara Néptáncgyűttes évek óta markánsan és következetesen mutatja be színpadon a magyar ember lelkének és táncbéli magatartásának sajátos ízét. Táncosai végtelen kitartással, alázattal és igényességgel igazi elkötelezettjei választott „szakmájuknak”. Szaktudásukkal, egyéniségükkel méltóképpen képviselik és közvetítik a letisztult autentikus paraszti kultúrát.

Ez a műsor nem akar, és nem is keres direkt módon mondanivalót, nem tartalmaz koreográfiai leleményt, csak kaput nyit múltunk felé, hogy más ember, a néző is közvetett módon részesülhessen a közvetlen táncélményben, emberi tartásban, hevületben. A természetesség, a szépség, a hiteles táncstílus ma már nem olyan nagy divat, de mi csak ennyit szeretnénk:

Együtt táncolni, énekelni, újraalkotni és így módon tartani egymásban a lelket!

Pozsony, Új Színpad,
2000. november 30.

1. Mezőkölpényi táncok (jártató, korcsos, cigánycsárdás)

Koreográfia: Németh Ildikó–Szabó Szilárd,

Zene: Koncz Gergely

2. Mezőkeszűi táncok (ritka magyar, négyes, lassú cigánytánc, szökös, sűrű csárdás)

Koreográfia: Németh Ildikó–Szabó Szilárd,

Zene: Koncz Gergely

3. Bonchidai táncok (Román forgató és sűrű csárdás)

Koreográfia: Nagy Myrtil–Konkoly László, Zene: Lakatos Róbert

4. Bonchidai násznagykísérő és ritka magyar a zenekar előadásában

5. Széki táncok (sűrű és ritka tempó és verbunk)

Koreográfia: Németh Ildikó–Szabó Szilárd, Zene: Koncz Gergely

Kalotaszegi legények

6. Magyarlapádi leánytánc

Koreográfia: Bodó Bán

Enikő

7. Bogártelki táncok

(legényes, csárdás és szapora)

Koreográfia: Németh

Ildikó–Szabó Szilárd

Zene: Lakatos Róbert

Magyarlapádi leánytánc

8. Dél-Alföldi táncok (lassú és friss csárdás, leányoláhos)

Koreográfia: Németh Ildikó–Szabó Szilárd

Zene: Havasréti Pál

9. Eleki román táncok (lunga, mininteau, tiganeasca, ardeleana)

Koreográfia: Németh Ildikó–Szabó Szilárd

Zene: Koncz Gergely

10. Régi tiszakóródi zsidó zene
a zenekar előadásában

11. Öcsödi cigánytánc

Koreográfia és zene: Oláh Attila

12. Rimóci táncok (sarkantyús, lassú és friss csárdás)

Koreográfia: Németh Ildikó–Szabó Szilárd

Zene: Lakatos Róbert

13. Rétközi táncok (juhászbotozó, ajaki karikázó, lassú és friss csárdás)

Koreográfia: Németh Ildikó–Szabó Szilárd

Zene: Koncz Gergely

Öcsödi cigánytánc – Oláh Attila (Nyuszi) és Füzék György

Tánckar:

Balta Aranka, Bertalan Elvira, Dóczé Mónika, Hlavaty Krisztina, Magyarics Tímea, Méhes Katalin, Nagy Myrtil, Péter Tímea, Rémes Éva, Süveg Tünde, Tárnok Irénke, Buday György, Füzék György, Konkoly László, Magyarics Attila, Oláh Attila, Sztresnyák Gábor, Tolnai Szabolcs

Zenei kíséret:

Erdei Attila, Farkas Róbert, Hanusz Zoltán, Koncz Gergely, Lakatos Róbert, Lelkes Tibor, Liber Endre, Romháti Krisztián, Takács Ádám

Koreográfiák:

Németh Ildikó, Szabó Szilárd, Bodó Bán Enikő, Nagy Myrtil, Konkoly László,
Oláh Attila

Zenei szerkesztés:	Koncz Gergely, Lakatos Róbert
Kosztümtervek:	Nagy Myrtil
Színpadmester:	Krommer Rudolf
Műszaki részleg:	Krommer Rudolf, Krommer János
Szervezőtitkár:	Reicher Gellért
Tánckarvezető:	Nagy Myrtil, Konkoly László
Műsor rendezője:	Németh Ildikó, Szabó Szilárd

Rimóci táncok

Táncol egy pár, aztán kettő, három... erősödik a fény, fokozódik a hangulat a színpadon... Egyre gyakrabban és hangosabban csattannak a tenyerek a nézőtérén. Egyre jobban tombol a közönség...

A Szóttes Kamara Néptáncegyüttes „Hacacaré...” című új műsorával november 30-án a Nová Scéna színpadán Pozsonyban nem okozott meglepetést: ismét sikert aratott.

A tánckar „magja”, az az öt páros, akire az egész műsor épül, 9-11 éve táncol a Szóttesben, táncuk az óbor jegyeit viseli magán: kiforrott, magabiztos. Szállóigévé vált köztük, a érzékeltetni is tudják a színpadról is, amit egyik társuk, a szólóénekes és koreográfus szerepben is kitűnt Nagy Myrtil mondott: „A néptánc az a műfaj, amit nemcsak lábbal táncolnak, hanem ésszel és szívvel is.”

A Lakatos Róbert vezette zenészek, Erdei Attila, Farkas Róbert, Koncz Gergely, Liber Endre és Romhádi Krisztián játéka nagyban hozzájárult a tánckar sikeréhez.

Csanaky Eleonóra: „Tartani egymásban a lelket!” (Szabad Újság, 2000)

Eleki táncok

A mozgás pontos elsajátítása és tolmácsolása mellett a táncokat élték is az előadók. Előadásukkal állandóan lekötötték a nézők figyelmét, lélekben maguk mellé emelték őket. Tették ezt azzal is, hogy kamaraegyüttes lévén mindannyian szólista szinten formálták meg a szerepüket. Kiemelni közülük bárkit is nagyon nehéz, de mégis megilleti ez a régtől táncolókat: Nagy Myrtilt, Balta Arankát, Péter Tímeát, Füzék Györgyöt, Konkoly Lászlót és az öcsödi cigánytáncot megalkotó-előadó, annak zenéjét komponáló-előadó Oláh Attilát. A darab mestermű, egy gyöngyszem.

Takács András: Harminc éve töretlenül! (Új Szó, 2000)

JÖJJENEK A LAGZIBA!

2003

Putz Éva: A kolonyi lagzi (részlet)

„A színjátékszerű lakodalmas szokások alapszerkezetében a falu jelene és a jelenét meghatározó, kialakító múlt tükröződik. Erre az alaprétgre épül fel a vajúdó jelen gazdagságának és hiányának, az élet örömének és fájásának emberies szép vonaglása. A lagziban a falu hitének nagy ereje, munkaeredményének dacos megmutatása, jelenének, jövőjének viharzó vidámsága vagy sivár ősi sírása buggyan fel jóízű kortyokban vagy kacajos, anyás könnyekben. A föld nagy elhivatottsága bizodalmos tudatának, a fogyó föld okozta döbbenetnek, a kitaszítottság fojtottságának megélemedett meséskönyve a lagzi.“

A műsorfüzet címlapja

Műsor:

1. Most vagyunk víg indulóba...

Zoboralji tánczok (vonulás, lassú és friss csárdás)
„A templomból kijöve a templom előtti téren tánczra kerekedik a násznép. Néhány csárdást eljárván, a vőlegény násznagya visszaadja a menyasszonyt szüleinek. A templomi esküvő után a násznép két részre oszlik, a vőlegény a maga vendégeivel a saját házához megy vissza, a menyasszony pedig a nyoszolyókkal az apja házához. Az estéli lakomáig való időt néhol a násznép a korcsmában tölti vagy hazaszéled, de a legtöbb helyen mindkét háznál külön ebéd van.“

2. Édesanyám, rám virradt már az a nap...

Zoboralji menyasszony-búcsúztató

„A menyasszony vendégei a menyasszony házánál mulatnak tovább. Ezt nevezik siratónak, ilyenkor kezdik sajnálni a menyasszonyt, annak háza népét és minden otthagytott jószágát. Elbúcsúztatják a menyasszonyt atyjától, anyjától, testvéreitől, atyjafiatól, leánypajtásaitól. Csak iddogálnak, s csendes az egész ház, mert a tulajdonképpeni lagzi a vőlegénynél van.“

Ipolymenti verbunk
Kusy Ferenc és Bayer Péter

3. A menyasszony két orcája...

Ipolymenti tánczok (verbunk, karéj, lassú és friss csárdás, gólya, tapsos)

„A vőlegény házánál megered a táncz és folyik a nagy készülődés a lagzira. A vőlegény vendégei mind igyekeznek segíteni, ahol és amiben csak lehet, mert nagy tisztességnek tartják, ha a lakodalmas háznál segédkezhetnek. Az asszonyok ezalatt sütnek, főznek, de a borról gondoskodni és azt palackokba húzni a férfiak dolga. Délután fölkerelkedik az egész vőlegényes ház és zeneszó mellett a menyasszonyos házhoz vonul, hogy végleg elvigyék a menyasszonyt.“

4. Menyasszonyunkat kiadni szíveskedjék...

Tardoskeddi tánczok (szinala, lassú és friss csárdás)

„A vőlegény násznagya képletes beszédben kikéri a menyasszonyt a szülőktől. A menyasszony násznagya, mintha semmiről sem tudna, tréfás kötekedést provokál. A kikérő követségnek arra is kell vigyáznia, hogy valami csúfságot el ne kövessenek rajtuk. A násznagy a búcsúztató végén eljárja a menyasszonnyal a búcsútáncot, végül az egész násznép táncol egyet, azután megindulnak a vőlegény háza felé.“

5. Reszeld czigány a fádót...

Csallóközi polgári táncok

„A menyasszony átvétele után a násznép zeneszóval énekelve, tánczolva elkíséri a fiatal párt a vőlegény lakására. Útközben több helyen megállnak s eljárák a stációtáncot. A menet elég zajos, nagy a zenebona s minden épkézláb ember kiszalad a kapuba csudálkozni. Durrog a pisztoly, pattog az ostor, ihuznak a lányok, kurjongatnak a legények s örül-vígad mindenki, a nagybőgős pedig eszeveszetten vonyógoz.“

6. Induljon a víg dus...

Rimóci táncok

Rábaközi táncok (dus, lassú és friss csárdás)

„A vőfély engedélyt kér a belépésre, kéri a vőlegény szüleit, fogadják be lányuknak a menyasszonyt. Általában különböző cselekményekkel igyekeznek a menyasszony ügyességét, szerencsáját, boldogulását a gyermekáldást megjósolni, illetőleg biztosítani. A beköszöntő és befogadó versek után mindjárt tánczba kell állnia.“

7. Az éjszaka álmomban...

Rimóci táncok (sarkantyús, lassú és friss csárdás)

„A vacsoráig az időt tánczczal, dallal, játékkal töltik. Az ételek feltálalásáig áll a táncz, nótá és borozás.“

8. Kedves egészségükre kívánom!

Csárdás menet Vásárútról

„Vacsora közben, a vőfélynak minden fogásnál rigmust kellett mondania a tehetségéhez mérten tréfával, mókával, dallal gondoskodni a násznép mulattatásáról. A lakomát az örömkalács megszegése fejezi be. Most kezdődik a menyasszonyfektetés. A cigány ráránt a fektető nótára, a násznagy pedig három szál gyertyát fog az újjai közé és a nótá szövegét elénekelve, a menyasszonyt felvezetik a padlásra vagy a kamrába s leveszik fejéről a koszorút.“

9. Jaj pártám...

Ipolyvarbói pártaköszöntő

„Szokásos az úgynevezett pártafelköszöntés, melyet a menyasszony a kontyolás előtt elmond, sőt gyakran elénekel. A nyoszolyók és a menyasszony leteszik koszorúikat és nyoszolyóasszonyok kontyba teszik a fiatal menyecske haját, s be is kötik a fejét. Ezzel a szertartással veszik fel a menyecskét az asszonyok közösségébe.“

Ipolyvarbói pártaköszöntő

10. „Megdöglött a lagzi“

Kartali táncok (lassú és friss csárdás, mars)

„Avőfély miután bevezette és bemutatta a menyecskét, elindítja a menyasszonytánczot. A menyasszonytáncz után következik néhol a menyasszonyporkolás, másnap pedig az avatás. A lakodalmasok járvák a csárdást, kivilágos kivirradtig. A hivatalos lakodalomnak végére érve felszolgálják a takarodólevest és az asszonyok kását kanállal döfködik a mulató, távozni nem akaró vendégeket. A násznagy földhöz vág egy fazekat s kijelenti, hogy: Megdöglött a lagzi! Akinek még mindig maradhatnékja van, azt bemeszelik, vagy ha többen vannak, kifüstölik őket. Az így keletkezett maró füsttől aztán megindul még a legkitartóbb vendég is, mert különben befűna, mint a kis liba a tojásba.“

A műsor rendezője: Nagy Myrtil, Konkoly László

Művészeti vezető: Németh Ildikó, Szabó Szilárd

Tánckar:

Balta Aranka, Bognár Zsuzsanna, Érdi Borbála, Csernák Annamária, Hlavatý Krisztina, Kuklis Katalin, Nagy Myrtil, Papp Zsuzsanna, Rémes Éva, Sztresnyák Éva, Bayer Péter, Baranyovics Borisz, Frivolt György, Füzek György, Konkoly László, Kusy Ferenc, Paál Sándor

Zenei kíséret: Cseh Sándor, Cseh Tamás, Hanusz Zoltán, Lakatos Róbert, Lelkes Tibor, Alsóbodoki rezesbanda

Kosztümtervek: Nagy Myrtil

Színpadmester: Krommer Rudolf

Műszaki részleg: Krommer Rudolf, Krommer János, ifj. Krommer János

Szervezőtitkár: Reicher Gellért

A műsor tíz tételbe sűrítve ábrázolja a magyar lakodalom látványos eseményeit. A szerkesztők-rendezők bátran éltek a jelzések adta lehetőségek alkalmazásával is, és így sikerült úgy megjeleníteniük a jeles, hagyományokban és eseménysorokban nagyon gazdag egyéni, családi és faluközösségi életpillanatot, hogy megszabadulhattak az esemény folyamatosságát megtörő, megszakító, lassító lakodalmi jelenetek műsorba építésétől. Így válhatott pergővé, sodróan magával ragadóvá az előadás.

Igen nagy erővel bír a bevezetőben és az egyes jelenetek között elmondott felvezető, hangulatismertető, múltat megjelenítő narrátorszöveg. Tartalma mellett, külön kiemelés érdemel a mesélő személye.

Takács András: Tíz tételben a magyar lakodalom (Új Szó, 2003)

A Szóttes erőssége továbbra is a kiváló énektudás. A hivatásos együttesek is megirigyelhetnék, ahogy a lányok és a fiúk szólóéneke megszólal. A zenekari kíséret pedig remekül illeszkedik az együttes „érzésből”, s nem csak betanulásból táncoló egyéniségeihez. A Cseh testvérek zenekara, kiegészülve Halmos Attilával, a szatmári és gömöri dallamok specialistájával, ezen az estén igazi lakodalmi hangulatot teremtett.

A koreográfusok (...) különleges hangulatot adtak a műsornak az alsóbodoki fúvószenekar meghívásával. A tíz „trombitás” és a dobos a zoboralji táncok zenei kíséretét biztosította.

Záhonyi András: „Ha gyűnnek - lesznek, ha hoznak – esznek” (Új Szó, 2003)

Ipolymenti karikázó

SZÓTTES-EST

2006

Székelyföld és Kis-Küküllő mente legszebb táncai és dallamai

PROGRAM

1/ Pacalkai román táncok

- a. Purtata
- b. Invirtita
- c. Haidau
- d. Hategana

2/ Nyárádmagyarósi táncok

- a. Jártató
- b. Forgatós
- c. Szökös

3/ Nagysajói muzsika

4/ Ádámosi asztali nóták

5/ Magyarszentbenedeki táncok

- a. Csárdás
- b. Szegényes
- c. Pontozó

6/ Magyarlapádi kapcsos

7/ Désfalvi cigány táncok

- a. Székely verbunk
- b. Pontozó
- c. Csárdás
- d. Oláhós
- e. Sűrű csárdás

8/ Péterlaki tánczene

9/ Marossárpataki dalok

10/ Marossárpataki táncok

- a. Sebes forduló
- b. Verbunk
- c. Korcsos
- d. Cigánycsárdás

Pacalkai táncok - Üрге Ági, Kapczy Ildikó,
Üрге Mátyás, Sztresnyák Éva, Dálnoky Julianna és
Magyarics Attila

Magyarszentbenedeki táncok - Kuklis Katalin,
Üрге Mátyás, Bognár Zsuzsanna és Konkoly László

Koreográfusok: Németh Ildikó–Szabó Szilárd (1,5), Oláh Attila–Balta Aranka (7),
Konkoly László–Balta Aranka (2,10), Bodó-Bán Enikő (6)

Zenekar: Németh Dénes (hegedű), Takács Ádám (hegedű), Hanusz Zoltán (brácsa),
Lelkes Tibor (nagybőgő, tangóharmonika), Szabó Dániel (cimbalom)

A műsort összeállította: Konkoly László

Cigánycsárdás – marossárpataki táncok

A zenekar Lakatos Róberttel kiegészülve

”... S TETTÉK SZÉPEN, FIGURÁSAN”

2007

Táncok a történelmi Abaúj-Torna és Zemplén vármegyékből

ABAÚJ-TORNA VÁRMEGYE

1. Szepsi cigány táncok (mai városi cigány folklór)

- hallgató
- lassú és friss csárdás

2. Hallgató, györkei verbunk és friss csárdás (Potta Géza repertoárjából)

3. Magyarbódi táncok

- karikázó
- lassú és friss csárdás

ZEMPLÉN VÁRMEGYE

1. Zempléni szlovák dallamok

2. Zempléni szlovák táncok

- Čerkaný a cifrovaný, Juraj Šaffa tánca
- zamutovi verbunk
- parnói csárdások

3. Bodroközi táncok

- hallgató, pásztorbotozó, oláhok, magyar szóló
- szirénfalvi kapuzó
- konyhatánc
- lassú és friss csárdás

Műsort összeállította: Konkoly László

Koreográfiák: Balta Aranka (6), Konkoly László (3, 5 – čerkaný, 6) Vladimír Michalko (5), Nagy Myrtil (3, 6 – kapuzó), Oláh Attila (1)

Zenei szerkesztés: Hanusz Zoltán

Tánckar

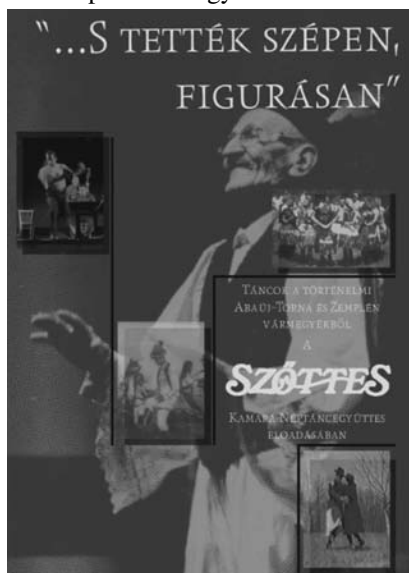
Balta Aranka, Bárdos Judit, Bognár Zsuzsanna, Brezovsky Erika, Érdi Borbála, Gordon Csilla, Imre Borbála, Kapczy Ildikó, Konkoly Annamária, Nagy Myrtil, Ürge Ági, Bayer Péter, Frivolt György, Füzék György, Lovász Gergely, Konkoly László, Kusy Ferenc, Ürge Mátyás

Zenekar

Németh Dénes, Takács Ádám – hegedű, Hanusz Zoltán – brácsa, Lelkes Tibor – bőgő, Szabó Dániel – cimbalom

Kosztümök: Balta Aranka

Műszaki részleg: Krommer János, ifj. Krommer János, Krommer Rudolf, Papp Zoltán

Zempléni szlovák táncok
Lovász Gergő, Frivolt György és Kusy Ferenc

Szepsi cigány táncok
Balta Aranka, Imre Borbála és Bayer Péter

Bodroközi táncok

BIBLIOGRÁFIA

Újságcikkek, kritikák, interjúk:

- (b-k): *Szóttesek a Szóttesről*. Új Szó, 1985. 10. 21., 4. p.
- (sz-ó): *Bál a Nemzetiben*: Vasárnap este: Szóttes-bemutató. Új szó, 1993. 5. 15., 4. p.
- (-ó -ő): *A pozsonyi Szóttes missziója*. Új Magyarország, 1992. 8. 11., 11. p.
- Bárány János: *Milyen színes a Szóttes?*, avagy, Szeretik-e a népművészetet a mai fiatalok? Ifi, 2000. 8. sz., 10. p.
- Csák István: *Vivát, Szóttes!* Hét, 1982. 45. sz., 7. p.
- Csanaky Eleonóra: „*Hej, révész, révész...*” Hét, 1985. 15. sz., 4-5. p.
- Csanaky Eleonóra: *Mi újság a Szóttesben?* Hét, 1988. 19. sz., 6-7. p.
- Csanaky Eleonóra: „*Tartani egymásban a lelket!*”: harminc éve szereti a közönség a Szóttest. Szabad Újság, 2000. 50. sz., 9. p.
- Csernák Annamária: *Egyszóval eufória*. Új Szó, 2007. 8. 24., 8. p.
- Dusza István: *Kárpát-medencei táncok*: Bemutató előtti beszélgetés Héglí Dušannal, a Szóttes vezetőjével. Új Szó, 1993. 5. 11., 5. p.
- Dusza István: *A Szóttes, az újságírói etika és a szabadság terhei*: Valaki mindig feltálla egy-egy meglepetést a törzsasztalra. Új Szó, 1995. 11. 15., 9. p.
- Dusza István: *Régi szokás szerint: magad uram, ha szolgád nincsen*: A Szóttes Kamara Néptáncgyűttes támogatásra kéri a vállalkozókat és magánszemélyeket. Új Szó, 1998. 2. 20., 9. p.
- Dusza István: *Szemérmes koldusnak üres a tarisznyája*: Néhány gondolat a Szóttesről és a támogatásokról. Új Szó, 1998. 2. 25., 9. p.
- Ferenczi Éva: *A Szóttes a Szlovák Nemzeti Színházban*: Egy bemutató margójára. Szabad Újság, 1993. 5. 15., 5. p.
- Ferenczi Éva: *Felvidéki táncokkal az óceán partján*: A latinoknál otthon éreztük magunkat. Szabad Újság, 1995. 33. sz., 11. p.
- Ferenczi Éva: *Szóttes: Táncoló koldusok telt házak előtt. Hogyan tovább, Csevadok?* Szabad Újság, 1996. 13. sz., 11. p.
- Gágyor Péter: *Bemutató előtt*. Új Szó, 1970. 6. 9., 4 p.
- Gál György: *Remekelt a Szóttes*. Új Szó, 1985. 4. 26., 6. p.
- Galán Géza: *Régi szokás szerint – a színpadon, új szokás szerint – azon kívül*: Szóttes-bemutató Pozsonyban. Új Szó, 1995. 6. 29., 7. p.
- Gömöri Kovács István: *A tűznek nem szabad kialudni!* Hét, 1979. 39. sz., 7. p.
- Grendel Ágota: *Az Apró Szóttes*. Nő, 1982. 35. sz., 17. p.
- Gruska Viliam: *Tvorivé hľadanie cesty a zmyslu*: Úspešné hľadanie a nachádzanie skutočných hodnôt ľudovej kultúry národnosti. Rytmus, 1982. 3. sz., 12-13. p.
- Gyökeres György fotóriportja: *A Szóttesbe mentem...* Hét, 1989. 46. sz., 6-7. p.
- Holop Zsolt: *Semmi sem biztos, csak az, hogy ki tudja...* Portugália után a Szóttes. Új Szó, 1995. 8. 10., 7. p.
- Holop Zsolt: *Portugál szóttes*. Új Szó, 1995. 8. 24., 10. p.
- Holop Zsolt: *Szóttes-siker Körmenden*. Új Szó, 1996. 5. 30., 6. p.
- Holop Zsolt: *Forog a Szóttes-film*: Csodák csodájára a fellépéseink száma egyáltalán nem csökkent. Vasárnap, 1996. 23. sz., 12. p.
- Karsay Katalin: *Báli forgatagban*. Nap, 1993. 22. sz., 18-20. p.

- Klein Melinda: *Folklorissic park?: A 25. évforduló elé...* Heti Ifi, 1994. 5. sz., 21. p.
- Klein Melinda: *A Szóttés Budapesten*. Hét, 1994. 16. sz., 3. p.
- Klein Melinda: *Mi újság a Szóttésnél?:* Reicher Gellért: „Az együttes abból él, amit sikerül összetételcolnia...” Vasárnap, 1997. 50. sz., 12. p.
- Klein Melinda: *Kilátástalan helyzetben?:* Február 23-án meghívott vendégek láthatják a Szóttés műsorát. Vasárnap, 1998. 6. sz., 12. p.
- Klein Melinda: *Komoly elismerésnek számít: harmadszor is kiváló minősítést szerzett a Szóttés Kamara Néptáncgyűttes*. Új Szó, 2000. 6. 24., 14. p.
- Kocsis Aranka: *25 éves a Szóttés, de lesz-e valamikor 26 is?* Szabad Újság, 1995. 17. sz., 13. p.
- Kocsis Aranka: *Caracasban – magyaroknál:* A Szóttés Dél-Amerikában. Szabad Újság, 1995. 21. sz., 13. p.
- Lakatos Krisztina: *Színházaink jövőjéről: az idei Fábry-díjat a harmincéves Szóttés kapta*. Új Szó, 1999. 11. 22., 8. p.
- Lakatos Krisztina: *Népi kultúránk értékeit őrzik:* csütörtökön mutatja be legújabb önálló műsorát, a „Hacacáré”-t a Szóttés Kamara Néptáncgyűttes. Új Szó 2000. 11. 28., 14. p.
- Mács József: *Mit szólt a szóttés?* Hét, 1977. 3. sz., 7. p.
- Mács József: *Újat hozó Szóttés-bemutató*. Hét, 1982. 4. sz., 4. p.
- Mács József: *A Szóttés-siker titka*. Hét, 1985. 49. sz., 6-7. p.
- Mislay Edit: *Telt házak előtt táncol a Szóttés:* Szűkösek az anyagiak, de talpon kell maradni. Új Szó, 1996. 4. 16., 7. p.
- Mislay Edit: *Két láb, kedv és kitartás:* Táncosokat keres a Szóttés Kamara Néptáncgyűttes. Új Szó, 2001. 9. 8., 8. p.
- Mislay Edit: *Egy este a Szóttéssel*. Új Szó, 2006. 12. 4., 8. p.
- Motesíky Árpád: *A Szóttés télen*. Hét, 1993. 52 sz., 10. p.
- Nagy Gábor: *„Hetvennégyben szóttünk”*. Hét, 1974. 49. sz., 10-11. p.
- Nagy Myrtil: *Szóttés Játsszó- és Táncházak:* szeptembertől havi rendszerességgel játszóházak várják Pozsonyban a gyerekeket, táncházak pedig az ifjúságot. Új Szó, 2001. 9. 22., 8. p.
- Neszméri Sándor: *Összefogással megmenthető a Szóttés:* Ünnepi bemutató – önmegmentő szándékkal. Szabad Újság, 1998. 7. sz., 9. p.
- Neszméri Sándor: *A Szóttés pályája csúcsa:* A 60 éves Quittner János szerint. Szabad Újság, 2001. 39. sz., 8. p.
- Richtarcsik, Mihály: *Csendes jubileum:* A Szóttés új műsora kapcsán. Új Szó, 1996. 7. 11., 7. p.
- Richtarcsik Mihály: *Harmincéves a Szóttés*. Vasárnap (Hang-Kép), 2001. 2. sz., 6-7. p.
- Švehlák Svetozár: *Maďarský koncert v Hviezdoslavovom divadle*. 1995. VI. évf. 146. sz.
- Švehlák Svetozár: *Premiéra amatérskeho súboru Szóttés : Maďarský „Bál” v Opere Slovenského národného divadla*. Národná obroda, 1993. 5. 26., 7. p.
- Szabó G. László: *A Szóttés új – a cél változatlan*. Új Szó, 1988. 3. 29., 4. p.
- Szilvássy József: *Hősköltemény – kérdőjelekkel*. Új Szó, 1982. 11. 25., 6. p.
- Takács András: *A Szóttés a képernyőn*. Hét, 1985. 39. sz., 6. p.
- Takács András: *Harminc éve töretlenül!:* előadókként alapos ismerőivé váltak a témául választott tájegységek tánc- és zenehagyományainak. Új Szó, 2000. 12. 8., 14. p.
- Takács András: *Tíz tételben a magyar lakodalom:* A Szóttés a Jöjjenek a lagziba című műsorával hitvallását igen magas művészi színvonalon, hűen reprezentálja. Új Szó, 2003. 6. 12., 10. p.
- Takács András: *Új Szóttés – új műsor*. Hét, 1985. 20. sz., 6. p.
- Tallósi Béla: *Lakodalom elődeink táncaival:* Május 26-án tartja új műsorának premierjét a Szóttés Kamara Néptáncgyűttes. Új Szó, 2003. 5. 22., 7. p.

- Tarics Adrienne: *Szöttes-siker Prágában*. Új Szó, 1982. 8. 20., 6. p.
- Tóth Ágnes: *Tanév vége az Apró Szöttesben*. Új Szó, 1982. 6. 29., 4. p.
- Új Szó-tudósítás: *A Szöttes sikere*. Új Szó, 1979. 10. 1., 2. p.
- Urbán Péter: *(Nép)táncolni – Szöttes módra*. Vasárnap, 2006. 32. sz., 61. p.
- Varga Ervin: *A Szöttes*. Hét, 1983. 3.sz., 13. p.
- Vásárhelyi László: *Szerelmek és nászok: Gondolatok a Szöttes Együttes bemutatója után*. Népművelés, 1967
- Vass Gyula: *Jöttek, láttak – és győztek*. Szabad Földműves, 1986. 9. 27., 6. p.
- Vrbická Eva: *Szöttes má narodeniny: Dvadsať rokov s hudbou, tancom a spevom*. Práca, 1989. 11. 8., 6. p.
- Záhonyi András: „*Ha gyűnnek – lesznek, ha hoznak – esznek*”: felvidéki lagzi Budapesten – a Szöttes Kamara Néptáncgyűttes fellépésének sikere. Új Szó, 2003. 10. 16., 8. p.
- Egyéb források:**
- Csanaky Eleonóra: *Az Ifjú Szívek 50 éve*. AB–Art, Pozsony, 2005
- Csemadok KB Elnöksége, Jegyzőkönyvek, a Fórum Kisebbségkutató Intézet könyvtára és levéltára, a Bibliotheca Hungarica gyűjteményéből
- Grendel Ágota (szerk.): *A Szöttes Népművészeti Együttes képeskönyve*. MTV házi nyomdája, Bp., 1989
- György István (szerk.): *Adalékok a Csemadok XIII. Országos Közgyűléséhez*, Csemadok KB, Bratislava, 1982
- Gyurcsó István: *Hegyeken-völgyeken*. Szlovákiai Szépirodalmi könyvkiadó, Bratislava, 1961
- Hanusz Zoltán: *A Szöttes Kamara Néptáncgyűttes története és szerepe a felvidéki magyarság kulturális életében* (diplomadolgozat). Nyugat-Magyarországi Egyetem, Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar, Győr, 2005
- Hanusz Zoltán: *A magyar néptánc- és népzenei mozgalom (Cseh)Szlovákiában és hatása a felvidéki magyarság kulturális életére az ötvenes évektől napjainkig* (diplomadolgozat). Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar, Pécs, 2006
- Varga János (összeáll.): *A CSEMADOK 25 éve 1949–1974*. Csemadok KB, Madách, Bratislava, 1974
- Varga János (összeáll.): *Adalékok a Csemadok XII. Országos Közgyűléséhez*, Csemadok KB, Bratislava, 1977
- www.szottes.sk